

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

**Матеріали
IX науково-практичної студентської конференції**

30 травня 2025 року

**Житомир
2025**

УДК 336:338
Ф 59

Редакційна колегія:

- Ковальчук О. Д.** – декан факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів, к. е. н., доцент;
Недільська Л. В. – в.о. завідувача кафедри фінансів і кредиту, к. е. н., доцент;
Віленчук О.М. – д. е. н., професор кафедри фінансів і кредиту;
Стойко О.Я. – к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту;
Сус Л. В. – к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту;
Куrowsька Н.О. – к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту;
Сус Ю. Ю. – к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту (відповідальний секретар).

Рекомендовано до розміщення на сайті кафедрою фінансів та кредиту протокол № 18 від 17 червня 2025 року.

Ф 59. Фінансове забезпечення економіки : матеріали ІХ науково-практичної студентської конференції, 30 травня 2025 р. Житомир : Поліський університет. 2025. 125 с.

Збірник підготовлено з оригіналів доповідей авторів без літературного редагування. Відповідальність за зміст та академічну доброчесність несуть автори.

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	3
ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА: КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ	
Сергій ПРОКОПЧУК	5
КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	
Юлія ЯРОШ	9
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ТА РОЛІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	
Анастасія РЕДИЧ	13
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	
Альона ДАВИДЮК.....	18
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ...	
Дарина ПАШКОВСЬКА	21
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА МОНІТОРИНГУ ЯК ОКРЕМОГО ЕТАПУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	
Ірина ЛІРУК	24
ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	
Олександр ВОЛОШИН	27
ДЕРЖАВНІ БАНКИ ТА ЇХ МЕЖІ В КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ	
Карина БРЕЙТ	30
АНАЛІЗ ЛІДЕРІВ НА БАНКІВСЬКОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	
Марія ОНИЩЕНКО	33
МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ВСК «СВІТОЧ»	
Оксана РИБАКОВА	36
ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ РИНКІВ КРАЇН ЄС	
Тетяна МЯКУШКО.....	38
ФУНДАМЕНТАЛЬНІ СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ	
Богдан ДМИТРЕНКО	41
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВ	
Вадим ПОБЕРЕЖНИЙ	45
АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ	
Віталій ПОСТЕВКА	48
БРЕНД ЯК ДРАЙВЕР УСПІХУ БІЗНЕСУ: СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ НА ПРИКЛАДІ АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД – КОМПАНІЯ РУДЬ»	
Анастасія КОЗОРИЗ	51
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ	
Павло КАРПУК	54
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ У ПОВОЄННІЙ УКРАЇНІ	
Владислав МЕЛЬЧИНСЬКИЙ	57
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
Богдан МАЦІЄВСЬКИЙ.....	61
ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РОЗВИТОК РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	
Валерія КОНДРАЦЬКА	65
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: СТРУКТУРА, ДИНАМІКА ТА РИЗИКИ	
Інна НАГОРНА.....	69

АНАЛІЗ КРЕДИТНО-ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗА СЕКТОРАМИ ЕКОНОМІКИ	
Анна ШАТИЛО.....	72
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	
Максим МАЦІЄВСЬКИЙ.....	75
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	
Віта ХАВОНОВА.....	78
СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	
Тетяна СОЛОВЕЙ.....	82
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ	
Маргарита МАКСИМЧУК.....	86
ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕДИКТИВНОЇ АНАЛІТИКИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ВНУТРІШНІХ РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВ	
Наталія ОЛІЙНИК.....	89
ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ	
Яна БЕЖЕВЕЦЬ.....	92
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ В МАЛОМУ І СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСІ	
Єлизавета АВРАМЧУК.....	96
ДИНАМІКА ТА СТРУКТУРА ГРОШОВОГО ПОТОКУ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГРОІНВЕСТКОНТАКТ»	
Володимир МЕЛЬНИК.....	99
СУТНІСТЬ І ПОНЯТТЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	
Олександр ПАНЧЕНКО.....	102
ОБГРУНТУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ВЕЛИЧИН ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА	
Ігор ГРОЦЬКИЙ.....	105
СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ	
Артем БОНДАРЕЦЬ.....	108
РІВЕНЬ КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	
Крістіна МАРЧЕНКО.....	112
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Єлизавета СТАНІШЕВСЬКА.....	115
ОЦІНКА СТАНУ КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ	
Анастасія СЕМЧЕНКО.....	119
PEST-АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ В УКРАЇНІ	
Аліна ЯНЗЮК.....	122

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА: КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

Сергій ПРОКОПЧУК

здобувач

Науковий керівник - к. е. н., доцент Шубенко І. А.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В сучасних умовах господарювання питання комплексного оцінки фінансового стану підприємства набуває особливої актуальності, адже саме фінансовий стан є запорукою активної діяльності та стабільного становища суб'єкта господарювання на ринку.

Під фінансовим станом підприємства слід розуміти його здатність проводити фінансування своєї діяльності, воно може вимірюватися системою показників, на підставі яких здійснюється комплексна оцінка фінансового становища підприємства.

Одразу зазначимо, що важливо розуміти різницю між поняттям оцінка та аналіз фінансового стану підприємства. Аналіз фінансового стану підприємства – складова частина загального фінансового аналізу. Він передбачає розрахунок різних показників, серед яких: показники платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності, ділової активності, ефективності діяльності та ін. Ось чому для отримання достовірної комплексної об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства необхідно провести комплексний фінансовий аналіз підприємства [1; 2].

Проблематика комплексної оцінки фінансового стану підприємства привертає значну увагу науковців та практиків, адже вона є ключовою передумовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. В умовах нестабільного економічного середовища, високої конкуренції та фінансових ризиків підприємства зростає потреба у достовірному, повному та структурованому аналізі їхнього фінансового стану.

У своїх дослідженнях вітчизняні науковці, зокрема О. Терещенко, Г. Кіреєва, А. Поддєрьогін, пропонують методики фінансового аналізу, що базуються на системному підході, з використанням показників ліквідності, платоспроможності, ділової активності, рентабельності, а також фінансової стійкості підприємства. Зазначені підходи мають практичну цінність, однак часто ґрунтуються на ретроспективних даних, що обмежує їхню прогностичну функцію.

Іноземні дослідники, такі як E. Altman, R. Higgins, J. Weston, значну увагу приділяють моделюванню ризиків банкрутства, розробці системи фінансових коефіцієнтів і використанню математичних та економетричних інструментів.

У сучасних дослідженнях, таких як праці Н. Грачової, І. Бланка, акцент робиться на інтеграції класичних методів фінансового аналізу з новітніми підходами — SWOT-аналізом, сценарним моделюванням, аналізом ризиків,

використанням системи збалансованих показників (Balanced Scorecard), а також застосуванням ІТ-рішень (BI-систем, цифрових дашбордів).

Варто зазначити, що сучасні тенденції вимагають розширення поняття фінансової оцінки шляхом врахування нефінансових факторів, таких як сталість розвитку, ESG-критерії, репутаційні ризики тощо. Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про необхідність комплексного, багатовекторного підходу до оцінки фінансового стану підприємства, який поєднує традиційні фінансові індикатори з інноваційними інструментами аналітики, що дозволяє підвищити точність оцінки та ефективність управління.

Основний матеріал. Під комплексною оцінкою фінансового стану підприємства розуміють характеристику, отриману в результаті одночасного та узгодженого вивчення сукупності показників (тобто комплексного дослідження), що відображають багато аспектів господарських процесів. На рис. 1 наведені послідовні етапи проведення комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання.

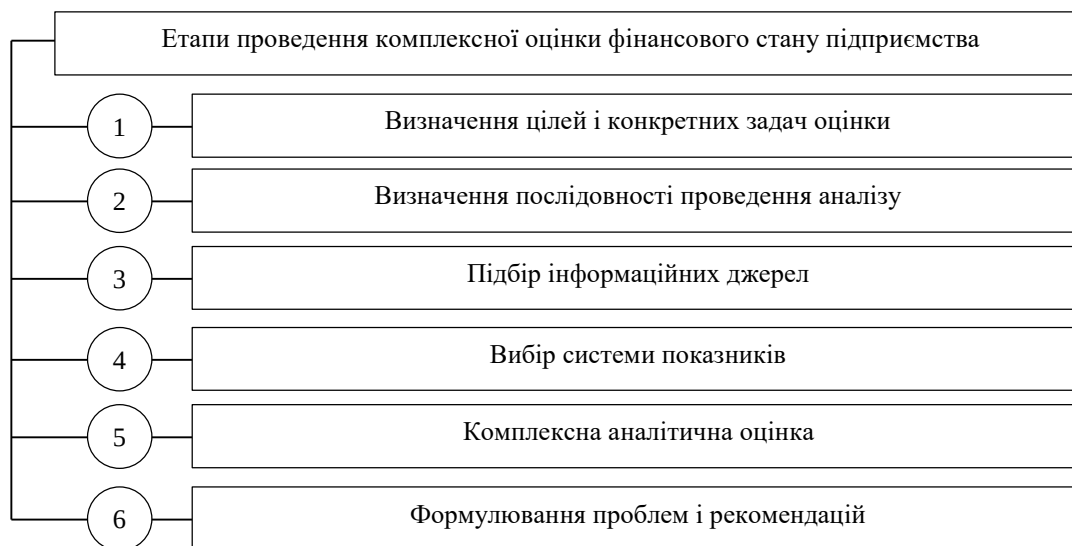

Рис. 1. Етапи проведення комплексної оцінки фінансового стану підприємства

Джерело: складено автором на основі [2; 4]

Заключний етап визначає значення проведення комплексної оцінки фінансового стану підприємства, що полягає у розробці конкретних рекомендацій, що дозволяють підприємству не припуститися помилок під час прийняття управлінських рішень і уникнути банкрутства.

Інформаційною базою при проведенні комплексної оцінки фінансового стану підприємства є його бухгалтерська звітність. Головною формою бухгалтерської звітності, безумовно, є бухгалтерський баланс. Зрозуміло, він не може охопити весь обсяг інформації про діяльність підприємства, тому недостатня частина інформації береться з інших форм бухгалтерської звітності.

В основі кожної з методики, яка існує сьогодні, лежить аналіз найбільш важливих фінансових коефіцієнтів, які самі по собі не несуть великої кількості

інформації, тому для отримання на їх основі висновків про фінансовий стан необхідно зіставити фактичне значення показників із нормативним [3]. З усього різноманіття вивчених методик особливої уваги потребує методика комплексної оцінки фінансового стану Г.В. Савицької, яка, на наш погляд, дає можливість об'єктивніше оцінити фінансовий стан підприємства, рис. 2.

Рис. 2. Методика комплексної оцінки фінансового стану підприємства за Г.В. Савицькою

Джерело: складено автором на основі [2]

Отже, проведення комплексної оцінки фінансового стану підприємства за наведеною вище методикою дозволить побачити загальну картину фінансового стану підприємства, виявити проблеми, а також розробити заходи щодо його покращення. Тому, комплексна оцінка фінансового стану підприємства є елементом управління підприємством та є одним із найважливіших джерел отримання інформації для вибору найбільш продуктивних управлінських рішень.

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи проведені дослідження, варто відмітити, що головною проблемою у здійсненні комплексної оцінки фінансового стану підприємства сьогодні є відсутність єдиної методики, яка б була універсальною для будь-якого суб'єкта господарювання. Безсумнівно, широко використовуються різноманітні методичні рекомендації, різні групи показників, коефіцієнтів та критеріїв, але єдиної методики, що підходить для всіх підприємств, специфіка яких дуже різноманітна – немає. Тому головним завданням, яке має стояти перед дослідниками у цій галузі, безумовно є розробка такої методики.

Список використаних джерел

1. Магопець О. А., Шалімова Н.С., Черновол О.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. 230 с.
2. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. К.:Знання, 2004. 654 с.
3. Тютюнник С. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 432 с.
4. Фінансовий аналіз: навч. пос. / Я.Б. Дропа. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 238.

КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Юлія ЯРОШ

здобувач освітнього ступеня бакалавр спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник - д.е.н., професор кафедри фінансів і кредиту Віленчук О. М.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Кредитування фізичних осіб є одним із найбільш перспективних напрямів розвитку банківської діяльності в Україні. Реальні доходи громадян скоротились, внаслідок цього споживчий попит і платоспроможність знизилися, так само впала і кредитна активність фізичних осіб. За таких умов ключовим чинником ефективної діяльності банківських установ у сфері роздрібного кредитування стає глибоке опрацювання питань, пов'язаних із розробкою моделей прийняття рішень за кредитними заявками. Це дозволяє здійснювати обґрунтований та ефективний відбір потенційних позичальників.

За останні роки, особливо починаючи з 2018 р., у сфері кредитування фізичних осіб в Україні спостерігаються кілька важливих тенденцій, пов'язаних з діджиталізацією, збільшенням попиту на кредитні ресурси (зокрема мікро кредити) серед населення та зростанням обсягів їх надання. Перш за все, варто відзначити, що з розвитком технологій споживачі банківських послуг все більше користуються онлайн-платформами для отримання кредитів. Банки та фінансові компанії активно розвивають свої цифрові сервіси, що дозволяє клієнтам швидко та зручно отримувати кредити без відвідування відділень.

Теоретико-методичні засади кредитування фізичних осіб в умовах фінансової нестабільності достатньо широко висвітлені у закордонній та вітчизняній літературі. Заслужують на увагу наукові напрацювання Smith and Johnson, які акцентують увагу на впливі макроекономічних криз на поведінку позичальників та розвиток сучасних моделей управління кредитним ризиком [8]. Значний інтерес становлять дослідження, спрямовані на застосування цифрових технологій для скорингу кредитоспроможності, що дозволяє підвищити точність оцінки позичальників у нестабільних умовах [7].

Серед українських авторів варто виокремити наукові напрацювання І. Коваленко, які підкреслюють важливість адаптації кредитної політики банків до змін макроекономічного середовища, зокрема зниження рівня ризиків неплатоспроможності позичальників [3, с. 45]. Дослідження В. Петренка зосереджено на розробці методів оцінки кредитоспроможності фізичних осіб, які враховують нестабільність доходів в умовах економічних потрясінь [6, с. 78]. М. Іваненко наголошує на необхідності гнучких умов кредитування та посилення ролі фінансової освіти населення для зменшення ризику дефолтів [2, с. 112].

Таким чином, сучасні дослідження свідчать про комплексний підхід до кредитування фізичних осіб в умовах фінансової нестабільності, що включає як удосконалення методів оцінки ризиків, так і впровадження новітніх технологій у створення клієнтоорієнтованих кредитних продуктів.

Основний матеріал. Розвиток сфери споживчого кредитування надає важливі імпульси для активного функціонування банківського сектора та споживчого ринку, що сприяє загальному відновленню національної економіки та підвищенню рівня і якості життя громадян. Одна з найвагоміших складових елементів сучасної банківської системи в Україні є споживче кредитування громадян. Важливо зазначити, що основною перевагою для позичальника при споживчому кредитуванні є те, що він має можливість користуватися продуктом або послугою відразу, а не у віддаленому майбутньому. Це дає можливість клієнтам банків розв'язувати свої актуальні проблеми: оплата освіти дитини, ремонт квартири, туристична поїздка, придбання товарних цінностей, розв'язання житлової проблеми за допомогою іпотеки тощо, що загалом становить особливу соціальну цінність кредитного продукту для населення [1, с. 94-95].

Ринок споживчого кредитування України за період 2018–2023 рр. перебував на стадії активного розвитку, оскільки саме у ці роки обсяги споживчого кредитування в Україні зростали [5]. Більше українців стали користуватися кредитами, що свідчило про підвищений попит на позики. Це було пов'язано з порівняно стабільною економічною ситуацією в країні, яка вирівнялася після кризи 2014-2015 рр., а також зі зниженням процентних ставок та розвитком нових кредитних продуктів. Відтак, зростаюча конкуренція призвела до того, що сьогодні рішення про кредитування видається за мінімальний термін – від кількох хвилин до одного дня.

Водночас варто зазначити, що на ринку зростають проблеми із заборгованістю. Значна кількість споживачів банківських послуг користуються декількома кредитами одночасно, що призводить до фінансових труднощів. Це підвищує ризики для банків й фінансових установ. Саме тому є досить суттєвим борговим навантаженням, що сформувалося в попередні роки, частка обов'язкових платежів у структурі витрат громадян України є досить значною. За даними Українського бюро кредитних історій (УБКІ) за 2024 р., частку свого доходу, що дорівнює 28%, позичальники – фізичні особи витрачають на обслуговування поточної кредитної заборгованості. При цьому, близько 14% клієнтів, які мають невисокий дохід, віддають у рахунок погашення кредитів третину своєї зарплати. До такої ситуації призвела, зокрема, досить ризикована політика банків, спрямована на розширення кредитного портфеля, без достатнього вивчення реальної кредитоспроможності клієнтів, нарощування обсягів POS-кредитування, пом'якшення вимог до позичальників. Все це призвело до зростання простроченої заборгованості, погіршення фінансового стану банків, посилення їх кредитної політики [5].

Загальні дані про величину кредитного портфеля позик, наданих фізичним особам за 2022–2024 рр. у банківському секторі України представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Аналіз показників кредитного портфеля роздрібних позик АТ «Сенс Банк»

Показник	Роки			2024 р. до 2022 р.	
	2022	2023	2024	+, - млн. грн	у %
Обсяг кредитного портфеля, млн грн	3451,8	3447,0	3481,1	29,3	100,85
Протермінована заборгованість, млн грн	9,0	9,6	8,2	-0,8	91,1
Частка простроченої заборгованості у портфелі роздрібних позичок, %	0,3	0,3	0,2	-	66,7
Приріст портфеля, млн. грн	- 42,3	-4,8	+34,1	76,4	- 80,6
Приріст протермінованої заборгованості, млн грн	- 1,05	+ 0,6	- 1,4	-0,35	133,3
Темп зростання портфеля, %	-2,2	+0,7	+10,2	-	- 463,6
Темп зростання протермінованої заборгованості (%)	+0,1	0	-0,1	-	- 100

Джерело: сформовано за даними [4].

Аналіз показників кредитного портфеля роздрібних позик АТ «Сенс Банк», свідчить про відносну його стабільність. Зокрема у 2022 р. обсяг кредитного портфеля становив 3451,8 млн грн у 2023 р. знизився до 3447,0 млн грн, а у 2024 р. зріс до 3481,1 млн грн. Протермінована заборгованість коливалася в межах 9 млн грн, проте у 2024 р. знизилася до 8,2 млн грн, що на 8,9% менше, ніж у 2022 р. Частка простроченої заборгованості також покращилася – знизилася з 0,3% у 2022–2023 рр. до 0,2% у 2024 р.

Динаміка кредитного портфеля був негативним у 2022 р. та 2023 р. (-42,3 та -4,8 млн грн відповідно), але у 2024 р. відновився і склав +34,1 млн грн. Темп зростання портфеля у 2024 р. досяг +10,2%, що свідчить про відновлення активності кредитування. Одночасно спостерігається зниження темпу зростання протермінованої заборгованості, що позитивно впливає на якість портфеля. Загалом, у 2024 р. АТ «Сенс Банк» банк демонструє стабілізацію та покращення якості кредитування фізичних осіб.

Для стабілізації кредитного портфеля в Україні необхідно вжити низку комплексних заходів, спрямованих на зменшення кредитних ризиків і підвищення фінансової стійкості банківської системи. Передусім варто звернути увагу на вдосконалення процедур скорингу та оцінки платоспроможності позичальників. Використання сучасних цифрових технологій, зокрема алгоритмів штучного інтелекту, дозволить банкам ефективніше аналізувати фінансовий стан клієнтів, знижуючи ймовірність видачі кредитів ненадійним позичальникам. Крім цього важливим напрямом є активніше застосування інструментів реструктуризації кредитів. Це особливо актуально для позичальників, які тимчасово втратили платоспроможність у зв'язку з військовими діями, втратою постійного джерела доходів чи іншими форс-мажорними обставинами. Важливо наголосити на стимулюванні кредитування саме в національній валюті, що дозволить зменшити валютні ризики як для банків, так і для клієнтів. Це сприятиме зміцненню

стабільності всієї фінансової системи. Нарешті, держава може відіграти важливу роль шляхом впровадження програм гарантування частини споживчих кредитів, зокрема для соціально вразливих груп, наприклад, внутрішньо переміщених осіб, молоді та учасників бойових дій. Це дозволить розширити доступ до фінансових ресурсів для широкого кола населення без створення надмірного ризику для комерційних банків.

Висновки та пропозиції. Отже, необхідно зауважити, що споживче кредитування виступає як невід’ємна частина сучасного кредитного роздрібного ринку, Ключовим пріоритетом функціонування системи споживчого кредитування слід визнати підвищення прибутковості банків та торгових організацій, задоволення потреб населення у товарах та послугах на основі надання кредитних ресурсів, розширення купівельної спроможності населення, що, як наслідок, сприяє розвитку національної економіки. Однак досягнення окреслених пріоритетів потребує застосування наукових принципів та ефективних способів управління взаємодіями між стейкхолдерами у сфері споживчого кредитування.

Список використаних джерел

1. Доценко І. О., Доценко В. В. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 12. Ч. 1. С. 94–96.
2. Іваненко М. М. Гнучкість кредитних продуктів як інструмент зниження кредитних ризиків. *Фінанси України*. 2023. № 1. С. 110–118.
3. Коваленко І. І. Кредитування фізичних осіб в умовах макроекономічної нестабільності: монографія. Київ: Наукова думка. 2021. 256 с.
4. Офіційний сайт АТ «Сенс Банк» URL: <https://sensebank.ua/>
5. Офіційний сайт НБУ URL: <https://bank.gov.ua/>
6. Петренко В. О. Оцінка кредитоспроможності фізичних осіб у нестабільних економічних умовах. *Економічний вісник України*. 2022. № 3. С. 75–82.
7. Garcia L., Kim S., Thompson R. Digital Credit Scoring in Unstable Economic Environments. *International Journal of Financial Studies*. 2022. Vol. 10, Issue 4. P. 45–59.
8. Smith J., Johnson M. Consumer Lending and Financial Crisis: Risk Management Perspectives. *Journal of Banking & Finance*. 2021. Vol. 125. P. 101–114.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ТА РОЛІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

Анастасія РЕДИЧ

магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник - к.е.н., доцент Стойко О. Я.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Іноземний капітал відіграє ключову роль у розвитку національного банківського сектору та його трансформаційних процесах, особливо в умовах глобалізації та фінансової інтеграції. У сучасних реаліях України, коли фінансова система стикається з численними викликами (політичними, економічними та воєнними), питання ефективного залучення та використання іноземного капіталу набуває особливої актуальності.

Останні роки характеризуються активним дослідженням даної тематики вітчизняними та зарубіжними вченими. Зокрема, значний внесок у розвиток теоретико-методологічної бази функціонування іноземного капіталу в банківській системі зробили такі вітчизняні науковці, як Н. Мороз, М. Наквацький, Д. Стебляк, Л. Сус, І. Хома, О. Червінська, а також закордонні дослідники: К. Р. Левін, Мейєр, Дж. Стігліц. У їхніх працях аналізується вплив іноземного капіталу на структуру банківської системи, рівень конкуренції, кредитну політику та фінансову стійкість комерційних банків. Водночас потребують окремого дослідження питання щодо сутності та ролі іноземного банківського капіталу в умовах воєнного часу.

Основний матеріал. У сучасних умовах глобалізації та фінансової інтеграції іноземний капітал набуває дедалі більшого значення як чинник розвитку банківської системи національної економіки. Присутність іноземного капіталу у банківському секторі зумовлює глибокі структурні трансформації, сприяє модернізації фінансової інфраструктури, забезпечує доступ до довгострокових ресурсів і сприяє впровадженню передових управлінських практик.

Оскільки іноземний капітал справляє значний вплив на функціонування та розвиток банківської системи, доцільним є детальне вивчення його сутності на основі публікацій вітчизняних науковців, які ґрунтовно досліджують цю проблематику. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти особливості впливу іноземного капіталу на банківський сектор України з урахуванням специфіки національного економічного середовища (табл. 1).

Аналіз підходів вітчизняних учених свідчить про багатогранність поняття іноземного капіталу в банківській сфері – від форм власності до механізмів фінансування та організаційної присутності. Теоретично сутність іноземного капіталу розглядається як сукупність інвестиційних ресурсів, що надходять у фінансову систему країни з-за кордону з метою отримання прибутку або впливу

на прийняття управлінських рішень. У банківській сфері ці ресурси реалізуються через форми прямих іноземних інвестицій, міжбанківського кредитування, придбання акцій банків, відкриття дочірніх установ тощо.

Таблиця 1

**Трактування сутності іноземного банківського капіталу
вітчизняними дослідниками**

Автор	Визначення
Я. Негода [3]	Іноземний капітал у банківській системі України – це капітал, що надходить від іноземних інвесторів і використовується для створення або поповнення статутного капіталу банківських установ, сприяючи підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності банківського сектору.
Д. Стеблак, Ю. Білавич [4]	Іноземний капітал у банківській системі – це інвестиції, що надходять від іноземних інвесторів у банківський сектор країни, сприяючи його розвитку та інтеграції у світову фінансову систему.
В. Степурко [5]	Іноземний капітал у банківській системі України – це фінансові ресурси, що надходять від іноземних інвесторів і використовуються для створення або поповнення статутного капіталу банківських установ, сприяючи підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності банківського сектору.
І. Хома, С. Папірник [7]	Банк з іноземним капіталом – це банківська установа, у якій частка статутного капіталу належить іноземним інвесторам, що дозволяє інтегрувати міжнародний досвід та практики в національну банківську систему.

Джерело: сформовано на основі [3; 4; 5; 7]

Проблематика присутності іноземних банківських установ на ринку банківських послуг формує низку суперечливих підходів з боку науковців і практиків. На думку Дж. Стігліца, на сучасному етапі неможливо забезпечити повноцінне функціонування банківської системи без залучення іноземного капіталу, оскільки він сприяє інтеграції до глобального фінансового простору [1]. Р. Левін підкреслює, що іноземні банки приносять нові фінансові продукти, технології, покращують ефективність ринку та сприяють зниженню вартості капіталу [2].

У багатьох наукових дослідженнях вітчизняних дослідників відзначається позитивна роль діяльності банків з іноземним капіталом в Україні, яка забезпечує «покращення якості фінансових послуг, впровадження новітніх технологій та підвищення ефективності банківської системи загалом, що сприяє зростанню конкуренції на ринку, зниженню вартості кредитних ресурсів для бізнесу та населення, а також підвищенню загальної прозорості та надійності банківської системи» [6]. Одночасно виокремлюються і негативні чинники функціонування іноземного банківського капіталу. Так, Хома І. та ін. вважають, що «негативними наслідками діяльності іноземних банків в Україні є загроза монополізації ринку та втрати суверенітету у сфері здійснення монетарної політики, ускладнення банківського нагляду, зростання рівня чутливості вітчизняних банків до коливань на світових фінансових ринках, посилення іноземного контролю тощо» [7].

Оскільки, однією з основних функцій іноземного капіталу є забезпечення фінансової підтримки банківської системи, то у періоди нестачі внутрішніх ресурсів або нестабільності внутрішніх ринків, а також в умовах повномасштабної війни, яка відбувається на теренах нашої держави, саме іноземні інвестори часто виступають джерелом довгострокового фінансування. Такі вкладення сприяють капіталізації банків, покращенню їх ліквідності та платоспроможності.

Більше того, іноземні банки, які працюють в Україні через дочірні установи або шляхом володіння часткою в національних банках, часто приносять із собою сучасні банківські технології, інноваційні продукти та ефективні стандарти корпоративного управління. Така ситуація має позитивний вплив на конкурентоспроможність вітчизняної банківської системи та якісні характеристики банківських послуг. Іноземний капітал також відіграє стабілізуючу роль у банківській системі, адже великі міжнародні структури мають вищий рівень довіри як з боку клієнтів, так і з боку міжнародних донорів та інвесторів. Присутність таких гравців здатна знизити ризики банківських криз і забезпечити доступ до зовнішніх ринків капіталу.

Водночас важливо враховувати й потенційні загрози, пов'язані з високою концентрацією іноземного капіталу. Зокрема, надмірна залежність від іноземних інвесторів може призвести до відтоку капіталу в періоди економічної або політичної нестабільності, а також зниження контролю держави над стратегічно важливими секторами економіки.

Відтак, іноземні інвестиції розглядаються як рушійна сила прогресу в банківській системі, оскільки сприяють посиленню конкуренції, впровадженню інноваційних фінансових технологій, удосконаленню корпоративного управління, підвищенню капіталізації банків і загальному зростанню довіри до національної фінансової системи. Крім того, наявність міжнародних банківських структур забезпечує стабілізацію макрофінансових показників, знижує вартість капіталу та полегшує інтеграцію у світовий фінансовий простір. Водночас надмірна залежність від іноземного капіталу може створити структурну уразливість банківської системи у разі виникнення зовнішньоекономічних, геополітичних чи глобальних фінансових криз.

Таким чином, роль іноземного капіталу у банківському секторі є комплексною та суперечливою: з одного боку – джерело розвитку, стабільності й інновацій; з іншого – потенційна зона ризику, що потребує зваженого регулювання та контролю.

Для проведення аналізу впливу іноземного капіталу на стабільність і розвиток банківської системи, можна розглянути кілька ключових показників, які наведені у табл. 2.

Іноземний капітал має значний позитивний вплив на ліквідність, кредитування та конкуренцію в банківському секторі, що сприяє загальному розвитку економіки. Однак, існують ризики, пов'язані з фінансовою залежністю від зовнішніх інвесторів та можливими валютними коливаннями, які можуть негативно вплинути на стабільність банківської системи.

Таблиця 2

Аналіз впливу іноземного капіталу на стабільність банківської системи

Показник	Вплив іноземного капіталу	Оцінка впливу (високий, середній, низький)
Ліквідність банків	Збільшує ліквідність за рахунок додаткових ресурсів	Високий
Кредитування економіки	Сприяє зростанню обсягів кредитування для підприємств і населення	Високий
Конкуренція на ринку	Підвищує конкуренцію, що веде до покращення якості послуг	Високий
Доступ до нових технологій	Забезпечує впровадження нових технологій і практик управління	Високий
Стабільність валютного курсу	Може впливати на стабільність через валютні коливання	Середній
Ризики фінансової залежності	Залежність від зовнішніх інвесторів може призвести до нестабільності	Високий
Залучення інвестицій	Сприяє залученню додаткових інвестицій в економіку	Високий
Регуляторні ризики	Зміни в законодавстві можуть вплинути на іноземні інвестиції	Середній

Джерело: власні дослідження

Для зменшення ризиків важливо забезпечити стабільне регуляторне середовище, яке сприятиме залученню іноземного капіталу без загрози для фінансової стабільності.

Висновки. Іноземний капітал є одним з ключових факторів розвитку банківської системи, а його функціонування у банківській сфері має багатовимірне значення і впливає як на внутрішню стабільність фінансової системи, так і на її інтеграцію у глобальний фінансовий простір. Присутність іноземного банківського капіталу у вітчизняному банківському секторі характеризується двояко: з одного боку, він забезпечує економічний розвиток держави, а, з іншого – створює певні ризики і загрози для її фінансової стабільності. Також, іноземний капітал у банківській сфері виконує не лише інвесторську, а й трансформаційну функцію, а саме: стимулює розвиток банківських послуг, підвищує фінансову інклюзію та конкурентоспроможність національної економіки.

Поглиблення досліджень теоретичних аспектів іноземного капіталу дозволяє сформулювати більш збалансовану політику його регулювання, яка б сприяла залученню інвестицій за умови збереження контролю над стратегічними секторами національної економіки. Такий підхід є ключовим для забезпечення сталого розвитку банківської системи України в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Levine R. Foreign Bank Entry and Capital Access. World Bank Policy Research Working Paper, 2001. P. 62.

2. Stiglitz J. Globalization and Its Discontents. New York: W.W. Norton & Company, 2002. P. 282.
3. Негода Я. О. Іноземний капітал у банківській системі України : теоретичні засади та сучасні тенденції. *Наукові записки*. 2023. № 2. С. 45–49.
4. Стебляк Д. М., Білавич Ю. Ю. Іноземний капітал в банківській системі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. №45. С. 15–19.
5. Степурко В. П. Прямі іноземні інвестиції в банківський сектор України : оцінка впливу. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ : КНЕУ, 2023. С. 68–72.
6. Сус Л., Овсійчук К. Оцінка впливу іноземного капіталу на діяльність банківської системи України в умовах сучасних викликів і загроз. *Економіка та суспільство*, (68). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-89>
7. Хома І., Папірник С. Вплив іноземного капіталу на стабільність банківської системи України. *Економіка та суспільство*. 2022. (43). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-10>.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Альона ДАВИДЮК

здобувачка освітнього ступеня бакалавр спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – д. е. н, професор кафедри фінансів і кредиту Віленчук О. М.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В структурі національної економіки аграрний сектор займає провідну роль, оскільки генерує процес виробництва сільськогосподарської продукції та створює підґрунтя для формування продовольчої безпеки на регіональному, національному та глобальному рівнях. Водночас функціонування аграрного сектору, пов'язано з проявами найрізноманітніших ризиків природо-кліматичного, антропогенного, військового фінансово-економічного характеру, що зумовлює необхідність їх нейтралізації, застосовуючи широкі можливості страхування та перестрахування.

Теоретико-методичні засади відображені у наукових працях: Ю. Алескерової, В. Борисової, О. Віленчука, О. Слободянюка, К. Третяка та ін. Проте динамізм поширення та масштабування ризиків в аграрній сфері досить високий, що потребує покриття їх страхуванням. Цим зумовлена доцільність здійснення досліджень у заданому напрямі.

Основний матеріал. Аграрне страхування слід розглядати, як універсальний інструмент спрямований на розподіл ризиків між зацікавленими особами (страховиками та страхувальниками) з приводу спільної відповідальності за непередбачені збитки, які можуть виникнути у майбутньому. Багаторічний досвід багатьох країн світу (США, Канади, Китаю країн Європейського Союзу) засвідчує, що саме страхування розглядається, як необхідний елемент стратегії управління ризиками та планування доходів й витрат у сфері аграрного підприємництва. Роль аграрного страхування у світі постійно зростає у зв'язку з його здатністю сприяти забезпеченню продовольчої безпеки на національному та глобальному рівнях. Ринок агрострахування у 2022 р.. оцінювався в \$38 млрд за оцінками експертів у період 2023-2030 роки буде зростати на 7,1% на рік. Відповідно до звіту Consegic Business Intelligence, ринок аграрного страхування значно розшириться та, як очікується, досягне \$65,7 млрд дол. до 2030 р.[3].

Аналізуючи тенденції розвитку аграрного страхування в Україні за 2020-2024 рр. варто зазначити про наступне (табл. 1) у 2024 р. порівняно з 2020 р. площа сільськогосподарських угідь зменшилася на 875,51 тис. га (або на 13%). На зменшення розмірів посівних площ суттєво вплинули військові дії РФ та тимчасова окупація територій. У 2024 р. порівняно з 2020 р. спостерігалася

зменшення кількості укладених страхових договорів на 2817 шт. Страхові платежі за досліджуваний період зменшилися на 73621,5 тис. грн, а страхові відшкодування – на 107133,0 тис. грн.

Таблиця 1

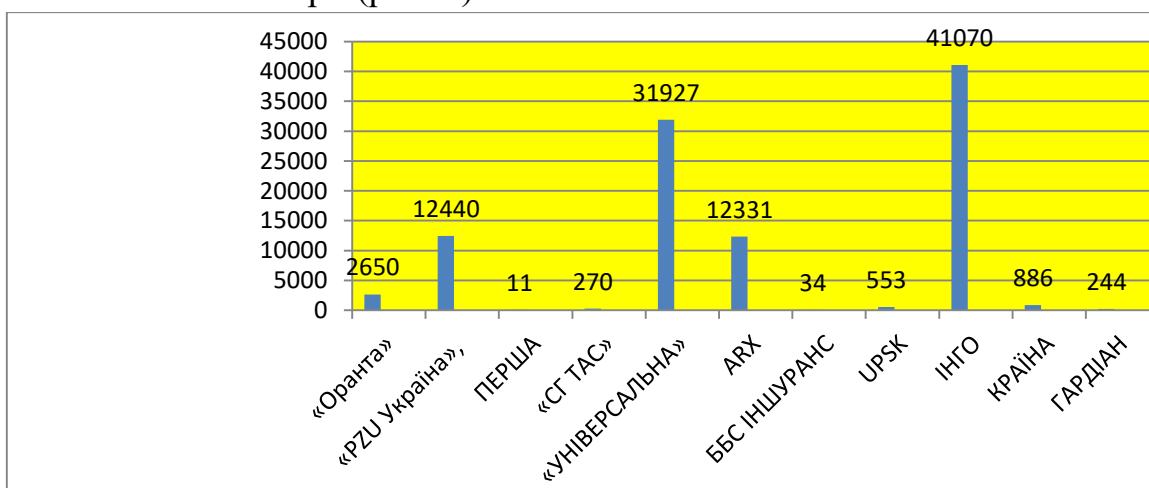
**Сучасні тенденції розвитку аграрного страхування
в Україні за 2020-2024 рр.**

Показники	Рік					Зміни 2024 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	2023	2024	+/-	%
Страхові компанії, шт.	15	14	15	15	15	-	100
Площа с.-г. угідь, яка страхується, тис. га	1011,6	1316,9	193,8	154,07	136,09	-875,51	13
Страхові договори, шт.	3225	4288	484	460	408	-2817	12
Страхові платежі, тис. грн	175153,5	205929,9	81065,0	37405,7	101532,0	-73621,50	58
Страхові виплати, тис. грн	351836,0	117646,3	29830,4	21037,6	244703,0	-107133,0	70
Відношення виплат до премій, %	200,87	57,13	36,80	56,24	241,01	40,14	x

Джерело: сформовано за даними [2]

Варто зазначити у 2020 р. та 2024 р. відношення виплат до премій становило понад 200 %. Це є свідченням високої ризикогенності даного сегменту ринку для страхових компаній. Розв'язання даної проблеми, пов'язане з розширенням страхового покриття сільськогосподарських ризиків та формування ефективно функціонуючої системи перестрахування.

Досліджуючи стан надання послуг у розрізі страхових компаній лідерами за обсягом акумульованих страхових платежі у 2024 р. є: ПРАТ СК «ІНГО» – 41070 тис. грн, ПАТ СК «Універсальна» – 31927 тис. грн та ПАТ СК «PZU Україна» – 12440 тис. грн (рис 1.).

**Рис. 1. Рейтинг страхових компаній України
за обсягом акумульованих премій у 2024 р.**

Джерело: сформовано за даними [4]

Варто відзначити про невикористаний потенціал аграрного страхування в Україні. У повоєнний, відновлювальний період попит на послуги аграрного страхування зростатиме. Це пов'язано з глобальним зростанням попиту на продукцію сільського господарства. Постає необхідність в ефективності комплексного страхового захисту виробників аграрної продукції та підвищення інституціональної спроможності страховиків при укладанні, дії та виконанні умов договорів аграрного страхування.

Тенденції зростання ринку агрострахування передбачають: впровадження інноваційних страхових продуктів; штучний інтелект; супутники; Інтернет речей; використання робототехніки (BoniRob, Ladybird, Ecorobotix, Rosphere, Дрони); веб-платформи; індексне страхування (індекс погоди, індекс врожаю, індекс вегетації), класичне страхування, точне землеробство.

Сучасними тенденціями розвитку аграрного страхування є: поліпшення результативності та інвестиційної дієвості між потенційними учасниками страхування; покращення інституціональної готовності суб'єктів аграрного ринку реалізовувати власні та групові страхові інтереси; забезпечення фінансової стабільності страховиків, які здійснюють аграрне страхування.

Висновки та пропозиції. Отже, наявні тенденції розвитку ринку аграрного страхування засвідчують, обсяг страхового покриття сільськогосподарських ризиків в Україні є на разі незначним. Це свідчить про невикористаний потенціал розвитку даного сегменту страхового ринку. Водночас у зв'язку з високою ризикогенністю аграрного виробництва попит на страховий захист серед товаровиробників зростатиме, Звідси постає необхідність у широкому використанні сучасних організаційних, інноваційних, комунікаційних, технологічних, фінансово-економічних та інших інструментів з метою урівноваження страхових інтересів стейкхолдерів ринку аграрного страхування.

Список використаних джерел

1. Агрострахування: рейтинг страхових компаній України за 2020–2023 роки. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/20/12/76>
2. Віленчук О. М., Савицька А. С. Сучасні тренди розвитку загальноєвропейського ринку аграрного страхування: можливості та перспективи для України. *Бізнес Інформ*. 2024. № 4. С. 253-259.
3. Глобальний ринок агрострахування до 2030 року зросте до \$65,7 млрд URL: <https://forinsurer.com/ratings/24/10/81>
4. Показники діяльності страхових компаній України: 12 місяців 2024. Insurance Top №1(101)2025 URL: <http://forinsurer.com/stat>
5. Рубцова Н. М., Радченко Н. Г., Трусова Н. Г. Страховий захист агровиробників України: огляд страхових компаній та продуктів. *Бізнес-Інформ*. 2021. С. 249-256.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Дарина ПАШКОВСЬКА

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа страхування»

Науковий керівник – д. е. н, професор кафедри фінансів і кредиту Віленчук О. М.

Постановка проблема та аналіз основних досліджень. Невід’ємним елементом повноцінного функціонування страхового ринку є позиціонування послуг зі страхування відповідальності. Адже завдяки фінансово-економічній взаємодії суб’єктів страхування, страховий захист поширюється на третіх осіб (вигодонабувачів). Згідно з чинним законодавством України страхування відповідальності здійснюється в добровільній, так і в обов’язковій формах, що безумовно сприятиме підвищенню економічній безпеці суб’єктів господарювання та фізичних осіб.

Теоретико-методологічні засади організації та розвитку страхування в цілому та страхування відповідальності зокрема, відображено у наукових працях: Ю. Алексерової, В. Борисової, О. Віленчука, Ю. Клапківа, В. Плиса, А. Шолойко та ін. Натомість зважаючи на багатоманітність проявів ризику сучасному середовищі та необхідність їх покриття страхуванням, постає об’єктивна необхідність у здійсненні подальших досліджень у заданому напрямі.

Основний матеріал. Аналіз динаміки страхових премій виплат у сфері страхування відповідальності в Україні за 2022–2024 рр. засвідчує про зростаючу роль цього сегмента на страховому ринку. Загальний обсяг валових страхових премій у цьому сегменті зріс на 3939,69 млн грн, або 36,31% порівняно з 2022 р. (табл. 1). Найвагоміший приріст демонструє ОСЦПВ, премії якого сягнули понад 10,7 млрд грн у 2024 р. Це зростання зумовлено збільшенням кількості автотранспортних засобів на автошлях України, а також дією обов’язкової форми страхування цивільно-правової відповідальності.

Аналіз динаміки валових страхових премій свідчить про активне зростання сегмента страхування відповідальності в Україні. Особливо помітно збільшення премій за такими видами, як страхування відповідальності перед третіми особами (+28,5%) та МАТ – майнове страхування, поєднане з відповідальністю (+27,6%). Це зростання є індикатором підвищення рівня усвідомлення потенційних ризиків та відповідальності серед суб’єктів господарювання, які дедалі частіше прагнуть захистити себе не лише від втрат активів, а й від вимог третіх осіб.

Навіть менш поширені види страхування, зокрема страхування відповідальності власників водного транспорту (+15,6%) та повітряного транспорту (+47,1%), продемонстрували позитивну динаміку [2]. Це свідчить про поступове зростання попиту на спеціалізовані страхові продукти, зокрема в секторах підвищеного ризику, таких як авіа- та морські перевезення. Хоча обсяги залишаються порівняно невеликими, приріст у цих нішах вказує на розширення присутності страхування у нових сегментах ринку.

Таблиця 1

**Динаміка валових страхових премій зі страхування відповідальності
в Україні у 2022–2024 рр., млн грн**

Показники	Роки			2024 р. до 2022, +/-	2024 р. до 2022 р, %
	2022	2023	2024		
Страхування відповідальності, у т. ч.	10851,03	11994,79	14790,72	3 939,69	136,31
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ)	6848,53	8541,85	10720,77	3 872,24	156,54
Страхування відповідальності власників повітряного транспорту	11,25	33,34	27,8	16,55	247,01
Страхування відповідальності власників водного транспорту	22,09	30,62	25,53	3,44	115,58
МАТ майно, відповідальність	1721,46	2431,81	2196,91	475,45	127,62
Страхування відповідальності перед третіми особами	815,50	934,19	1047,92	232,42	128,50

Джерело: розраховано за даними [1]

Паралельно з приростом премій спостерігається й зростання обсягів страхових виплат (табл. 2). Зокрема, загальний обсяг валових страхових виплат за договорами страхування відповідальності збільшився з 3255,22 млн грн у 2022 р. до 4823,43 млн грн у 2024 р. (або на 48,18%). Найбільше зростання виплат зафіксовано за ОСЦПВ з 2779,23 млн грн у 2022 р. до 110,02 млн грн (або на 168,72%), що є наслідком зростання кількості страхових випадків, високого рівня аварійності на дорогах та зростання вартості ремонту транспортних засобів. Ці фактори вказують на необхідність подальшого вдосконалення механізмів врегулювання збитків і підвищення ефективності реалізації бізнес-процесів страховика.

Таблиця 2

**Динаміка валових страхових виплат зі страхування відповідальності в
Україні у 2022–2024 рр., млн грн**

Показники	Роки			2024 р. до 2022 р., +/-	2024 р. до 2022 р., %
	2022	2023	2024		
Страхування відповідальності, у т. ч.	3255,22	2966,17	4823,43	1 568,21	148,18
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ)	2779,23	1818,64	4689,25	1 910,02	168,72
Страхування відповідальності власників водного транспорту	0,31	2,70	2,67	2,36	855,93
МАТ майно, відповідальність	265,34	191,95	150,32	-115,02	56,65
Страхування відповідальності перед третіми особами	39,65	97,00	51,72	12,07	130,44

Джерело: розраховано за даними [1]

Істотне зростання спостерігалось і в сегменті страхування відповідальності перед третіми особами, де обсяг виплат зріс з 39,65 млн грн у 2022 р. до 51,72 млн грн у 2024 р. (або на 130,44%). Це відображає тенденцію до більш активного

страхового захисту прав та інтересів бізнесу і громадян у сфері договірних й позадоговірних зобов'язань. Така динаміка свідчить про підвищення довіри до інституту страхування відповідальності як ефективного механізму компенсації збитків у сучасних умовах.

Водночас окремі підвиди демонструють протилежні зміни. Наприклад, страхування майнової відповідальності зазнало зменшення обсягів виплат, що може свідчити про покращення управління ризиками, зміну страхових умов або зниження кількості подій, які підлягають відшкодуванню.

Оцінюючи загальні тенденції, можна стверджувати про поступове, але стійке зростання сегмента страхування відповідальності в Україні протягом 2022–2024 рр. Збільшення як премій, так і виплат у цьому секторі вказує на активізацію страхових відносин, зростання рівня довіри до страхових механізмів та актуалізацію питань відповідальності як серед юридичних, так і фізичних осіб. Вагомість даного питання підвищується в умовах воєнного стану, коли ризики для бізнесу та громадян суттєво зростають.

Ключовим драйвером зростання виступає обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності, що продовжує відігравати домінуючу роль у структурі страхових премій та виплат. Паралельно відбувається розширення обов'язкових видів страхування, що свідчить про поступову диверсифікацію ринку та зростання попиту на спеціалізовані страхові продукти. Це демонструє зрілість учасників ринку та готовність адаптуватися до змін середовища.

Висновки. Загальна динаміка показників у сфері страхування відповідальності в Україні у 2022–2024 рр. свідчить про сталу позитивну тенденцію. Зростання як обсягів страхових премій, так і виплат демонструє поступове посилення довіри до страхових інструментів як засобу фінансового захисту від потенційних ризиків. Це також є свідченням здатності страховиків ефективно адаптуватися до викликів, оптимізувати ризик-менеджмент та розширювати спектр страхових послуг відповідно до потреб ринку. За умови збереження відносної економічної стабільності, подальшого вдосконалення державного регулювання, діджиталізації послуг та зростання фінансової обізнаності населення, очікується подальше зростання обсягів страхування відповідальності. Особливу роль у цьому відіграватиме активізація малого й середнього бізнесу, для якого страхування відповідальності стає необхідним елементом діяльності в умовах зростання правової свідомості суспільства.

Список використаних джерел

1. Наглядова статистика. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
2. Рейтинг страхових компаній України. Forinsurer – онлайн-журнал про технології страхування, insurtech та fintech. URL: <https://forinsurer.com/stat> (дата звернення 03.04.2025)
3. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР (в редакції від 20.06.2024р.) № 1909-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
4. Шірінян А. А., Шірінян Л. В. Страховий ринок, ринок страхування і ринок страхових послуг: наукові погляди, нове розуміння і визначення. *Облік і фінанси*. 2024. № 1(103). С. 93-101.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА МОНІТОРИНГУ ЯК ОКРЕМОГО ЕТАПУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Ірина ЛІРУК

*магістрантка, спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Недільська Л. В.

Постановка проблеми та аналіз основних досліджень. У сучасних складних умовах господарювання вірогідність і частота виникнення кризових ситуацій на підприємствах суттєво зростає. Це зумовлює необхідність системного аналізу з метою виявлення потенційних загроз, запобігання їх розвитку та мінімізації можливих негативних наслідків. Вчасне виявлення кризових сигналів дозволяє зменшити втрати, підвищити адаптивність підприємства до змін зовнішнього середовища та своєчасно ухвалювати управлінські рішення. В умовах невизначеності важливо не лише реагувати на вже наявні проблеми, а й передбачати їх, застосовуючи превентивні заходи.

Теоретичні аспекти та методику антикризового управління діяльністю підприємства досліджували такі вчені, як Миськів Г. В., Білик В. М., Прус Ю. І., Сосніна К. Д., Назарова Л. В., Спіфанова І. Ю. та інші. Проте сучасні виклики потребують додаткового наукового пошуку.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні сутності та важливості діагностики та моніторингу антикризового управління діяльністю підприємства не залежно від його форми власності.

Основний матеріал. Загальними завданнями діагностики є: дослідження фінансового стану підприємства; визначення масштабів кризового стану й оцінка ймовірності банкрутства; вивчення та прогнозування чинників, що обумовлюють розвиток кризових процесів.

Управління кризовими ситуаціями є важливою частиною загальної стратегії підприємства та охоплює розробку системи засобів для попередньої діагностики ризику банкрутства, охоплює фінансові механізми відновлення фінансового стану підприємства та визначає порядок виходу з кризової ситуації. Основні принципи, на яких базується система антикризового управління наведені на рис. 1.

Запровадження антикризового управління на підприємстві направлено на здійснення таких заходів: проводити діагностику процесів і тенденцій, що призводять до кризових ситуацій; прогнозувати виникнення, розвиток і ймовірні наслідки кризових ситуацій; здійснювати завчасну підготовку на випадок виникнення надзвичайних ситуацій (антикризову профілактику); організовувати і координувати ефективні дії для подолання надзвичайних кризових ситуацій та їх наслідків [1].

Окремим важливим етапом антикризового управління виділяють дослідження причин виникнення кризових ситуацій і формування системи безперервного контролю зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, який має на меті вчасно виявляти «слабкі місця» та встановлювати можливість настання банкрутства.

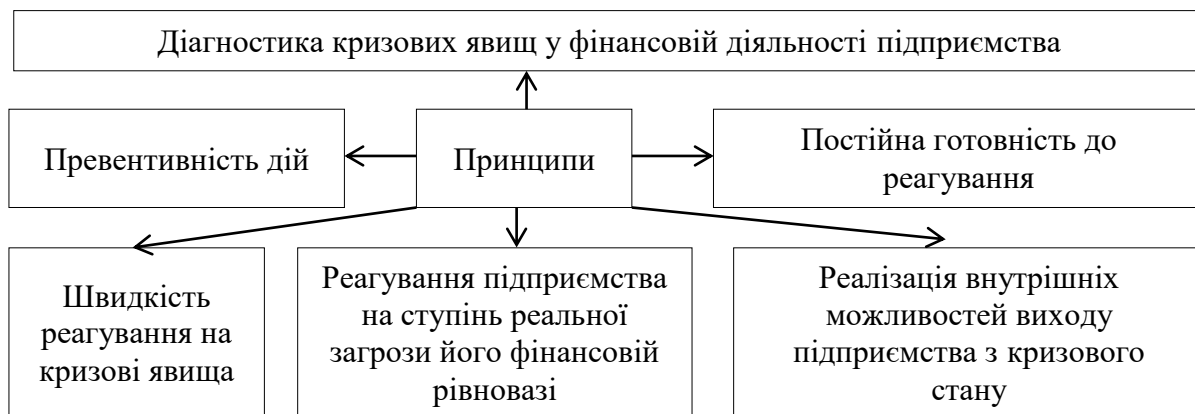

Рис. 1. Принципи системи антикризового управління

Джерело: власні дослідження

Сучасна діагностика діяльності підприємства охоплює кілька ключових аспектів (табл. 1).

Таблиця 1

Аспекти діагностики діяльності підприємства

Аспекти	Опис
Фінансовий аналіз	оцінка фінансових показників, таких як рентабельність, ліквідність та оборотність
Аналіз операційної ефективності	вивчення процесів, продуктивності праці та витрат для виявлення можливостей оптимізації
Аналіз ринку	дослідження конкурентного середовища, споживчих трендів і позиціонування продуктів
SWOT- аналіз	аналіз виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз підприємства
Аналіз ризиків	оцінка можливих внутрішніх і зовнішніх ризиків, що можуть вплинути на діяльність

Джерело: власні дослідження

Таким чином, діагностика та оцінка її результатів є важливою складовою антикризового управління та антикризової політики щодо методичного обґрунтування процесу прийняття рішень на підприємствах. Провідні позиції подальшого розвитку концептуальних та методичних засад діагностики призводять до підвищення ефективності антикризового управління на різних етапах функціонування підприємства. У процесі діагностики використовується ієрархічний підхід: спочатку аналізуються загальні результати функціонування підприємства, після чого досліджуються окремі показники та фактори, що впливають на ці результати.

Висновки та пропозиції. Отже, основні завдання, які вирішуються в межах антикризового діагностичного підходу, охоплюють: аналіз фінансового стану підприємства; визначення глибини кризових явищ та оцінку ризику банкрутства; дослідження і прогнозування факторів, що сприяють загостренню кризових процесів. Ефективне виконання цих завдань дозволяє своєчасно реагувати на загрози та мінімізувати їхні наслідки. Такий підхід забезпечує стабільність функціонування підприємства та підвищує його адаптивність до змін зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Миськів Г. В., Білик В. М. Етапи та заходи антикризового управління на підприємстві. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2024. № 1. С. 19-27.
2. Прус Ю. І., Сосніна К. Д. Діагностика як інструмент антикризового управління підприємством. *Young Scientist*. 2020. № 12. С. 159-165.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Олександр ВОЛОШИН

здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Л. В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В умовах сучасної економічної нестабільності прибуток банку має ключове значення, адже саме він забезпечує формування резервів і фондів для покриття ризиків та розвитку матеріально-технічної бази. У ситуації воєнного стану важливо підтримувати фінансову стійкість і конкурентоспроможність банківських установ. Зважаючи на обмежені можливості для зростання доходів і оптимізації витрат, стає необхідним створення ефективної системи управління прибутковістю, яка враховує вплив як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Прибуток є ключовим показником фінансового результату діяльності банківської установи, що відображає ефективність її функціонування та конкурентоспроможність на ринку. Прибуток банку є різницею між доходами та витратами. Основними джерелами накопичення капіталу, інвестицій та забезпечення фінансової стабільності.

Розробка рекомендацій для банківської системи актуальна, що підтверджують дослідження українських і зарубіжних науковців, зокрема таких як А. В. Бурковської, І. Б. Сисоєнко [5], Й. Шумпетер, К. Ларіонова, Л.В. Волчанська, Н.Г.Маслак [3], та інших.

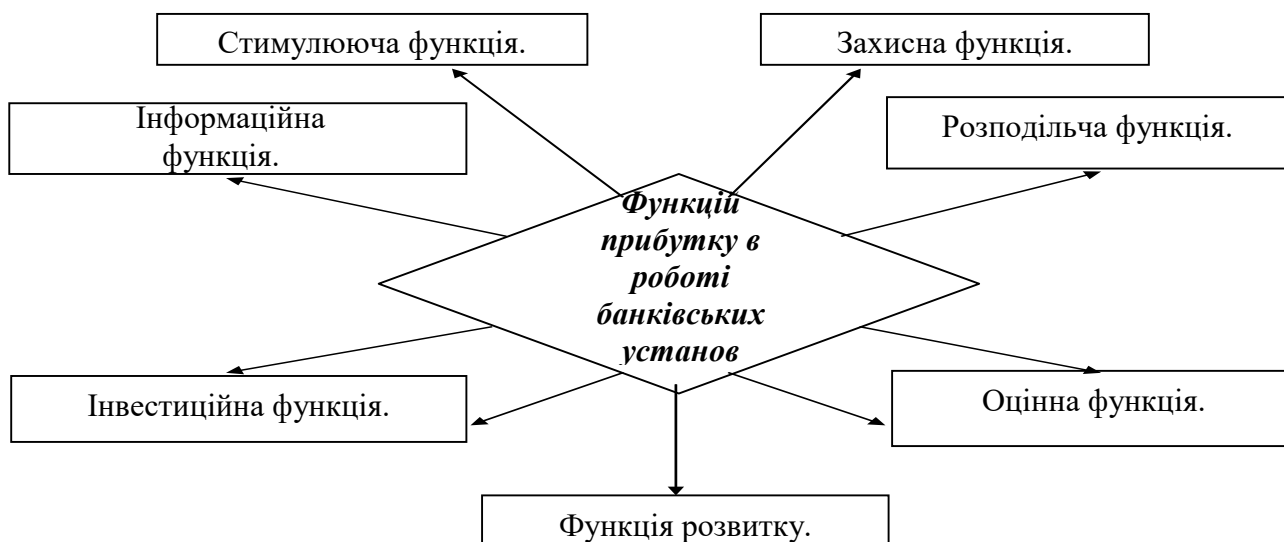
Метою є дослідження теоретичних та практичних аспектів формування прибутку банківських установ України та визначення його впливу на фінансову стійкість.

Основний матеріал. Для банківських установ прибуток поділяється на три основні категорії, (операційний, інвестиційний та фінансовий):

Прибуток від операційної діяльності включає дохід від надання банківських послуг, таких як кредитування, розрахунково-касове обслуговування, залучення депозитів, обмін валют, а також результати інших операцій, що не належать до інвестиційної чи фінансової діяльності.

Прибуток від інвестиційної діяльності відображає фінансовий результат від операцій із купівлі або продажу фінансових інструментів (цінних паперів, валют), нерухомості та інших активів, які не використовуються в основній діяльності банку.

Прибуток від фінансової діяльності характеризує результати операцій, пов'язаних зі змінами у структурі власного капіталу та залучених ресурсах банку. Це може включати емісію акцій, облігацій, залучення міжбанківських кредитів, операції з рефінансування або погашення зобов'язань. Прибуток банку виконує низку ключових функцій в роботі банківських установ рис.1.

Рис. 1. Функції прибутку банків

Джерело: власні дослідження

Стимулююча функція. Прибуток мотивує банк підвищувати ефективність своєї діяльності, розширювати спектр послуг, запроваджувати інноваційні продукти та оптимізувати витрати для досягнення конкурентних переваг.

Захисна функція. Прибуток є основним джерелом формування резервів і збільшення капіталу банку. Це дозволяє мінімізувати вплив фінансових ризиків, покривати непередбачені витрати та забезпечити стійкість у кризових ситуаціях.

Розподільча функція. Прибуток розподіляється між банком, державним бюджетом та фондами через податкові та інші відрахування. Це сприяє фінансуванню державних програм та розвитку економіки.

Оцінна функція. Рівень доходу слугує показником фінансової стабільності та ефективності банку. Ця інформація використовується керівництвом для стратегічного планування, інвесторами для оцінки привабливості банку, а регуляторами для аналізу його стійкості.

Функція розвитку. За прибутковий рахунок банк фінансує власне зростання: відкриття нових філій, вдосконалення матеріально-технічної бази, навчання персоналу та впровадження сучасних банківських технологій.

Інвестиційна функція. Прибуток спрямовується на розширене відтворення: розробку нових фінансових продуктів, впровадження цифрових рішень, розширення мережевої мережі та модернізацію існуючих ресурсів.

Інформаційна функція. Динаміка прибутку є індикатором для аналізу рентабельності ринку банківських послуг і сегментів, що успішно керують інвесторами ухвалюють обґрунтовані рішення про інвестиції та розвиток конкретних напрямків.

Отже для банків прибуток є ключовим фактором зміцнення власного капіталу банків, що підвищує довіру з боку вкладників, інвесторів і регуляторів. Його значущість полягає в забезпеченні ліквідності, фінансуванні кредитних програм і розвитку нових послуг, які стимулюють економічне зростання загалом.

Динаміка прибутків банків України у розрізі банківських груп представлено на рис.2.

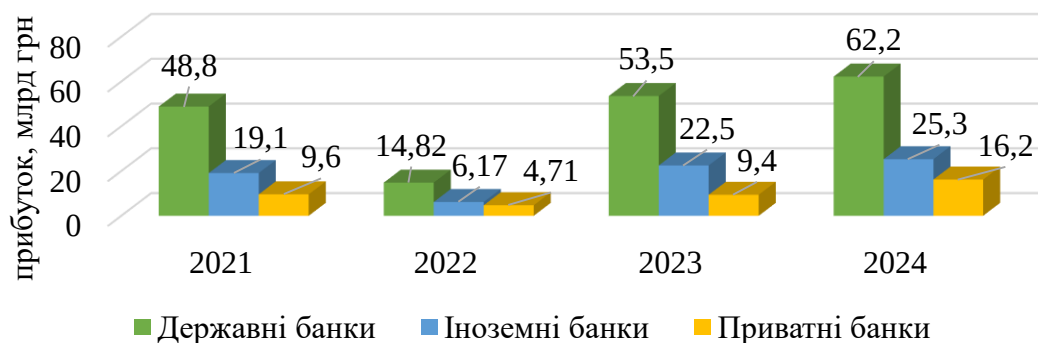

Рис. 2. Динаміка прибутків банків України у розрізі банківських груп станом на 2021–2024 рр. млрд.грн.

Джерело: побудовано за даними Офіційний сайт НБУ [6].

Доведено, що банки з державною формою власності є найбільш прибутковими учасниками банківської системи України.

Висновки. Отже загалом, фінансові показники протягом 2021–2024 років банків України є прибутковим, попри значні виклики, обумовлені кризовими обставинами, вітчизняна банківська система не тільки витримала воєний стан, але й показала свою стійкість, оскільки 2021–2024 років вона працювала прибутково. Особливо 2024 рік був ефективним, в даному році вони отримали чистий прибуток в розмірі 103,7 млрд грн, що на 34,02 % вище за 2021 року, та майже в п'ять разів вищий за показник 2022 року.

Список використаних джерел

1. Боденчук Л., Боденчук С., Нідельчук В. Формування системи управління прибутком підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-25>
2. Дробишева О. О., Бучакчійська Ю. М. Управління прибутком підприємства в умовах кризи. *Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Економічні науки*. 2019. Вип. 1. С. 21–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdndiceen_2019_1_5
3. Маслак Н. Г. Аналіз прибутку банку при управлінні на основі збалансованої системи показників. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2017. № 2. С. 10–18.
4. Мордань Є. Ю., Малиш Д. О., Рябуха А. Ю. Теоретичні основи системи управління прибутком підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 40. С. 384–391. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84943>
5. Сисоєнко І. А., Карлюка Д. О. Аналіз процентних та комісійних доходів банківської установи. *Економіка та суспільство*. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1138/1096>
6. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua>

ДЕРЖАВНІ БАНКИ ТА ЇХ МЕЖІ В КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Карина БРЕЙТ

*магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Л. В.

Постановка проблеми. Роль державних банків у фінансовій системі України є значною, історично обумовленою та стратегічно важливою. Вони відіграють ключову роль у кредитуванні пріоритетних галузей економіки та забезпеченні доступу населення до фінансових послуг. Однак масштаби діяльності державних банків мають безпосередній вплив на структуру банківського сектору, зокрема на рівень його концентрації. Надмірна концентрація, спричинена домінуванням великих гравців, у тому числі державних банків, може нести потенційні ризики для конкуренції, ефективності та фінансової стабільності. У зв'язку з цим дослідження впливу державних банків на концентрацію банківського сектору та визначення потенційних "меж" цієї концентрації набуває особливої актуальності. Метою дослідження є визначення впливу державних банків на рівень концентрації банківського сектору України та окреслити ключові аспекти меж такої концентрації.

Результати дослідження. Концепція "меж" концентрації в контексті державних банків є багатогранною. З одного боку, держава може використовувати свої банки як інструмент для реалізації економічної політики, що виправдовує їх значну присутність. З іншого боку, надмірне домінування державних банків може призвести до низки негативних наслідків, які і є цими "межами", за якими концентрація стає ризикованою: зниження конкуренції, потенційні системні ризики, пов'язані з їх розміром, та схильність до політичного впливу, що може знижувати ефективність. Визначення оптимального рівня концентрації за участю державних банків дозволяє мінімізувати ризики для конкуренції та фінансової стабільності, а також сприяти забезпеченню збалансованого розвитку банківського сектору України.

Аналіз структури банківського сектору України за групами банків показує значну частку активів, зосереджену в державному сегменті. За період з кінця 2020 року до осені 2024 року, сукупна частка активів державних банків (включаючи ПриватБанк) коливалася, але залишалася на високому рівні.

Розподіл чистих активів за групами банків наочно ілюструє, що державний сектор суттєво домінує за обсягом активів. Динаміка сукупної частки державних банків свідчить про те, що після зростання у 2021 році до понад 53%, вона зберігалася на високому рівні (близько 47-50%) у 2022-2023 роках з подальшою помітною тенденцією до зниження у 2024 році, особливо станом на 30.09.2024. Незважаючи на зниження в останньому періоді, їхня частка залишається значною.

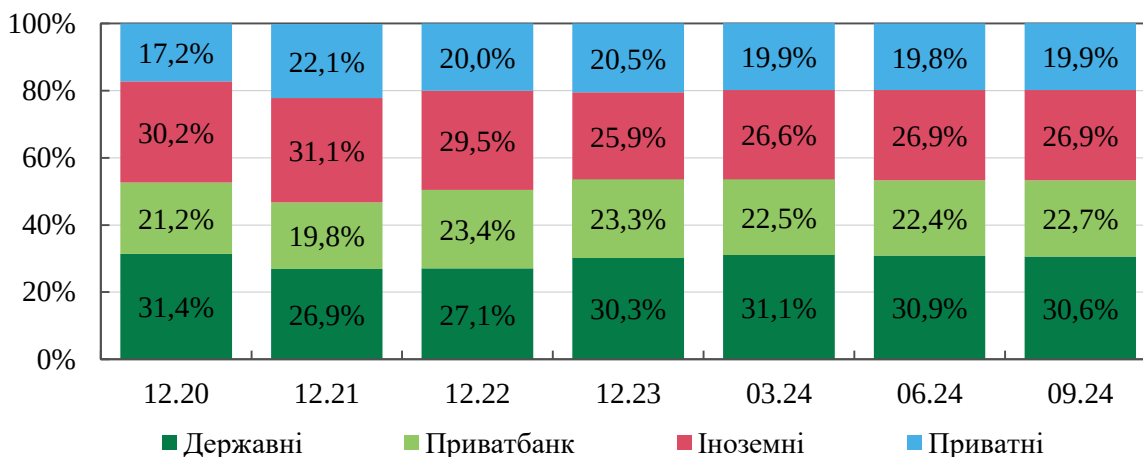

Рис. 1. Розподіл чистих активів за групами банків

Джерело: за даними НБУ [2]

Значна частка державних банків безпосередньо впливає на формування загального рівня концентрації банківського сектору.

Таблиця 1

Динаміка показників концентрації банківської системи України за 2020-2024 рр.

Рік	CR10 (%)	CR20 (%)	ННІ (Чисті активи)
2020	78.0	91.6	1581
2021	77.7	91.5	1527
2022	75.5	90.6	1444
2023	77.6	93.1	1787
2024	78.3	93.8	1758

Джерело: за даними НБУ [2]

Рівень концентрації, виміряний індексом Херфіндаля-Хіршмана (ННІ), який враховує частки всіх учасників ринку, з 2020 року спостерігається значний стрибок ННІ, і його значення перевищило поріг у 1500 пунктів, сягаючи 1758 пунктів у 2024 році. Це свідчить про перехід до більш високого ступеня концентрації ринку, що вказує на посилення ринкової влади найбільших гравців та потенційне зниження конкуренції.

Визначення "меж" концентрації за участю державних банків передбачає пошук балансу між їх стратегічною роллю та необхідністю підтримки здорового конкурентного середовища та фінансової стабільності. У науковій літературі обговорюються різні порогові значення. Зокрема, у дослідженні оптимальною межею концентрації державного банківського капіталу в Україні вважається діапазон 25–30 % від загального банківського сектору. Це значно нижче фактичної поточної частки державних банків (близько 49,6 % за даними на 30.09.2024). Це вказує на необхідність реалізації політики, спрямованої на зменшення частки держави в банківському секторі для оптимізації структури ринку. Це включає реалізацію планів щодо приватизації державних банків та забезпечення рівних конкурентних умов для всіх учасників ринку.

Висновки. Державні банки відіграють домінуючу роль у банківському секторі України, що безпосередньо впливає на рівень його концентрації. Аналіз розподілу активів за групами банків та загальних показників концентрації (ННІ) підтверджує високий рівень концентрації, значною мірою сформований часткою державних банків. Актуальні дані свідчать про те, що з 2020 року рівень концентрації (за ННІ) значно зріс, що вказує на посилення ринкової влади найбільших гравців. Надмірне домінування державних банків несе ризики для конкуренції, ефективності та фінансової стабільності, окреслюючи таким чином "межі" бажаної концентрації. Дослідження вказують на те, що оптимальна межа концентрації державного банківського капіталу значно нижча за поточний рівень. Для забезпечення збалансованого розвитку сектору необхідний постійний моніторинг та реалізація політики, спрямованої на забезпечення балансу між стратегічною роллю державних банків та розвитком конкурентного ринку, зокрема через поступове зменшення частки держави.

Список використаних джерел

1. Березовик В., Прозоров Ю. Межі концентрації державного банківського капіталу та інститути координації кредитування економіки. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63.
2. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Листопад, 2024 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-listopad-2024-roku> (дата звернення 07.05.2025).
3. Сус Л. В., Онищук М. О. Функціонування державних банків на ринку банківських послуг України. *Наукові горизонти*. 2019. № 4 (77). С. 67-76.

АНАЛІЗ ЛІДЕРІВ НА БАНКІВСЬКОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

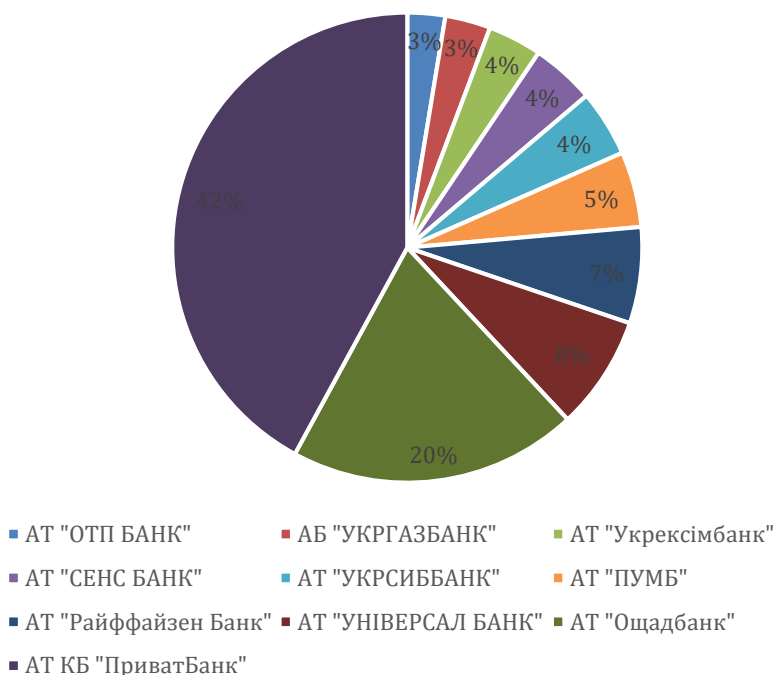
Марія ОНИЩЕНКО

*здобувачка, спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к.е.н, доцент Сус Л. В.

Постановка проблеми. Банківська система України є ключовим елементом фінансової інфраструктури, що забезпечує мобілізацію грошових ресурсів, кредитування суб'єктів господарювання та населення, а також стабільність грошово-кредитної політики. У сучасних умовах особливої уваги набуває питання аналізу лідерів на банківському ринку, адже саме вони формують основні тенденції та визначають стратегічні напрями розвитку галузі. Метою даної роботи є визначення основних банків-лідерів за показниками депозитного та кредитного портфелів фізичних осіб, а також дослідження чинників, що зумовлюють їх домінування.

Основний матеріал. На основі актуальних статистичних даних НБУ спостерігається домінування окремих банків у структурі залучених депозитів фізичних осіб. Станом на 1 квітня 2025 року обсяг гривневих коштів фізичних осіб у банках України зріс на 0,5% за квартал та на 12,5% у річному вимірі, що свідчить про стабільне зростання депозитної бази населення. Строкові депозити фізичних осіб зросли на 2,8% за квартал та на 7,2% за рік, демонструючи поступове відновлення довіри до банківської системи.

**Рис. 1. Рейтинг банків України за показниками депозитного портфеля
фізичних осіб, тис. грн**

Джерело: за даними НБУ [4]

У контексті банківської справи депозитний портфель – це сукупність грошових коштів, залучених банком від фізичних і юридичних осіб на умовах строковості, зворотності та платності. Як зазначає О.І. Барановський, «депозитна діяльність банків є основою їх ресурсної бази та джерелом стабільного фінансування активних операцій» [1, с. 112].

Лідруючі позиції займають державні банки – АТ КБ «ПриватБанк» та АТ «Ощадбанк», які разом акумулюють понад 60% депозитного портфеля. Основними чинниками цього домінування є державні гарантії, широка мережа відділень, а також значна частка заробітних плат та соціальних виплат, що проходять через ці установи. Це забезпечує високий рівень стабільності та довіри до державних банків, особливо під час економічних коливань. Дослідження С.В. Науменкової підтверджує стабілізаційну роль таких банків у фінансовій системі [2, с. 75].

Паралельно спостерігається зростання ролі цифрових банків. Monobank, що функціонує на базі АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК», є прикладом успішної цифрової моделі банку, який фокусується на автоматизованому обслуговуванні, прозорих умовах користування та швидкому прийнятті кредитних рішень. Основною аудиторією таких банків є молоді, технічно підковані клієнти, які цінують мобільність і простоту у фінансових послугах.

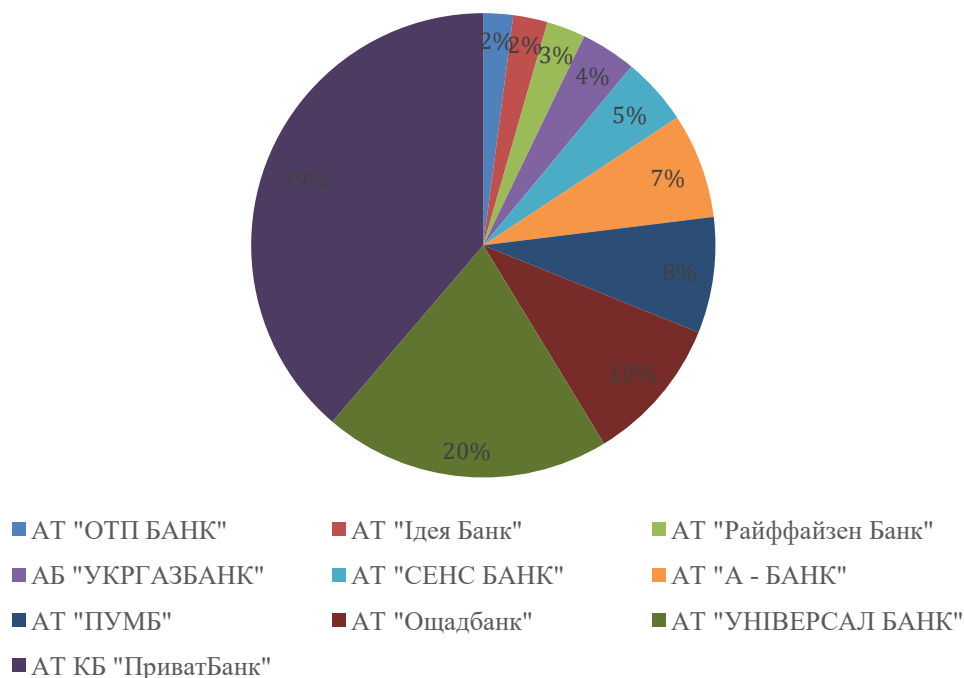

Рис. 2. Рейтинг банків України за показниками кредитного портфеля фізичних осіб, тис. грн

Джерело: за даними НБУ [4]

Кредитний портфель банку, як зазначає Сало І.В., «є не лише індикатором активності банку, а й чинником його стійкості, оскільки впливає на ризиковість діяльності та прибутковість» [3, с. 120]. Станом на початок 2025 року загальний обсяг кредитів, наданих фізичним особам, включаючи фізичних осіб-підприємців,

становив 295,6 млрд грн. Це на 54,7 млрд грн більше, ніж роком раніше, що свідчить про зростання на 22,7%.

Державні банки, зокрема Ощадбанк і ПриватБанк, залишаються основними кредиторами населення. Наприклад, Ощадбанк утримує близько 20% ринку роздрібного кредитування. Їх сильні позиції зумовлені стабільною клієнтською базою, наявністю зарплатних проектів і державною підтримкою.

Іноземні банки, як-от Райффайзен Банк та UKRSIBBANK, займають важливе місце на ринку завдяки впровадженню міжнародних стандартів управління, високій якості обслуговування клієнтів і зваженій політиці управління кредитними ризиками. Їх частка на ринку нижча, ніж у державних або цифрових банків, але їхня діяльність вирізняється стабільністю і передбачуваністю.

Варто також зазначити, що надмірна концентрація активів у кількох ключових банках може створювати потенційні ризики для банківської системи в цілому. У разі дестабілізації одного з таких банків можливе виникнення системних ефектів, що потребує ретельного регулювання з боку НБУ.

Висновки. Отже, сучасний банківський ринок України демонструє високу концентрацію депозитних і кредитних портфелів серед обмеженого кола банків, насамперед державних і цифрових. ПриватБанк та Ощадбанк залишаються домінантами завдяки довірі населення та підтримці з боку держави. Цифрові банки, зокрема Monobank, активно розширюють частку на ринку завдяки інноваційним рішенням і клієнтоорієнтованим підходам. Іноземні банки залишаються орієнтирами стабільності й управлінської культури. Таким чином, аналіз лідерів банківського ринку дозволяє оцінити не лише поточний стан, а й окреслити перспективи розвитку фінансової системи України.

Список використаних джерел

1. Барановський О.І. Банківська система України: сучасний стан і перспективи розвитку. – К.: КНЕУ, 2020. 256 с.
2. Науменкова С.В. Банківська система України: структура, динаміка та регуляторне середовище. *Фінанси України*. 2021. № 2. С. 72–80.
3. Сало І.В. Цифровізація банківського бізнесу в Україні: тенденції та виклики. *Вісник НБУ*. 2022. № 3. С. 118–124.
4. Національний банк України. Огляд банківського сектору, травень 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision>

МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ВСК «СВІТОЧ»

Оксана РИБАКОВА

*здобувачка 2 курсу скороченого терміну навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»*

Науковий керівник – к. е. н., доцент Буднік О. М.

Постановка проблеми. Ретельно продумана маркетингова стратегія є ефективним інструментом функціонування сучасного підприємства, оскільки сприяє визначенню власних можливостей підприємства та оцінці його перспектив. Однак, впровадженню елементів маркетинг-мікс має передувати ретельний маркетинговий аналіз та пошук цільового споживача, на основі якого, виробничий кооператив отримає змогу адаптуватися до зовнішніх викликів.

Основний матеріал. Метою ВСК «Світоч» є спільне ефективне використання майнових ресурсів трудовим колективом на основі запровадження новітніх технологій для задоволенні потреб населення у продукції та послугах підприємства.

Структура основних видів діяльності ВСК «Світоч» наведена на рис. 1.

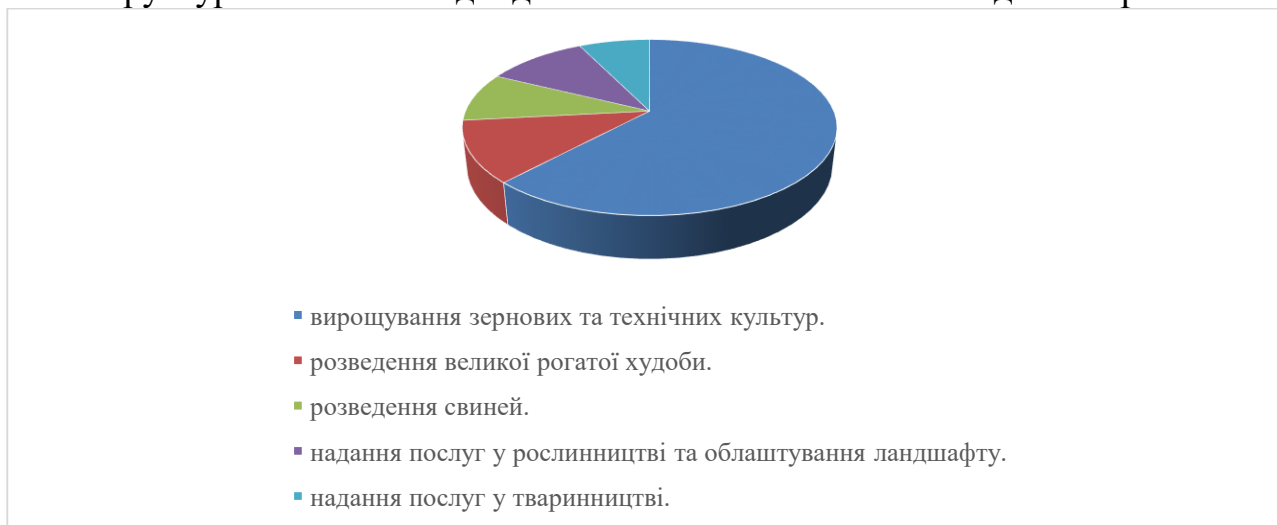

Рис. 1. Структура основних видів діяльності ВСК «Світоч»

Згідно даних рис. 1, основну питому вагу займає вирощування зернових та технічних культур (62 %). Серед інших видів можна виділити розведення великої рогатої худоби (11,3 %) та свиней (9%), а також надання послуг у тваринництві (7,3 %). Частка послуг з рослинництва та облаштування ландшафту складає 10,4 %.

Наразі значна частина вітчизняних аграрних підприємств продають власний бізнес. Причинами такого становища є брак фінансових, матеріальних та трудових ресурсів. ВСК «Світоч» намагається поступово нарощувати обсяги виробництва, адже має потенціал до зростання. Це вбачається можливим внаслідок диференціації виробництва та пошуку інвестицій.

Нині використання маркетингу компанією є дуже обмеженим, але за умови збільшення обсягів виробничої активності, розширення бізнес-напрямів, існує потреба використання елементів маркетингу та формування маркетингової стратегії для їх подальшого розвитку. Важливим в такому разі є належний маркетинговий аудит, аналіз ринку, вивчення місткості ринку та потреб споживачів. Адже, продумана маркетингова стратегія для ВСК «Світоч» сприятиме підвищенню ефективності діяльності кооперативу; збільшенню його прибутковості; можливості знайти та зайняти відповідну ринкову ніші та поступово розширити пропоновані послуги та ринки збуту продукції.

Ключові наслідки запровадження маркетингової стратегії для ВСК «Світоч» можна поділити на 3 групи (рис. 2).

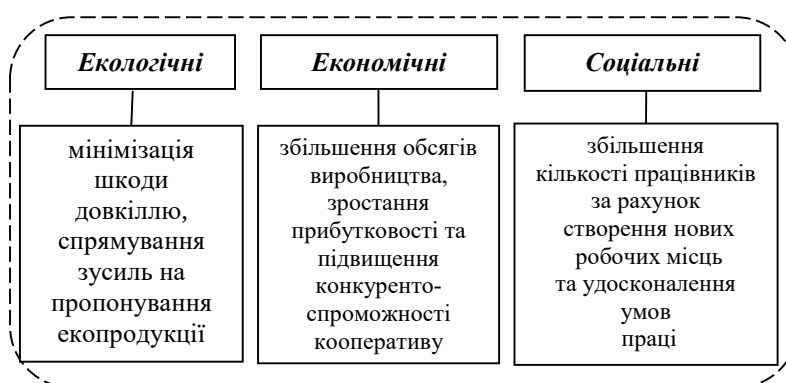

Рис. 2. Наслідки запровадження маркетингової стратегії для ВСК «Світоч»

Висновки. Таким чином, маркетингова стратегія стане не лише ефективним інструментом розвитку ВСК «Світоч», зорієнтованим на потреби його цільових ринків, але й сприятиме досягненню цілей підприємства.

Список використаних джерел

1. Budnik O., Tarasovych L., Yaremova M., Zelinska A. The basic imperatives of the interactive study methods using when the marketing cycle disciplines teaching. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 1. С. 55–61. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.14.55>.
2. Пачева, Н., Лутай, Л. Стратегічний маркетинг у воєнний та післявоєнний час. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-24>.

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ СТРАХОВИХ РИНКІВ КРАЇН ЄС

Тетяна МЯКУШКО

*магістрантка спеціальності «Фінанси банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

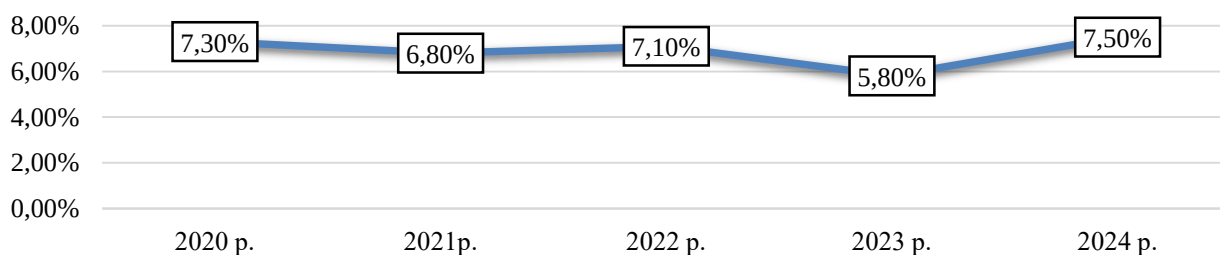
Науковий керівник – к.е.н., доцент Шубенко І. А.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. У сучасних умовах фінансової глобалізації страховий ринок виступає ключовим індикатором економічної стабільності та розвитку країни. В країнах ЄС страхування відіграє вагомую роль у фінансовій системі, проте рівень розвитку страхових ринків суттєво різниться залежно від економічних, правових та соціальних умов. У працях європейських дослідників акцентовано увагу на структурі ринку, рівні проникнення страхових послуг, страхових преміях та капіталізації компаній, однак порівняльний аналіз між державами ЄС досі залишається актуальним з огляду на динамічні зміни після пандемії COVID-19, впливу війни в Україні та змін у регуляторній політиці ЄС.

Над питання порівняльної оцінки рівня розвитку страхових ринків країн ЄС працює багато науковців, серед них Пахненко О.М., Семенов А.Ю., Мілютіна М.О., Коцюрба О. Ю., Насипайко Д. С. та Братюк В.П.

Основний матеріал. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції фінансових систем страхові ринки відіграють важливу роль у забезпеченні економічної стабільності та фінансової безпеки держав. Особливо актуальним є дослідження рівня розвитку страхових ринків у країнах ЄС, адже саме страхування забезпечує ефективний перерозподіл ризиків, накопичення капіталу та підтримку сталого економічного зростання.

Оцінка співвідношення страхових премій до валового внутрішнього продукту є одним із найважливіших індикаторів проникнення страхування у національну економіку. Цей показник дозволяє проаналізувати не лише абсолютний розмір страхового ринку, а й ступінь його інтеграції у внутрішні економічні процеси (рис.1)

**Рис. 1. Загальне співвідношення страхових премій до ВВП як показник
проникнення страхування на внутрішньому ринку в Європі, %**

Джерело: розроблено автором на основі [3].

Як видно з графіка, показник проникнення страхування в економіку Європи має змінну динаміку. У 2020 р. він становив 7,30%, що може бути результатом адаптації фінансової системи до пандемічних умов. У подальші роки спостерігається деяке зниження: до 6,8% у 2021 та 7,1% у 2022 р.. Найнижче значення зафіксовано у 2023 р. - лише 5,8%, що може бути пов'язано з економічними викликами, спричиненими геополітичною нестабільністю, інфляційними процесами чи скороченням доходів населення. Проте вже у 2024 році відбувається позитивна динаміка- показник зростає до 7,5%, що свідчить про відновлення довіри до страхових механізмів і поступове повернення ринку до стабільного розвитку.

Одним із ключових кількісних показників, що характеризує розвиток страхового ринку, є обсяг валових страхових премій. Цей показник відображає загальний рівень активності у сфері страхування в конкретній країні та слугує своєрідним індикатором її фінансової стабільності й платоспроможності населення. Порівняльний аналіз за країнами Європейського Союзу дозволяє виявити наявні диспропорції та визначити лідерів і аутсайдерів ринку (рис.2).

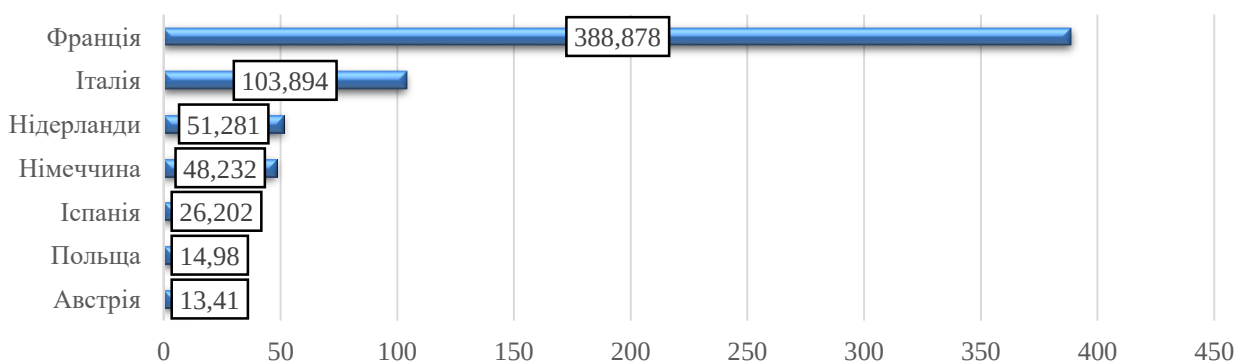

Рис. 2. Розподіл валових премій по країнах ЄС у 2024р., млн євро

Джерело: розроблено автором на основі [3].

Як видно з рис.2 , беззаперечним лідером за обсягом валових премій є Франція - понад 388 млрд євро, що суттєво перевищує показники інших країн. На другому місці знаходиться Італія з результатом 103,894 млрд євро, а далі- Нідерланди та Німеччина з відносно близькими показниками. Найнижчі обсяги премій спостерігаються в Австрії, Польщі та Іспанії. Така структура свідчить про нерівномірний розвиток страхового ринку в межах ЄС, з концентрацією основної маси премій у кількох провідних державах.

Таким чином, оцінка страхового ринку як за абсолютними, так і відносними показниками дозволяє зробити висновок про глибоку диференціацію рівня його розвитку серед країн Європейського Союзу. У той час як деякі країни демонструють високу інтеграцію страхових послуг у національну економіку, інші ще перебувають на етапі формування ефективної страхової системи. Такий контраст вимагає врахування специфіки кожної країни при розробці єдиної фінансової політики на рівні ЄС.

Подальше дослідження тенденцій розвитку страхових ринків у поєднанні з аналізом законодавчої бази, рівня фінансової грамотності населення та інституційного середовища є необхідним кроком для забезпечення сталого зростання страхового сектору. Збалансована та цілеспрямована політика в цій сфері сприятиме як підвищенню рівня економічної безпеки, так і розширенню доступу до фінансових інструментів для громадян ЄС.

Висновки та пропозиції. Проведене дослідження засвідчило, що рівень розвитку страхових ринків країн Європейського Союзу суттєво відрізняється як за обсягом валових премій, так і за рівнем проникнення страхування у національні економіки. Провідні країни, зокрема Франція, Італія, Нідерланди та Німеччина, формують основу страхового потенціалу ЄС, тоді як інші держави демонструють помірні або низькі показники. Виявлена нерівномірність свідчить про необхідність адаптації регіональної політики з урахуванням специфіки кожної країни для досягнення більшої збалансованості, інтегрованості та фінансової стійкості страхового сектору в межах Європейського простору.

Список використаних джерел

1. Коцюрба О. Ю., Насипайко Д. С. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2020. Вип. 5 (38). С. 284-291.
2. Пахненко О.М., Семенов А.Ю., Мілютіна М.О. Страховий ринок України та країн ЄС: порівняльний аналіз. Суми. С. 612-617.
3. Рейтинг найбільших страхових компаній Європи. веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/news/24/07/31/44081>. (дата звернення 25.05.2025).

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

Богдан ДМИТРЕНКО

*магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Недільська Л. В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. У сучасних умовах трансформації економіки та активізації інвестиційної діяльності особливої актуальності набуває проблема формування ефективного фінансового механізму інвестиційної політики підприємства. Багато підприємств зіштовхуються з труднощами у забезпеченні збалансованості між стратегічними інвестиційними цілями та обмеженими фінансовими ресурсами, що вимагає глибокого аналізу внутрішніх і зовнішніх складових цього механізму. Недостатня системність у застосуванні фінансових методів, неузгодженість нормативно-правових положень та обмеженість інформаційного забезпечення значно ускладнюють ухвалення раціональних інвестиційних рішень.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад формування фінансового механізму інвестиційної політики зробили такі дослідники, як Ю. Довгань, О. Терещенко, М. Крупка та інші. Вони акцентують увагу на ролі фінансових інструментів, важелів і методів у забезпеченні інвестиційної діяльності підприємств. Однак, попри наявність напрацювань, залишаються недостатньо розкритими питання комплексної взаємодії ключових складових фінансового механізму інвестиційної політики підприємств.

Основний матеріал. Інвестиційна політика підприємства - це система принципів, напрямів, форм та методів здійснення інвестиційної діяльності, спрямована на досягнення стратегічних цілей розвитку. Ефективна реалізація цієї політики вимагає наявності чітко сформованого фінансового механізму, який забезпечує раціональне управління фінансовими потоками, мінімізацію ризиків і максимізацію економічного ефекту від інвестицій. У сучасних умовах нестабільності ринку й обмеженості ресурсів, роль фінансового механізму значно зростає, оскільки саме він визначає спроможність підприємства реалізовувати інвестиційні проекти з високою ефективністю.

Довгань Ю.В трактує важливість залежності інвестиційної політики з позиції управління як - «результативність інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств залежить від ефективності функціонування системи управління інноваційно-інвестиційними процесами, здатності менеджменту швидко реагувати на зміни в економічному середовищі та приймати оптимальні інноваційно-інвестиційні управлінські рішення із врахуванням факторів ризику та невизначеності» [1].

Фінансовий механізм інвестиційної політики підприємства являє собою багатокомпонентну систему, що охоплює нормативно-правові, методичні, інформаційні та інструментальні елементи. Кожна з цих складових виконує окрему функцію, однак у сукупності вони забезпечують цілісність і стабільність інвестиційного процесу. Водночас важливим є не лише наявність цих елементів, а й узгодженість між ними, що дозволяє забезпечити динамічну адаптацію інвестиційної політики до змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі підприємства [2].

До ключових функцій фінансового механізму належать: формування інвестиційних ресурсів, розподіл фінансових потоків за пріоритетами, контроль за ефективністю використання коштів, а також стимулювання інвестиційної активності. Залежно від цілей і стратегії підприємства, конкретні інструменти та методи, які застосовуються у межах фінансового механізму, можуть змінюватися. Проте основна його структура залишається відносно сталою, а її розуміння є базовим для будь-якої системи управління інвестиціями [1].

Для кращого розуміння логіки функціонування фінансового механізму доцільно розглянути його фундаментальні складові у вигляді структурної схеми, яка відображає ключові елементи механізму та зв'язки між ними (рис.1).

Рис. 1. Фундаментальні складові фінансового механізму інвестиційної політики підприємства

Джерело: сформовано автором

Представлена на рисунку структура фінансового механізму інвестиційної політики підприємства дозволяє комплексно уявити всі ключові складові, що забезпечують ефективність управління інвестиційною діяльністю. Вона демонструє тісний взаємозв'язок між інформаційною, нормативно-правовою та інструментальною основою, а також методами і важелями реалізації інвестиційної стратегії. Такий підхід дозволяє підприємству адаптувати фінансовий механізм до змін ринкового середовища, законодавчих вимог і власних стратегічних пріоритетів.

Нормативно-правове регулювання механізму інвестиційної політики підприємства включає систему законів, підзаконних актів, нормативів і стандартів, що визначають правові умови, правила та обмеження інвестиційної діяльності в країні. Воно формує юридичне середовище для прийняття та реалізації інвестиційних рішень і виступає базою, що визначає «правила гри» на інвестиційному полі, тоді як інформаційне забезпечення створює підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Інформаційне забезпечення формує аналітичну основу для оцінки, планування, реалізації та контролю інвестиційних проєктів. Фінансові методи механізму інвестиційної політики підприємства — це сукупність інструментів та прийомів фінансового аналізу, планування і контролю, які використовуються для обґрунтування, вибору та реалізації інвестиційних рішень. Вони дозволяють оцінити доцільність інвестування, ефективність використання капіталу та рівень ризику і реалізуються через застосування відповідних фінансових важелів, зокрема податкових пільг, кредитних інструментів, державних програм стимулювання тощо. Фінансові важелі механізму інвестиційної політики підприємства дозволяють забезпечити фінансову стійкість підприємства під час реалізації інвестиційних проєктів та досягти стратегічних цілей розвитку. У сукупності всі окреслені елементи дозволяють сформулювати гнучкий, адаптивний і орієнтований на результат механізм.

Ефективний фінансовий механізм є не просто сукупністю інструментів, а цілісною системою, в якій кожен елемент виконує свою роль і взаємодіє з іншими. Його структуризація та оптимізація є необхідною умовою для підвищення інвестиційної активності підприємства та реалізації його довгострокових економічних інтересів.

Висновки та пропозиції. Фінансовий механізм інвестиційної політики підприємства є ключовим елементом системи управління інвестиційною діяльністю, що визначає ефективність реалізації стратегічних цілей розвитку. Його багатокомпонентна структура, яка включає нормативно-правові, методичні, інформаційні та інструментальні складові, забезпечує цілісність і адаптивність управлінських рішень. Злагоджена взаємодія цих елементів дозволяє підприємству оперативно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі та раціонально використовувати інвестиційні ресурси. Тому вдосконалення фінансового механізму є передумовою підвищення інвестиційної активності та конкурентоспроможності підприємства в умовах сучасної економіки.

Список використаних джерел

1. Довгань Ю. В. Теоретичні аспекти управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств. *Modern Economics*. 2022. № 36. С. 38-44
2. Недільська Л. В., Куровська Н. О. Модифікація оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Modern Economics*. 2021. № 28 (2021). С. 85-91.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВ

Вадим ПОБЕРЕЖНИЙ

*магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник - к. е. н., професор Дема Д. І.

Постановка проблеми. Управління фінансовим станом – це комплексний процес, що включає низку етапів і завдань, виконання яких вимагає ретельного аналізу фінансових показників підприємства. Для сучасного бізнесу вкрай важливо усвідомлювати значення якісного фінансового менеджменту, адже здатність керувати активами і пасивами, здійснювати своєчасні інвестиції, залучати кошти та задовольняти вимоги кредиторів є основою стійкого розвитку підприємства. Сучасні економічні реалії зумовлюють підвищену увагу з боку інвесторів, кредиторів, постачальників, банків та інших зацікавлених сторін до фінансового стану підприємств. Саме тому необхідність раціонального оцінювання та ефективного управління фінансовим станом компаній є вкрай актуальною.

Основний матеріал. Управління фінансовим станом підприємства – це процес планування, аналізу, контролю та регулювання фінансових ресурсів та зобов'язань з метою забезпечення стабільності, прибутковості та платоспроможності підприємства. Це ключовий аспект загального менеджменту, що охоплює як стратегічні, так і тактичні дії.

Наразі вітчизняні підприємства стикаються з низкою системних та ситуативних проблем в управлінні фінансовим станом. Ці проблеми зумовлені як внутрішніми недоліками самих підприємств, так і зовнішніми факторами – економічними, політичними, воєнними. Основними серед них можна визначити такі, як нестабільність зовнішнього середовища, обмежений доступ до фінансування, низький рівень фінансового менеджменту, неефективна структура витрат, проблеми з ліквідністю, тінізація фінансів, недовіра до фінансової звітності. Управління фінансовим станом українських підприємств ускладнюється як внутрішніми організаційними слабкостями, так і серйозними зовнішніми викликами.

За таких обставин напрями удосконалення процесу управління фінансовим станом підприємства можуть бути згруповані за декількома блоками (рис. 1).

Блок 1. Аналіз фінансового стану – це фундаментальний блок, з якого починається будь-яке ефективне фінансове управління. Основними завданнями цього блоку є: виявлення слабких і сильних сторін фінансового стану; визначення тенденцій зміни фінансових показників; підготовка основи для прийняття рішень. Інструментами цього блоку є: коефіцієнтний аналіз (ліквідність, рентабельність, оборотність, фінансова стійкість); горизонтальний і вертикальний аналіз звітності; SWOT-аналіз у фінансовому контексті; аналіз грошових потоків.

**Рис. 1 Напрями удосконалення управління
фінансовим станом підприємства**

Блок 2. Фінансове планування - основним завданням цього блоку є формування бюджету доходів і витрат, розрахунок потреби в капіталі, розробка короткострокових і довгострокових фінансових планів. Інструменти цього блоку – це бюджетування (за центрами відповідальності), прогнозування (на основі трендів, сценаріїв, статистики), інвестиційне планування, cash flow budgeting – прогнозування грошових потоків.

Блок 3. Управління активами і пасивами – основними завданнями цього блоку є оптимізація оборотного капіталу, зниження вартості фінансування, управління інвестиційною привабливістю. Інструменти цього блоку – це ABC/XYZ аналіз запасів, кредитна політика для дебіторів, фінансовий лізинг, факторинг, аналіз структури капіталу (Debt/Equity).

Блок 4. Ризик-менеджмент, який зумовлений потребою у системному підході до управління ризиками через загрозливі умови невизначеності. Основними завданнями цього блоку є ідентифікація внутрішніх та зовнішніх ризиків, оцінка ймовірності та наслідків, побудова антикризової системи реагування. Інструментами цього блоку можуть бути метод сценаріїв, страхування майнових і фінансових ризиків, використання деривативів (форвардів, ф'ючерсів), моделювання кризових ситуацій.

Блок 5. Фінансовий контроль і корекція, які є «зворотнім зв'язком» у системі управління, що дозволяє втручатися вчасно. Основні завдання цього блоку – це оцінка ефективності використання ресурсів, порівняння фактичних результатів із

плановими, формування коригувальних рішень. Інструментами цього блоку є: система КРІ для фінансового контролю, аудит і внутрішній контроль, аналіз відхилень (variance analysis), фінансові звіти у форматі управлінського обліку.

Усі вказані блоки формують єдиний цикл, який дозволяє підприємству бути гнучким, фінансово стійким та готовим до викликів.

Висновки. Ефективне управління фінансовим станом підприємства здатне стабільну, ефективну і прибуткову діяльність підприємства як у коротко-, так і у довгостроковій перспективі, зокрема, гарантувати здатність підприємства вчасно розраховуватись за своїми зобов'язаннями, створити позитивний фінансовий імідж підприємства, уникнути фінансової кризи, прострочень та банкрутства.

Список використаних джерел

1. Куцай Н. С., Демчук В. О. Сутність, задачі та етапи управління фінансовим станом підприємства. *Modern Economics*, 2021. №25. С.92-97. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-14](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-14).
2. Нечипоренко А. Особливості управління фінансовими ризиками підприємства в умовах трансформаційних змін. *Економічний вісник університету*. 2023. Випуск №56. С.200-206.

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Віталій ПОСТЕВКА

*магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шубенко І. А.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Сучасний ринок банківських послуг в Україні перебуває в умовах трансформації, спричиненої як внутрішніми економічними процесами, так і зовнішніми викликами, зокрема війною, фінансовою нестабільністю, цифровізацією та змінами у споживчих запитах. Аналіз функціонування ринку банківських послуг є необхідним для виявлення тенденцій, проблемних зон та потенціалу для розвитку як на макро-, так і на мікрорівні. Проблематика ефективного функціонування ринку банківських послуг актуалізується в контексті постійної зміни регуляторного середовища, нестабільності фінансових ринків і необхідності підвищення довіри клієнтів до банківських установ.

Питання розвитку ринку банківських послуг досліджували як вітчизняні науковці (О. Д. Василик, І. О. Лютий, А. М. Мороз, Т. І. Хобта, В. І. Міщенко), так і зарубіжні (Дж. Стігліц, Ф. Мішкін, Б. Сандерс, Р. Левін). Їхні праці охоплюють проблеми фінансової стабільності, регулювання, інновацій та цифровізації банківської діяльності. Водночас багато досліджень не враховують нових викликів, зокрема впливу війни, зміни регуляторної політики та цифрової трансформації. Це зумовлює потребу в подальшому аналізі ринку банківських послуг в умовах сучасної кризи.

Основний матеріал. У період нестабільності фінансового середовища, стан банківського сектору виступає індикатором загального економічного здоров'я країни, а зміни у структурі банків свідчать про адаптацію до нових викликів і переформатування бізнес-моделей з урахуванням ризиків та змін кон'юнктури. Водночас ключовим аспектом дослідження залишається динаміка кількості банківських установ, зокрема з іноземною участю, що відображає інтерес міжнародного капіталу до українського фінансового ринку.

Для розуміння масштабів змін, які відбулися у структурі банківської системи України, доцільно проаналізувати динаміку кількості банків та частки установ з іноземним капіталом за останні три роки (табл. 1). Такий аналіз дозволяє виявити тенденції розвитку банківського сектору, зокрема процеси скорочення, злиття або ліквідації банківських установ.

Дані табл. 1 свідчать про поступову тенденцію до скорочення кількості банківських установ в Україні, що може бути пов'язано як із процесами консолідації у секторі, так і з припиненням діяльності фінансово нестабільних банків.

Таблиця 1

Кількість банків в Україні у 2022-2024 рр. од.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміна,+/-
Кількість діючих банків	67	63	61	-6
з них: з іноземним капіталом	29	27	26	-3
у тому числі зі 100% іноземним капіталом	22	19	19	-3

Джерело: складено автором на основі [2].

Зменшення кількості банків з іноземним капіталом, зокрема зі 100% участю, вказує на зниження зацікавленості іноземних інвесторів в українському банківському сегменті, що зумовлено підвищеними ризиками ведення бізнесу в умовах воєнного стану та економічної невизначеності. Загалом, динаміка свідчить про потребу у підвищенні інвестиційної привабливості фінансового сектору, зміцненні банківської стійкості та вдосконаленні регуляторного середовища.

Для більш глибокого розуміння стану банківського сектору України необхідно також проаналізувати фінансові результати діяльності банків за останні три роки (табл. 2).

Таблиця 2

**Аналіз доходів, витрат та чистого прибутку банків України у 2022-2024 рр.,
млн. грн.**

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютна зміна	Відносна зміна
Доходи банків	357 549	446 737	507 301	149 752	141,88
процентні доходи	217 053	304 437	351 588	134 535	161,98
комісійні доходи	85 622	97 572	110 710	25 088	129,30
результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу	43 482	30 264	34 403	-9 079	79,12
інші операційні доходи	8 126	8 364	6 541	-1 585	80,49
інші доходи	2 413	4 043	1 967	-446	81,52
повернення списаних активів	853	2 056	2 092	1 239	245,25
Витрати банків	335 628	363 699	403 598	67 970	120,25
процентні витрати	65 358	103 043	117 265	51 907	179,42
комісійні витрати	35 449	46 457	53 803	18 354	151,78
інші операційні витрати	17 875	18 481	19 489	1 614	109,03
загальні адміністративні витрати	82 434	92 325	110 825	28 391	134,44
інші витрати	5 951	8 727	8 900	2 949	149,55
відрахування в резерви	121 204	17 657	9 600	-111 604	7,92
податок на прибуток	7 356	77 009	83 718	76 362	1 138,09
Чистий прибуток	21 921	83 039	103 703	81 782	473,08

Джерело: побудовано за даними [2].

Аналіз фінансових показників банківської системи України за 2022-2024 роки свідчить про суттєве зростання доходів банків, зокрема процентних та комісійних доходів, що відображає поступове відновлення кредитної активності та розширення клієнтських послуг. Водночас значне збільшення процентних та

адміністративних витрат вказує на зростання вартості залучених ресурсів і операційних витрат, що є наслідком інфляційних процесів та адаптації до нових регуляторних вимог. Помітне скорочення відрахувань у резерви свідчить про зниження ризикового навантаження та покращення якості кредитного портфеля. У результаті чистий прибуток банків зріс у кілька разів, що є позитивним сигналом для стабілізації та зміцнення банківського сектору в умовах нестабільної економічної кон'юнктури.

Таким чином, аналіз динаміки кількості банків, структури їхнього капіталу та фінансових результатів свідчить про поступову адаптацію українського банківського сектору до нових викликів. Незважаючи на зниження загальної кількості банків та зменшення присутності іноземного капіталу, фінансові показники демонструють ознаки відновлення і посилення стійкості галузі. Для подальшого розвитку та інтеграції у світову фінансову систему необхідно зосередитися на підвищенні інвестиційної привабливості, вдосконаленні регуляторної бази та підтримці прозорості діяльності банків. Це забезпечить не лише стабільність банківської системи, а й сприятиме загальному економічному зростанню України в умовах сучасних глобальних викликів.

Висновки. У період значної фінансової нестабільності банківський сектор України зазнав суттєвих трансформацій, які відображаються у скороченні кількості банківських установ та зменшенні частки банків з іноземним капіталом. Попри це, фінансові показники свідчать про поступове відновлення прибутковості банків, що пов'язано з нарощуванням процентних і комісійних доходів та зменшенням резервів під ризику. Така динаміка вказує на адаптацію банківської системи до нових економічних викликів, проте підкреслює необхідність подальшого зміцнення її стабільності через підвищення інвестиційної привабливості та удосконалення регуляторної політики.

Список використаних джерел

1. Андрющенко І. С., Скидан В. Л. Цифрова трансформація банківського сектора України. *Бізнес-інформ*. 2023. № 12. С.77-82.
2. Наглядова статистика : офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 20.04.2025)

БРЕНД ЯК ДРАЙВЕР УСПІХУ БІЗНЕСУ: СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ НА ПРИКЛАДІ АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД – КОМПАНІЯ РУДЬ»

Анастасія КОЗОРІЗ

здобувачка

Науковий керівник – д.е.н., професор Старинець О. Г.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. У сучасних умовах глобалізації та швидкого розвитку інформаційних технологій, ефективне управління брендом стало надзвичайно важливим для підприємств, зокрема на українському ринку, де компанії прагнуть зайняти конкурентні позиції серед міжнародних гравців. Створення позитивного іміджу бренду виступає ключовим чинником, що впливає на споживчу поведінку та лояльність клієнтів, що підкреслює необхідність вдосконалення бренд-менеджменту для забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку бізнесу.

Останні дослідження в цій галузі, проведені такими вченими, як Вдовічен А. А., Вдовічена О. Г., Гарбар Ж. В., Григорчук Т. В., Данилюк А., Дергоусова А. О., Кардаш В. Я., Кубай О. Г., Сиволовська О. В. та іншими, акцентують увагу на необхідності адаптації стратегій управління брендом до динамічно змінюваного ринкового середовища. Вони підкреслюють важливість створення емоційного зв'язку між брендом і споживачами, а також роль інноваційних технологій у покращенні ефективності комунікаційних стратегій. Це формує основи для комплексного підходу до управління брендом, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на споживчі уподобання.

Основний матеріал. АТ «Житомирський маслозавод – компанія Рудь» є яскравим прикладом успішного бренду, який здобув визнання і довіру споживачів завдяки своїй стратегії позиціонування та репутації. Компанія Рудь позиціонує себе як виробник натуральних молочних продуктів, що поєднує традиції з інноваціями. Її продукція відзначається високою якістю, що підтверджується численними сертифікатами та нагородами на міжнародних виставках. Бренд акцентує увагу на використанні екологічно чистих інгредієнтів та сучасних технологій виробництва, що робить його привабливим для свідомих споживачів, які дбають про своє здоров'я [1].

АТ «Житомирський маслозавод – компанія Рудь» демонструє ефективну стратегію брендування, засновану на поєднанні традицій і інновацій, високій якості продукції, екологічності та соціальній відповідальності. Компанія створила позитивний, сімейно-орієнтований, надійний та екологічний імідж, який базується на довірі, якості, прозорості, активній соціальній позиції та сталих відносинах із партнерами. Бренд активно комунікує з аудиторією через соціальні мережі, використовує емоційні меседжі та візуально привабливу рекламу. Це допомагає зміцнити зв'язок зі споживачами та формувати лояльність.

Крім того, компанія активно працює над створенням позитивного іміджу через різноманітні рекламні кампанії. Вона використовує яскраві образи та емоційні повідомлення, які підкреслюють сімейні цінності та традиції (табл.1).

Таблиця 1

Аналіз іміджу АТ «Житомирський маслозавод – компанія Рудь»

Аспект	Опис
Позиціювання бренду	Натуральні молочні продукти, поєднання традицій та інновацій, акцент на якості та екологічності.
Цільова аудиторія	Споживачі, які цінують здорове харчування, сімейні цінності, натуральність і якість продукції.
Ключові цінності	Якість, натуральність, традиції, соціальна відповідальність, інновації.
Комунікація з клієнтами	Активна присутність у соціальних мережах, прозорість у виробництві, інформування про новинки.
Соціальна відповідальність	Участь у благодійних акціях, підтримка місцевих громад і екологічних ініціатив.
Смакові якості	Висока оцінка споживачами, різноманітність продукції (масло, молоко, йогурти тощо).
Репутація	Позитивна, підтверджена нагородами та сертифікатами якості, довіра споживачів.
Конкурентні переваги	Висока якість продукції, використання сучасних технологій, традиційний підхід до виробництва.
Взаємодія з партнерами	Налагоджені відносини з постачальниками та дистриб'юторами, що сприяє стабільності бізнесу.
Імідж бренду	Сімейний, надійний, екологічний; асоціюється з домашнім затишком і якісними продуктами.

Джерело: власні дослідження

Репутація АТ «Житомирський маслозавод – компанія Рудь» формується на основі багаторічної історії успішної діяльності. З моменту заснування в 1995 році, компанія зарекомендувала себе як надійний партнер для постачальників та споживачів. Завдяки постійному контролю якості продукції та впровадженню новітніх технологій, бренд здобув довіру не лише на місцевому, а й на міжнародному ринку.

Важливо зазначити, що репутація бренду також підтримується його соціальною відповідальністю. Компанія бере участь у благодійних акціях, підтримує місцеві громади та екологічні ініціативи. Це не лише підвищує імідж бренду, а й формує лояльність споживачів, які цінують соціальну активність компанії.

Аналіз цільової аудиторії АТ «Житомирський маслозавод – компанія Рудь» свідчить про чітке сегментування споживачів, що дозволяє компанії ефективно адаптувати свої маркетингові стратегії (табл.2.). Сегмент дітей (5-12 років) орієнтований на продукцію, що має яскраву упаковку та включає солодоці та іграшки, що підкреслює важливість візуальної привабливості для залучення молодших споживачів. Молодь (13-25 років) шукає новинки та здорове харчування, що вказує на тренд до здорового способу життя та бажання слідувати за сучасними тенденціями. Сім'ї, зокрема батьки з дітьми, надають

перевагу якісним продуктам і акціям, що відображає їх прагнення до економії без шкоди для якості. Нарешті, пенсіонери (60+) орієнтуються на традиційні смаки та доступні ціни, що свідчить про їхню потребу в звичній та доступній продукції. Загалом, компанія Рудь має можливість задовольнити різні потреби кожного сегмента, що сприяє розширенню її ринкових можливостей та зміцненню позицій на ринку.

Таблиця 2

Аналіз цільової аудиторії АТ «Житомирський маслозавод – компанія Рудь»

Сегмент цільової аудиторії	Характеристики	Потреби та уподобання
Діти	Вік: 5-12 років	Солодощі, яскраві упаковки, іграшки
Молодь	Вік: 13-25 років	Новинки, здорове харчування, тренди
Сім'ї	Батьки з дітьми	Якісні продукти, акції, знижки
Пенсіонери	Вік: 60+ років	Традиційні смаки, доступні ціни

Джерело: створено автором за джерелом [1].

Отже, сучасні дослідження акцентують увагу на важливості емоційного зв'язку з клієнтами, використанні інноваційних технологій та адаптації до ринкових змін, що створює основу для комплексного підходу до управління брендом. Компанія ефективно сегментує ринок на чотири основні групи: дітей, молодь, сім'ї та пенсіонерів, адаптуючи свої продукти й маркетингові дії до кожного сегмента, що забезпечує широке охоплення і стабільний попит. Участь у благодійності, підтримка громад і екологічних ініціатив позитивно впливають на імідж бренду та підсилюють емоційний зв'язок зі споживачами.

Висновки та пропозиції. В умовах глобалізації та цифровізації ефективно управління брендом є критичним чинником успіху компаній, зокрема в Україні. Вдосконалення бренд-менеджменту забезпечує конкурентоспроможність і сталий розвиток бізнесу. АТ «Житомирський маслозавод – компанія Рудь» є успішним прикладом реалізації сучасних підходів до бренд-менеджменту. Завдяки правильному позиціюванню, орієнтації на споживача, високій якості продукції, активній соціальній діяльності та інноваційному розвитку бренд зміг здобути та утримувати довіру на національному та міжнародному рівнях.

Список використаних джерел

1. АТ «Житомирський маслозавод – компанія Рудь». Основна інформація. Clarity Project. Clarity Project. URL: <https://clarity-project.info/edr/00182863>.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТ

Павло КАРПУК

*здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к.е.н., доцент Недільська Л. В.*

Постановка проблеми. У сучасних реаліях цифрова трансформація сприяє активному впровадженню інноваційних фінансових інструментів. Саме тому стрімкий прогрес у сфері інформаційних технологій є однією з ключових передумов динамічного розвитку криптовалютного ринку. Він слугує своєрідним рушієм підвищення ефективності функціонування як глобальної, так і національної економіки та фінансової системи, а також фінансових ринків загалом.

Основний матеріал. Розвиток криптовалютного ринку в Україні передбачає вдосконалення механізмів його регулювання, зокрема шляхом випуску цифрової валюти Національним банком України з використанням технології блокчейн. Також важливими напрямками є впровадження практики первинного розміщення монет (ICO) для залучення фінансування стартапів, розвиток інструментів на основі криптовалют – таких як деривативи та кредитні контракти – а також низка інших інновацій. Особливу увагу має бути приділено ролі Міністерства цифрової трансформації у впровадженні криптовалют у систему державного управління.

Впродовж останніх років Національний банк України продовжує дослідження цифрових валют та працює над удосконаленням власної цифрової форми гривні – е-гривні (електронна форма грошової одиниці України). Прогнозується, що розробка та впровадження е-гривні в Україні сприятиме: еволюції платіжної інфраструктури України; цифровізації економіки; подальшому поширенню безготівкових розрахунків, зменшенню їх вартості; зростанню рівня прозорості розрахунків; підвищенню довіри до національної валюти загалом [1].

Поряд з цим, перспективними напрямками розвитку розрахунків з криптовалютами на вітчизняному ринку можуть бути такі (рис. 1):

1. Інтеграція в офіційні фінансові системи. Криптовалюти поступово стають частиною традиційної фінансової інфраструктури, яка включає створення нормативно-правових документів, які забезпечують легітимність операцій з криптовалютами.

2. Платежі та мікроплатежі. Розвиток мікроплатежів і систем, що дозволяють проводити швидкі та дешеві трансакції за допомогою криптовалют, може забезпечити значне зростання популярності криптовалют як засобу розрахунку. Це особливо актуально для таких галузей, як цифровий контент, ігри та платформи для онлайн-мікроплатежів.

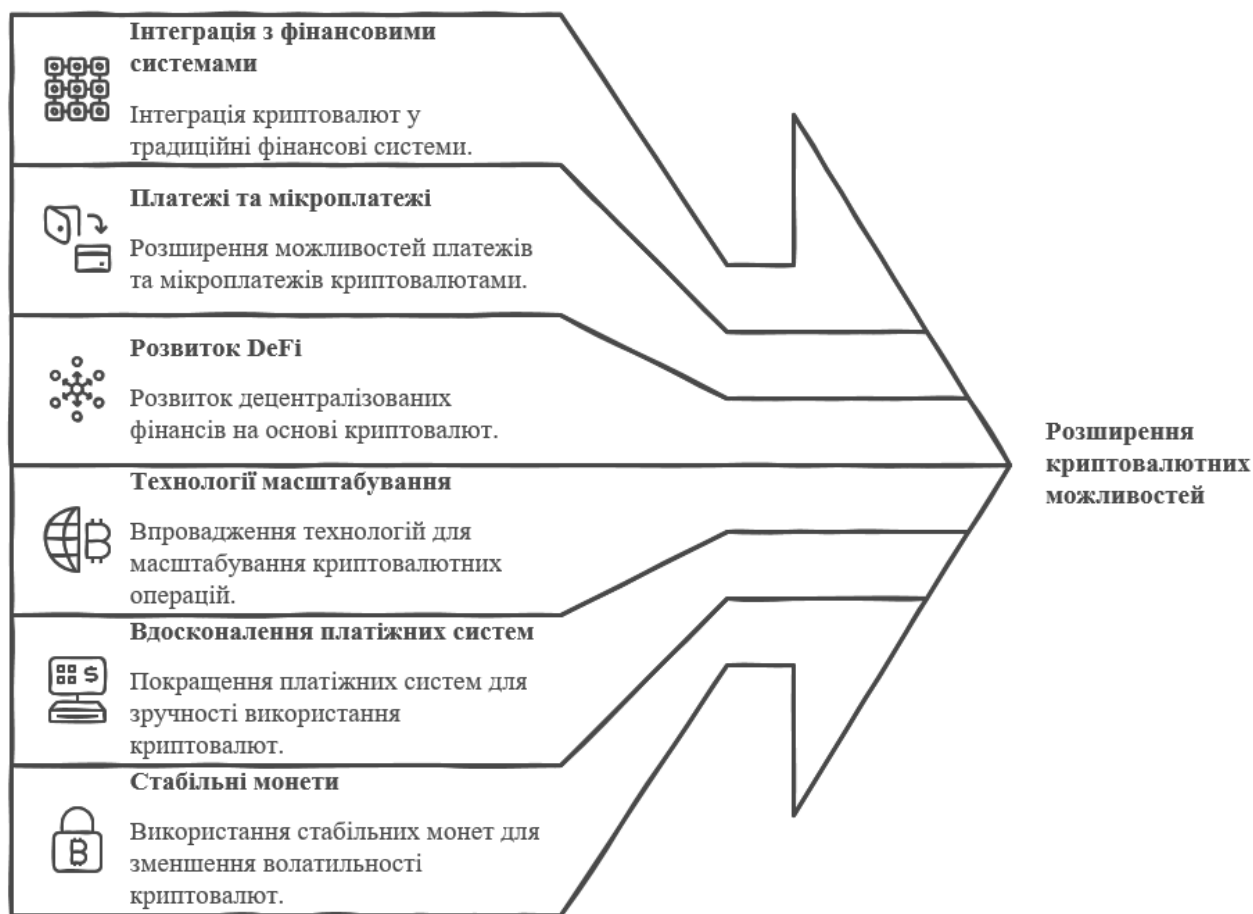

Рис. 1. Перспективні напрями розвитку розрахунків з криптовалютами

Джерело: власні дослідження

3. Розвиток DeFi (децентралізованих фінансів). DeFi-платформи використовують смарт-контракти та блокчейн для надання фінансових послуг, таких як кредитування, страхування та інвестиції, без посередників. Це відкриває нові можливості для користувачів, дозволяючи проводити транзакції без залучення банків чи інших фінансових установ.

4. Технології масштабування. Оскільки криптовалюти, такі як Bitcoin і Ethereum, часто страждають від обмежених швидкостей транзакцій, розвиток технологій масштабування (наприклад, рішення другого рівня як Lightning Network для Bitcoin) може значно покращити ефективність і знизити вартість розрахунків.

5. Вдосконалення платіжних систем. Криптовалюти можуть бути інтегровані в платіжні системи для покращення швидкості та зручності міжнародних розрахунків. Наприклад, усунення потреби в банках як посередниках дозволяє знизити витрати на перерахування грошей через кордони, що відкриває нові можливості для бізнесу і споживачів.

6. Стабільні монети (Stablecoins). Створення стабільних монет, прив'язаних до реальних валют (наприклад, USD, EUR), може полегшити використання криптовалют для розрахунків, оскільки вони знижують волатильність і

підвищують стабільність цін. Це може залучити більше користувачів і бізнесів до використання криптовалют у повсякденних транзакціях.

7. Екологічно чисті криптовалюти. Враховуючи екологічні питання, що виникають через енерговитратні процеси видобутку криптовалют (особливо для Bitcoin), розвиток енергозберігаючих технологій, таких як Proof of Stake (PoS) замість Proof of Work (PoW), може сприяти більш сталому та екологічно чистому використанню криптовалют.

8. Регулювання та правові рамки. З розширенням використання криптовалют важливим напрямом розвитку є створення глобальних стандартів для їх використання, боротьба з відмиванням грошей (AML) та фінансуванням тероризму (CFT).

Загалом, розвиток цих напрямів, може забезпечити подальшу інтеграцію криптовалют у глобальну економіку та фінансову систему, підвищуючи їх доступність та зручність для користувачів.

Висновки та пропозиції. Отже, розвиток криптовалютного ринку в Україні супроводжується як значними перспективами, так і певними ризиками, що впливають на його стійкість і здатність до інтеграції у світову економічну систему. Для нашої країни це відкриває можливість стати частиною нової глобальної економіки, впроваджувати інноваційні фінансові інструменти та зміцнювати міжнародні позиції. Ефективне функціонування ринку криптовалют в Україні потребує впорядкованої термінології, прозорих та зрозумілих правил взаємодії держави з учасниками ринку, належного нагляду, а також визначених заходів відповідальності за порушення у сфері віртуальних активів.

Після завершення бойових дій криптовалюти можуть стати чинником залучення іноземного капіталу в інноваційні проекти, сприяти розвитку цифрової економіки та відновленню країни. Вони здатні забезпечити підтримку для малого й середнього бізнесу, модернізацію інфраструктури та розвиток фінансових технологій в умовах децентралізації та глобальної інтеграції.

Список використаних джерел

1. Гаврілов І., Зінченко А. Цифрові валюти центральних банків: світовий досвід запровадження. *Інноваційні проекти для післявоєнного відновлення та розвитку України*: зб. доп. Ювілейної 90-ї щорічної студентської наукової конференції (17 квітня - 20 травня 2023 р.) Київ: КНЕУ. 2023. 121 с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ У ПОВОЄННІЙ УКРАЇНІ

Владислав МЕЛЬЧИНСЬКИЙ

здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри фінансів і кредиту Віленчук О. М.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Майнове страхування є незамінним інструментом захисту фінансово-економічних інтересів фізичних та юридичних осіб. Різноманітність класів страхування свідчить про об'єктну потребу в нейтралізації потенційних ризиків та створення безпечного підприємницького середовища. Попре воєнному стану в Україні, страхові компанії надають широкий спектр послуг, тим самим забезпечуючи розподіл ризиків у просторів та часі.

Аналіз останніх досліджень У науковій літературі широко висвітлені теоретико-методичні засади страхування в цілому та майнового страхування, зокрема. Варто виокремити праці: Ю. Алексерової, В. Базилевича, В. Борисової, О. Віленчука, О. Залетова, М. Мних, О. Козьменко, В. Плиса, В. Фурмана та ін. Проте динаміка масштабування різноманітних ризиків досить значна, що зумовлює потребу у постійному удосконаленні методів та інструментів страхового захисту, особливо в умовах воєнного стану. Цим підтверджується актуальність даного дослідження.

Основний матеріал. У теорії та практиці страхування військові ризики зазвичай не покриваються страхуванням у зв'язку з важко прогнозованістю настання страхових подій та високою ймовірністю катастрофічних наслідків від реалізації зазначених ризиків. Однак наразі понад 50 страхових компаній України надають різноманітні послуги, пов'язаних зі страхуванням нерухомого майна, майнових комплексів, автотранспортних засобів тощо. Складність страхування воєнних ризиків посилюються тим, що закордонні страхові компанії відмовляються від перестрахування зазначених ризиків. З метою виявлення основних тенденцій у сегменті страхування іншого, ніж страхування життя варто проаналізувати динаміку надходжень страхових премій та виплат за 2022-2024 рр.(табл. 1.)

Представленні дані таблиці 1 свідчать, що домінуючу частку з страхових премій та виплат загальних видів майнового страхування займає КАСКО, в 2024 р. страхових премій було одержано 12952,09 млн грн, що на 4764,65 млн грн більше ніж в 2022 р. а страхові виплати становили 6189,44 млн грн, що на 2345,63 млн грн більше порівняно з 2022 р. Незважаючи на: військову агресію, зменшення кількості страхових компаній, збільшення ризиків пошкодження та знищення

майна в наслідок військових дій, страхові компанії продовжують якісно та своєчасно надавати послуги.

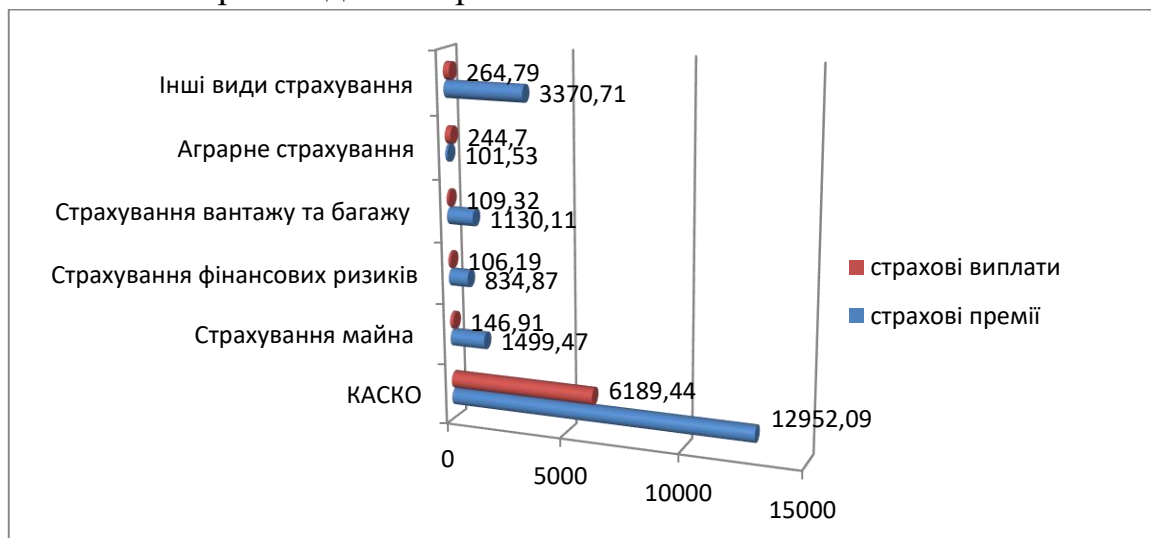
Таблиця 1

**Динаміка надходжень страхових премій
та здійснення страхових виплат за 2020-2024 рр., млн грн**

Загальні класи майнового страхування	Роки						Зміни 2024 р. до 2022 р. (страхові премії)	
	2022		2023		2024		+,-	%
	страхові премії	страхові виплати	страхові премії	страхові виплати	страхові премії	страхові виплати		
КАСКО	8187,44	3843,81	10484,53	4649,82	12952,09	6189,44	4764,65	158,19
Страхування майна	1182,58	233,77	1562,02	162,71	1499,47	146,91	316,89	12,6,80
Страхування фінансових ризиків	452,32	222,85	654,79	102,54	834,87	106,19	382,55	184,58
Страхування вантажу та багажу	631,05	115,13	832,87	56,43	1130,11	109,32	499,06	179,10
Аграрне страхування	81,07	29,83	37,41	21,04	101,53	244,70	20,46	125,24
Інші види страхування	778,3	75,3	1001,62	371,28	3370,71	264,79	2592,41	у 4,33 р. б
Разом	11312,76	4297,84	14573,24	5201,11	19888,78	7061,35	8576,02	175,81

Джерело: сформовано за даними [2, 3, 4].

Структуру страхових премій та виплат загальних видів майнового страхування за 2024 р. наведено на рис. 1.

**Рис. 1. Структура страхових премій та виплат загальних видів
майнового страхування за 2024 р., млн грн**

Джерело: сформовано за даними [2, 3, 4].

В умовах сьогодення стратегічного значення набуває аграрне страхування як вид майнового страхування у зв'язку з необхідністю комплексного страхового захисту від найрізноманітніших ризиків в період воєнного стану. Постає необхідність у переусвідомленні та раціональному використанні доступних

інструментів мінімізації ризиків. Такий захист включає традиційні природно-кліматичні, антропогенні, інвестиційні, фінансові та інші ризики.

Попитом на перспективу буде користуватися страхування інвестицій, що стане основним чинником відродження економіки та убезпечуватиме інвесторів від воєнних ризиків, а прийнятий Закон України “Про страхування” у новій редакції, сприятиме залученню внутрішніх та зовнішніх інвесторів, що забезпечить відбудову української економіки.

Варто зауважити, що повоєнний розвиток майнового страхування буде здійснюватися з використанням інноваційних світових практик, з врахуванням нових страхових продуктів, застосуванням різних моделей організації та функціонування майнових видів страхування. Післявоєнне відновлення економіки України залучатиме страхові компанії до зменшення ризиків у таких напрямках розвитку економіки: будівництві, агросекторі, енергетиці, логістиці, перевезенні вантажів та багажу, іпотечному кредитуванні, лізингових операціях, інформаційних технологіях, інвестиціях. Пріоритетним напрямком у цей період стане страхування інфраструктурних проєктів, а також підтримка малого та середнього бізнесу, що покращить економічний стан країни.

Для здійснення майнового страхування та покриття збитків нанесених військовими діями, необхідно обрати страхову компанію, клас страхування, провести оцінку об’єктів, визначити збитки пошкодження майна у результаті воєнних дій (влучення снарядів, мін, куль, обвал будівель, наслідки пожеж, мінування територій тощо), встановити суми компенсацій.

Страхування автотранспорту формує ринок майнового страхування, а в період дії воєнного стану має такі особливості: зменшення попиту на автострахування в окремих районах (евакуація, знищення машин) та збільшення автострахування у безпечних районах; підвищення тарифів автострахування; розширення кількості страхових послуг пов’язаних з військовими подіями; заборона на виплату страхових відшкодувань.

Важливу роль в умовах активних військових дій відіграє цифровізація автострахування, а саме: цілодобовий доступ до страхових послуг; захист активів та підтримки мобільності клієнтів; купівля страхового полісу віддалено за допомогою мережі Інтернет; захист інформації за допомогою хмарних систем; зменшення часу обслуговування (5-10 хвилин); онлайн-страхування передбачає знижки й бонуси [1].

Особливості страхування воєнних ризиків обговорюється при складанні договору страхування. У січні 2024 року в СК “ІНГО” страхування нерухомого майна від воєнних ризиків збільшилися у 2,5 рази, а страхова компанія здійснювала виплату за воєнними ризиками у Києві та області, у Дніпрі, Херсонській, Одеській та Миколаївській областях. [5].

Висновки. Отже, сучасні тенденції та перспективи розвитку загальних видів страхування є основою фінансового захисту та основним важелем відбудови

країни, надаючи допомогу населенню та підприємствам ліквідовувати наслідки війни. Закінчення військових дій та відбудова країни надасть нові перспективи для українського страхового ринку, удосконалисть його, посилить довіру покупців послуг страхування. Формуючи ринок загальних видів страхування у повоєнній Україні необхідно використати позитивний європейський досвід, що стане важливою складовою в активізації ринку страхування після завершення війни.

Список використаних джерел

1. Костогриз В. Г., Гаряга Л. О. Автотранспортне страхування в Україні в період дії воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід* 2025. №3.С. 82-91
2. Показники діяльності страхових компаній non-life: за 2023 рік Insurance TOP №1(97)2024 URL: <http://forinsurer.com/stat>.
3. Показники діяльності страхових компаній України: 12 місяців 2022 рік Insurance TOP №1(91)2023 URL: <http://forinsurer.com/stat>
4. Показники діяльності страхових компаній України: 12 місяців 2024. Insurance Top №1(101)2025 URL: <http://forinsurer.com/stat>
5. Показники діяльності страхових компаній. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Insurance_companies_2024-01-01.xlsx

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Богдан МАЦІЄВСЬКИЙ

*магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри фінансів і кредиту Віленчук О. М.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. У сучасних умовах високої економічної невизначеності та структурної нестабільності ринку, грошові потоки набувають особливої ваги як ключовий індикатор життєздатності підприємства. Ускладнення доступу до зовнішнього фінансування, підвищення рівня дебіторської заборгованості, валютна волатильність, інфляційний тиск і ризики операційної перервності – усе це формує новий контекст, у якому механізм управління грошовими потоками стає стратегічним інструментом забезпечення фінансової стійкості.

Класичні підходи до управління грошовими потоками, що переважно зосереджуються на постфактум-аналізі Cash Flow Statement, вже не відповідають вимогам сучасного бізнес-середовища. Їм бракує динамічності, адаптивності та чутливості до зовнішніх викликів. Наприклад, Л. Свистун стверджує, що ефективне управління cash flow потребує побудови мультифакторної системи моніторингу з інтеграцією сценарного прогнозування та оперативного бюджетування [1, с. 194].

Особливої актуальності ця проблематика набуває в умовах воєнного часу. Як зазначають І. Ясіновська та Р. Кольба, підприємства стикаються не лише з дефіцитом обігових коштів, а й з системними перебоями в логістиці, інкасації та виконанні зобов'язань, що вимагає впровадження антикризових механізмів управління ліквідністю [2, с. 169].

Практичні підходи до вирішення цієї проблеми пропонують провідні консалтингові компанії. Зокрема, аналітики KPMG рекомендують використовувати систему тригерного контролю грошових потоків, яка дозволяє виявляти сигнали ризику (наприклад, критичне зниження залишків коштів або касові розриви) у режимі реального часу та приймати своєчасні управлінські рішення [3].

Основний матеріал. Ефективне управління грошовими потоками варто розглядати як ключовий чинник формування фінансової надійності підприємства, що забезпечує його ліквідність, кредитоспроможність та стійкість до зовнішніх викликів. У сучасному бізнес-середовищі грошові потоки розглядаються не як звітна категорія, а як стратегічний інструмент контролю та прогнозування фінансової діяльності. Зростаюча нестабільність макроекономічних умов, зокрема військові ризики, інфляція, логістичні затримки та валютні коливання, змушують підприємства переходити до проактивного планування та адаптивного аналізу cash flow.

Одним із найактуальніших викликів є подолання касових розривів (cash gap) тобто – періодів, коли підприємство має зобов'язання здійснити оплату раніше, ніж отримає виручку від клієнтів. Особливо це характерно для підприємств із сезонним характером діяльності або довгими виробничо-збутовими циклами. Рішенням є впровадження ковзного бюджетування грошових потоків, яке дозволяє щотижнево або щоденно оновлювати прогноз залишків на рахунках і завчасно реагувати на дефіцити [1, с. 195].

Одним із найбільш ефективних інструментів у цій сфері є впровадження ERP-систем, які дозволяють здійснювати моніторинг грошових потоків у реальному часі. Такі системи об'єднують бухгалтерські, аналітичні та управлінські модулі, що дає змогу виявляти критичні відхилення та генерувати автоматизовані попередження – наприклад, у разі зниження залишку коштів до порогового рівня [3].

З метою ефективного оцінювання майбутніх потреби у фінансуванні, доцільно використовувати сценарний аналіз cash flow. Він включає побудову трьох прогнозів: базового, оптимістичного та песимістичного (рис. 1). Це дозволяє не лише оцінити ризики, а й приймати рішення про мобілізацію резервів або зміну графіків оплати.

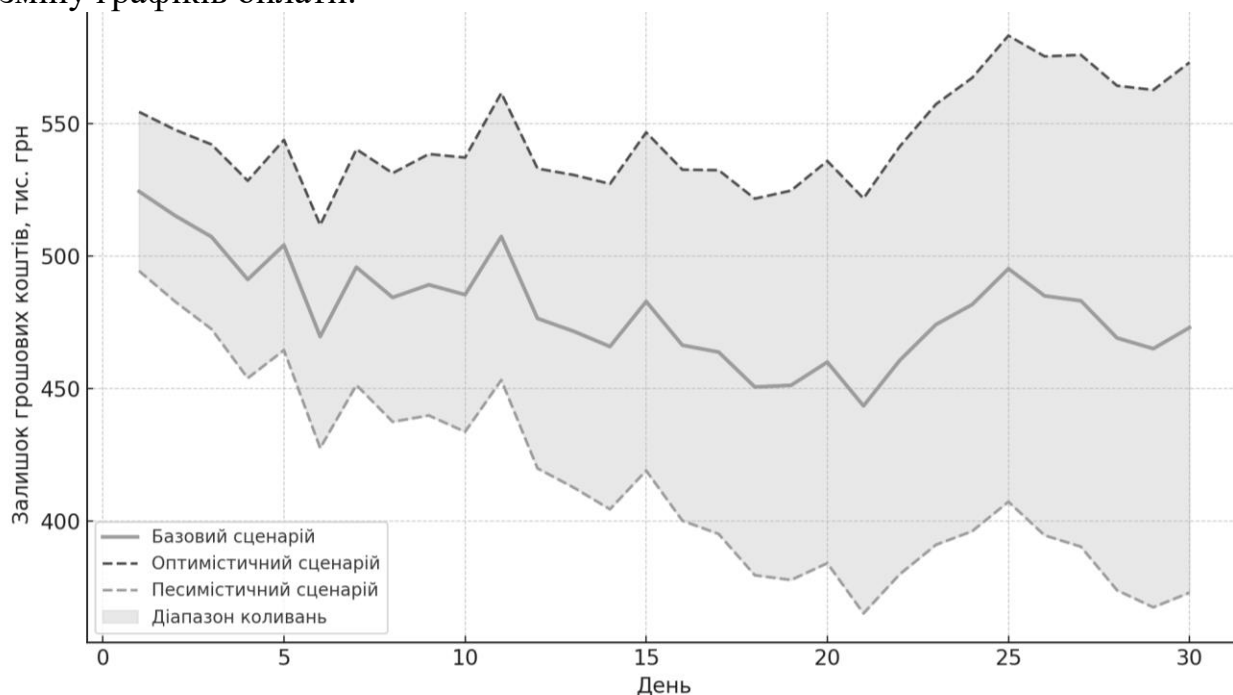

Рис. 1. Прогноз залишку грошових коштів за сценаріями (30 днів)

Джерело: власні дослідження

Застосування подібних сценаріїв дає змогу підприємству завчасно моделювати наслідки коливань ринку, зміни попиту або затримок у здійсненні платежів. Це не лише підвищує точність фінансового планування, а й дозволяє сформулювати механізми реагування на критичні ситуації. Наприклад, за умов песимістичного сценарію доцільно активувати лінії короткострокового кредитування або переглянути графіки виплат постачальникам.

Важливою умовою ефективного управління cash flow є не просто наявність прогнозів, а наявність дієвих процедур реагування: коригування витрат, зміна умов угод із контрагентами, тимчасова консервація частини інвестицій. ERP-системи дозволяють реалізовувати ці функції в інтегрованому режимі від збору даних до автоматизації дій за наперед заданими тригерами [3].

Ураховуючи зростаючу нестабільність бізнес-середовища, доцільно змістити акценти управління грошовими потоками в бік ризик-орієнтованої моделі. Насамперед, йдеться про необхідність інтеграції сценарного аналізу у процес планування, що дозволить підприємству моделювати поведінку cash flow за різних економічних умов. Важливо також автоматизувати систему фінансового моніторингу, використовуючи цифрові інструменти, які реагуватимуть на критичні зміни у залишках коштів або структурі зобов'язань. Особливої уваги потребує питання валютних ризиків, які можуть суттєво вплинути на купівельну спроможність підприємства. Впровадження адаптивних індикаторів фінансової стійкості дозволить підвищити точність оцінки платоспроможності та вчасно виявляти загрози ліквідності. Усе це формує підґрунтя для переходу від формального обліку до гнучкої системи антикризового фінансового управління.

Висновки та пропозиції. Управління грошовими потоками варто розглядати як поступовий процес забезпечення фінансової стійкості підприємства, особливо в умовах нестабільного середовища. Результати дослідження підтвердили, що ефективний контроль за рухом коштів має базуватись не лише на традиційних підходах, а й на впровадженні адаптивних, цифрових та ризик-орієнтованих механізмів.

Зокрема, встановлено доцільність застосування сценарного планування, регулярного оновлення прогнозів cash flow, глибокої діагностики причин асиметрії грошових потоків та впровадження індикаторів фінансової еластичності. Активне використання ERP-систем, інструментів дашбордингу й автоматизованого моніторингу дає змогу підвищити прозорість та точність управлінських рішень.

Пропонується розширити функції контролінгу на підприємствах шляхом впровадження цифрових тригерів ризику, що реагують на критичні зміни у структурі залишків або зобов'язань. Крім того, стратегія управління має включати валютну адаптацію та регулярне тестування ліквідності на основі стрес-сценаріїв.

Таким чином, модернізовану модель управління грошовими потоками слід розглядати не лише як технічна функція, а як інструмент стратегічного забезпечення платоспроможності, адаптивності та конкурентоспроможності підприємства в умовах ризикогенності та невизначеності.

Список використаних джерел

1. Свистун Л. А., Нечухран К. О., Шустваль Д. О. Теоретичні засади управління грошовими потоками підприємства в умовах кризи в економіці. *Modern Economics*. 2020. № 21. С. 192–198. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/theoretical-basics-of-enterprise/> (дата звернення: 31.05.2025).

2. Ясіновська І. Ф., Кольба Р. М. Шляхи підвищення ефективності системи управління грошовими потоками підприємства в умовах війни. *Молодий вчений*. 2023. № 11 (123). С. 168–174. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6029> (дата звернення: 31.05.2025).

3. KPMG Україна. Бізнес під час кризи: інструкція з виживання. 2020. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/blogs/home/posts/2020/05/biznes-pid-chas-kryzy.html> (дата звернення: 31.05.2025).

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РОЗВИТОК РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Валерія КОНДРАЦЬКА

здобувачка

Науковий керівник – к.е.н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Воєнний стан в Україні має значний вплив на всі сфери економічного життя, зокрема на ринок страхових послуг. В умовах підвищених ризиків, економічної нестабільності та зниження платоспроможності населення страхові компанії змушені були адаптувати свої стратегії, що відкриває нові можливості та виклики для розвитку галузі [1].

Н. М. Внукова, Ю. В. Городніченко, Л. М. Горбач, А. В. Криворучко, С. С. Осадець, Н. В. Приказюк, О. Б. Пономарьова та Я. П. Шумелда є видатними вченими, які значною мірою сприяють розвитку теорії та практики функціонування ринку страхових послуг в Україні. Вони досліджують різні аспекти цієї сфери, зокрема, економічні, правові, організаційні та технологічні чинники, що впливають на ефективність страхового ринку, а також питання вдосконалення управління ризиками, страхових продуктів та послуг, адаптації до європейських стандартів [1]. Їхні роботи є основою для наукових досліджень і практичних рекомендацій щодо розвитку страхового сектора в умовах змінної економічної ситуації.

Основний матеріал. Умови воєнного стану значно змінили ситуацію на ринку страхових послуг в Україні, вплинувши на економічне середовище та стабільність страхових компаній. Через підвищені ризики та знижену платоспроможність населення, страховики були змушені адаптувати свої стратегії, змінюючи підходи до формування страхових продуктів та скорочуючи витрати. Більшість страхових компаній сконцентрувалася на зниженні витрат і оптимізації своїх процесів для збереження фінансової стабільності. Незважаючи на складні обставини, попит на страхові послуги зберігається, що створює потенціал для відновлення ринку. Певний зріст страхових премій та виплат вказує на часткову відновлену платоспроможність споживачів і поступову адаптацію ринку до нових економічних умов. Враховуючи ці фактори, важливо проаналізувати основні тенденції та зміни, що відбулися на ринку в останні роки.

Табл. 1 відображає динаміку показників розвитку ринку страхових послуг в Україні за період 2022-2024 рр. Відзначається зростання валових страхових премій та виплат, що свідчить про поступове відновлення та стабілізацію ринку в умовах економічної та політичної нестабільності. Це також свідчить про певний рівень адаптації як споживачів, так і страхових компаній до поточних умов. Також варто

зазначити збільшення власного капіталу та укладених страхових договорів, що свідчить про зростання довіри до страхових компаній та їх здатність адаптуватися до нових викликів. Така динаміка вказує на поступову стабілізацію ринку та потенціал для його подальшого розвитку після стабілізації економічної ситуації в країні.

Таблиця 1

**Динаміка основних показників розвитку ринку
страхових послуг України у 2022-2024 рр.**

Показники	2022 р.	2023 р.	галузі [1]. 2024 р.	Зміна 2022 р. до 2020 р.	
				Абсолютна	Відносна
Активи страховиків по балансу, млн грн	70 298,27	74 412,23	65 623,33	-4 674,94	93,35
Сформовані страхові резерви, млн грн	41 000,58	46 781,21	36 653,66	-4 346,92	89,40
Власний капітал, млн грн	19 594,06	22 795,53	26 504 463,11	26 484 869,06	135 267,87
Кількість укладених страхових договорів, шт.	88 002,98	94 821,50	89 962,11	1 959,14	102,23
Валові страхові премії, млрд. грн	39 661,77	47 014,74	53 078,91	13 417,13	133,83
Валові страхові виплати, млрд. грн	13 001,40	16 867,33	20 861,42	7 860,02	160,46
Рівень валових виплат, %	32,78	35,88	39,30	6,52	-

Джерело: побудовано за даними [2].

Наведемо рис. 1, що ілюструє розподіл страхових премій та виплат за різними видами страхування. Він допомагає краще зрозуміти, які види страхових послуг є найбільш затребуваними серед українських споживачів, а також які премії та виплати спостерігаються у цих сегментах ринку.

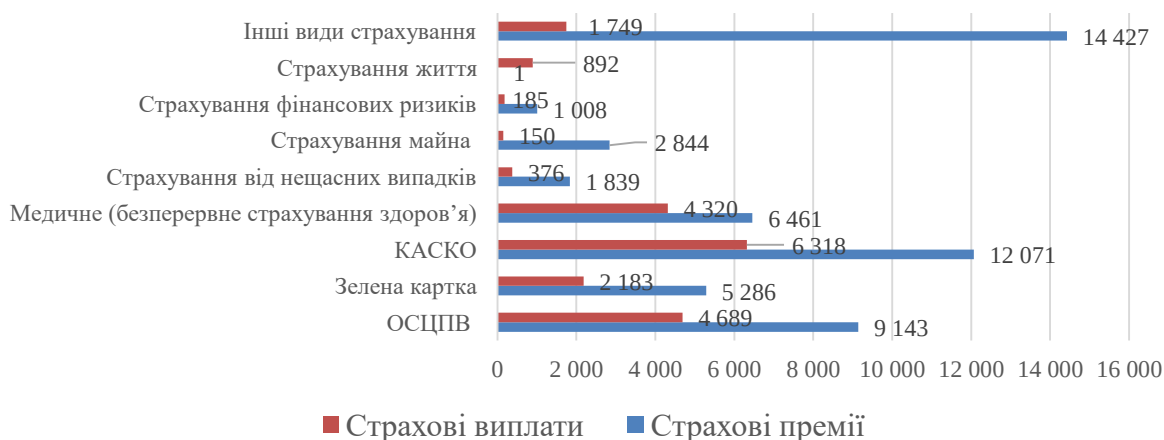

Рис. 1. Динаміка валових премій та валових виплат в розрізі видів страхування в 2024 р., млрд грн.

Джерело: побудовано за даними [2]

Найбільшими обсягами страхових премій характеризуються ОСЦПВ (9143 млрд грн) та КАСКО (12071 млрд грн). Це логічно, оскільки ці види страхування є обов'язковими та широко використовуються для захисту на дорогах і автотранспорту. Порівняно з ними, страхування від нещасних випадків та майна мають менші обсяги як премій, так і виплат, що свідчить про менш активний попит на ці послуги в умовах економічної нестабільності.

Медичне страхування також показує значні обсяги премій (6461 млрд грн) та виплат (4320 млрд грн), що свідчить про високий попит на послуги медичного страхування в умовах війни. Це може бути зумовлено необхідністю додаткового захисту здоров'я, оскільки в умовах воєнного стану рівень медичних ризиків зростає. Інші види страхування, як от страхування фінансових ризиків та майна, мають значно менший обсяг премій і виплат, що може свідчити про їх обмежену популярність у цей період.

Тенденції розвитку ринку страхових послуг в Україні у період 2022-2024 років демонструють адаптацію галузі до нових умов, спричинених війною та економічною нестабільністю. Зростання валових страхових премій і виплат свідчить про поступову стабілізацію та відновлення попиту на страхові послуги, що також підтверджується збільшенням власного капіталу та кількості укладених страхових договорів. Це є результатом зростання довіри до страхових компаній, які змогли ефективно адаптувати свої стратегії та продукти до викликів воєнного часу. Водночас, варто зазначити, що в умовах війни значно зросла потреба у медичному страхуванні, що є важливою тенденцією в контексті підвищення ризиків для здоров'я населення.

Умови воєнного стану в Україні суттєво вплинули на структуру та функціонування ринку страхових послуг. Підвищення рівня ризиків, пов'язаних з безпекою, здоров'ям та майном, змусило страхові компанії адаптувати свої стратегії. Оскільки платоспроможність населення значно знизилася через економічні труднощі, страховики вимушені були скорочувати витрати та оптимізувати свої операції, аби зберегти фінансову стабільність. Водночас, зростання попиту на медичне страхування, страхування автотранспорту та майна є відповіддю на збільшення ризиків у країні. Тенденція до збільшення страхових премій та виплат свідчить про часткове відновлення платоспроможності та адаптацію ринку до нових економічних і соціальних умов.

Висновки та пропозиції. У умовах воєнного стану ринок страхових послуг в Україні зазнав значних змін, які сприяли адаптації страхових компаній до нових реалій. Підвищення рівня страхових премій та виплат, а також зростання власного капіталу вказують на відновлення довіри до страховиків та поступову стабілізацію ринку. Проте ці зміни також підкреслюють важливість подальшої адаптації страхових продуктів до специфічних потреб споживачів у складний економічний період. Зважаючи на поточну ситуацію, тенденції на ринку свідчать про

необхідність підтримки розвитку медичного страхування, яке стало особливо важливим у зв'язку з військовими ризиками

Список використаних джерел

1. Марценюк О. В., Руда О. Л. Діяльність страхових компаній в умовах воєнного стану та їх роль у післявоєнному відновленні України. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2024. № 1. С. 8–21.
2. Наглядова статистика. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ: СТРУКТУРА, ДИНАМІКА ТА РИЗИКИ

Інна НАГОРНА

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Л. В.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Становлення стабільної банківської системи та ефективного механізму кредитування є ключовим фактором економічного розвитку будь-якої країни. Кредитний портфель банків, як основне джерело прибутковості та водночас джерело фінансових ризиків, вимагає постійного моніторингу та аналізу. Особливої уваги потребує порівняння кредитного портфеля фізичних і юридичних осіб, адже ці категорії позичальників відрізняються за обсягами залучених коштів, рівнем ризику, цільовим призначенням кредитів та підходами до оцінки платоспроможності. Незважаючи на наявність статистичних даних та нормативного регулювання, питання ефективного управління кредитними портфелями в умовах економічної нестабільності, високої інфляції, зміни облікової ставки та зростання частки проблемної заборгованості залишаються актуальними. Проблема також полягає у потребі пошуку оптимального балансу між прибутковістю та ризикованістю кредитування різних сегментів позичальників. Таким чином, виникає необхідність глибокого порівняльного аналізу структури та динаміки кредитного портфеля фізичних і юридичних осіб для формування ефективної кредитної політики банківських установ і мінімізації кредитних ризиків.

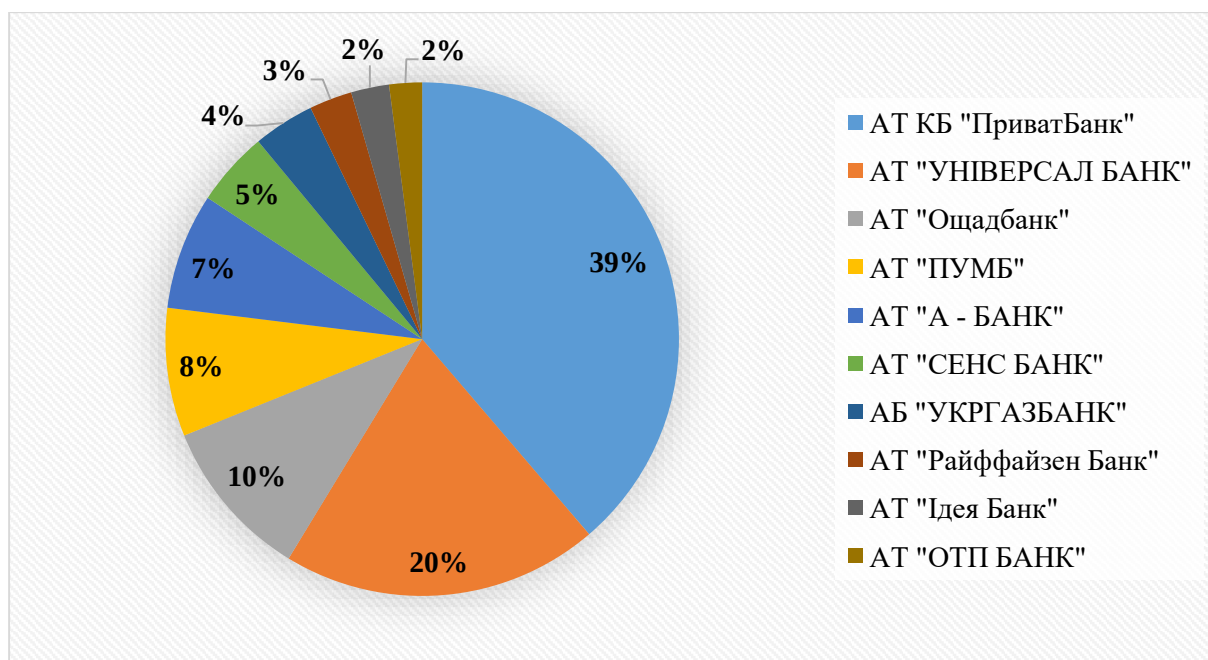
Основний матеріал. Кредитний портфель – це сукупність наданих банком кредитів, на певну дату, які поки не погашені, тобто, знаходяться в користуванні позичальників. Видаючи кредити клієнтам, банк таким чином формує свій кредитний портфель. Банки фіксують зростання попиту бізнесу та населення на кредити, як і раніше, очікують збільшення попиту надалі та прогнозують зростання обсягу кредитного портфеля корпорацій і домогосподарств в наступні 12 місяців. Про це свідчать результати щоквартального опитування НБУ про умови банківського кредитування [3].

Кредитний портфель банків виступає одним із найчутливіших індикаторів економічної ситуації в країні. Переважна більшість позичальників – як фізичні, так і юридичні особи – не мають значних фінансових резервів і здебільшого залежать від регулярних щомісячних надходжень. Тому за умов економічного спаду банки стикаються зі зростанням кількості прострочених кредитів. Станом на 01.01.2025 року в Україні мали чинну банківську ліцензію 62 банки, серед яких 26 – з іноземним капіталом, а з них 19 – зі 100 % іноземним капіталом.

У контексті подолання економічної кризи в Україні особливої значущості набуває розвиток банківського кредитування як одного з ключових інструментів

фінансового стимулювання економіки. Водночас підвищення ефективності функціонування банківського сектору залишається складним і актуальним завданням, зумовленим впливом низки макроекономічних та політичних чинників. Нестабільність внутрішнього і зовнішнього середовища спричинила зниження кредитної активності банківських установ, що, у свою чергу, позначилося на загальному рівні доступності фінансування. Окрему роль у зміні кредитної політики щодо юридичних осіб відіграли оновлені методики оцінки кредитного ризику, які значно ускладнили умови кредитування суб'єктів господарювання.

У першому кварталі 2025 року приріст кредитного портфеля клієнтів суттєво прискорився та став основним чинником підтримки активів банківського сектору. Проаналізуємо кредитний портфель фізичних осіб (рис.1).

**Рис. 1 Рейтинг 10 найбільших банків
за обсягом кредитного портфелю фізичних осіб**

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [2].

Найбільшим кредитором фізичних осіб є АТ КБ "ПриватБанк" – 39% (81 988,5 млн. грн). На другому місці – АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК" – 20% (42 282,9 млн. грн). АТ "Ощадбанк" посідає третє місце – 10% (21 523,8 млн. грн). Інші банки мають кредитні портфелі в межах 2–8 %.

До рейтингу 10 найбільших банків за обсягом кредитного портфелю юридичних осіб увійшли: Ощадбанк, Укрексімбанк, УКРГАЗБАНК, Райффайзен Банк, ПУМБ, Приватбанк, СЕНС БАНК, ОТП БАНК, Акціонерний банк "Південний" та ПРОКРЕДИТ БАНК (рис.2).

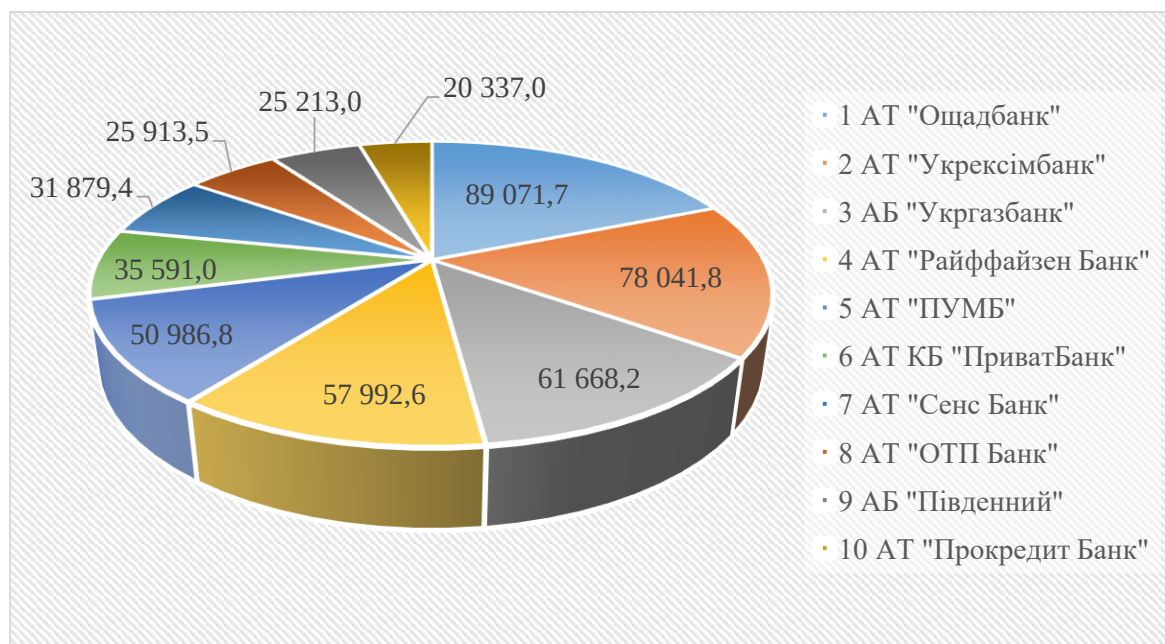

Рис. 2. Рейтинг 10 найбільших банків за обсягом кредитного портфелю юридичних осіб

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [2].

Лідруючі позиції займають: АТ «Ощадбанк» із кредитним портфелем у розмірі 89 071,7 млн грн, АТ «Укрексімбанк» — 78 041,8 млн грн, а також АБ «Укргазбанк», портфель якого становить 61 668,2 млн грн.

Висновки та пропозиції. АТ «Ощадбанк» займає лідруючі позиції що в кредитному портфелі фізичних осіб так і в юридичних осіб. Але у кредитному портфелі фізичних осіб Ощадбанк займає третє місце в рейтингу(10%), а у портфелі юридичних осіб Ощадбанк займає 1 місце (19%). Загалом можна сказати, що ПриватБанк має найбільший портфель кредитів фізичним особам, що вказує на його орієнтацію на роздрібний сегмент. Ощадбанк і Укрексімбанк домінують у кредитуванні юридичних осіб, демонструючи свою важливу роль у фінансуванні бізнесу та державних програм. Склад банків у рейтингах частково збігається, проте розподіл часток і позиції банків значно різняться залежно від типу клієнтів. Це свідчить про спеціалізацію банків: одні переважно працюють із населенням, інші – з бізнесом.

Список використаних джерел

1. Кредитний портфель: що це таке та які види бувають? Moneyveo. URL: <https://moneyveo.ua/uk/article/bankivkiy-kreditnuy-portfel> (дата звернення 29.05.2025).
2. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення 29.05.2025).
3. Опитування про умови банківського кредитування. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/opituvannya-pro-umovi-bankivskogo-kredituvannya-i-kvartal-2025-roku> (дата звернення 29.05.2025).

АНАЛІЗ КРЕДИТНО-ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗА СЕКТОРАМИ ЕКОНОМІКИ

Анна ШАТИЛО

*здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к.е.н., доцент Сус Л. В.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації економіки України банківський сектор залишається ключовим джерелом фінансування потреб нефінансових корпорацій. Ефективність функціонування підприємств значною мірою залежить від доступу до кредитних ресурсів та можливості оптимального управління тимчасово вільними коштами через депозитні операції. Метою дослідження є виявлення особливостей структури та обсягів кредитно-депозитних операцій нефінансових корпорацій за секторами економіки України, а також оцінка рівня банківської активності у фінансуванні різних галузей на основі статистичних даних.

Основний матеріал. Користуючись статистичними даними НБУ станом на кінець квітня 2025 року визначено, що загальний обсяг депозитів нефінансових корпорацій складає 1 217,2 млрд грн, а обсяг нових кредитів нефінансовим корпораціям – 816,8 млрд грн.

Таблиця 1

Обсяги депозитів нефінансових корпорацій за видами економічної діяльності станом на кінець квітня 2025 року, млрд грн

Види економічної діяльності	у тому числі за строками				Усього, млрд грн	Структура %
	на вимогу	до 1 року	від 1 - 2 років	більше 2 років		
Сільське господарство	82,1	38,2	7,7	2,1	130,1	10,7
Добувна промисловість	31,8	6,2	0,7	0,3	39,0	3,2
Переробна промисловість	165,8	57,8	2,6	1,4	227,6	18,7
Постачання електроенергії, газу	140,8	24,9	0,4	0,7	166,8	13,7
Будівництво	22,7	7,9	1,9	1,2	33,7	2,8
Оптова та роздрібна торгівля	208,2	73,7	6,0	1,7	289,6	23,8
Транспорт	59,6	22,5	0,4	0,4	82,9	6,8
Інформація та телекомунікації	45,2	18,8	1,3	0,1	65,4	5,4
Професійна, наукова технічна діяльність	58,8	15,3	1,4	1,4	76,9	6,3
Охорона здоров'я	20,5	5,3	0,4	0,0	26,2	2,2
Інші галузі	55,9	21,6	1,4	0,1	79,0	6,5
Всього	891,4	292,2	24,2	9,4	1 217,2	100

Джерело: побудовано за даними НБУ

У наведеній таблиці відображено обсяги депозитів за видами економічної діяльності та за строками погашення, а саме: на вимогу (компанія може в будь-який момент отримати свої кошти, чітко встановленого строку немає), до 1 року, від 1 до 2 років та строком більше двох років.

Найбільші обсяги депозитів зосереджено у сфері торгівлі – 289,6 млрд грн – 23,8% від загальної суми депозитного портфеля банків, що свідчить про високу ліквідність та обіговість капіталу в даній галузі. Переробна промисловість знаходиться на другому місці та обсяги депозитів складають 227,6 млрд грн – 18,7%. Зауважимо, що депозити на вимогу становлять 891,4 млрд грн, що перевищує 73% загального обсягу депозитного портфеля банків. Натомість депозити строком понад 2 роки складають лише 0,77%. Це свідчить про низький рівень впевненості у довгострокові вкладення або про потребу у високій ліквідності.

Отже, за термінами вкладів можна зробити висновок, що майже усі галузі економіки надають значну перевагу депозитам до запитання. Чим більший строк вкладу, тим менше коштів туди вкладають бізнеси. На це впливає економічна нестабільність – ризик того, що індекс інфляції значно збільшиться, а в такому разі умовна компанія може зазнати втрат від знецінення коштів, замість того, аби їх використовувати, примножуючи свій потенціал. Також головними учасниками депозитного ринку є торгівля, переробна промисловість та енергетика.

У табл. 2 зазначені обсяги кредитів нефінансовим корпораціям за видами економічної діяльності та за строками: короткострокові – до 1 року, середньострокові – від 1 до 5 років та строком більше 5 років.

Таблиця 2

**Обсяги нових кредитів нефінансовим корпораціям
за видами економічної діяльності на кінець квітня 2025 року, млрд грн**

Види економічної діяльності	у тому числі за строками			Усього, млрд грн	Структура %
	до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років		
Усього	390,9	322,2	103,7	816,8	100,0
Сільське господарство	37,0	74,7	7,7	119,4	14,6
Добувна промисловість	2,0	15,9	1,8	19,7	2,4
Переробна промисловість	65,1	78,6	13,4	157,1	19,2
Постачання електроенергії, газу	20,3	22,9	17,8	61,0	7,5
Будівництво	10,4	6,6	1,9	18,9	2,3
Оптова та роздрібна торгівля	229,6	76,0	22,5	328,1	40,2
Транспорт	4,6	16,3	6,9	27,8	3,4
Інформація та телекомунікації	0,5	1,3	0,4	2,2	0,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	1,8	6,0	0,2	8,0	1,0
Охорона здоров'я	1,0	2,5	0,9	4,4	0,5
Інші галузі	18,6	21,4	30,2	70,2	8,6

Джерело: побудовано за даними НБУ

Загальний обсяг нових кредитів станом на кінець квітня 2025 року складає 816,8 млрд грн. Найбільшу частку кредитів серед усіх галузей отримала оптова та роздрібна торгівля – 40,2% (328,1 млрд грн), це свідчить про високу активність і обіговість коштів у даній сфері. Другою за обсягом кредитування є переробна промисловість, отримала 157,1 млрд грн – 19,2% від загального обсягу. Це може свідчити про важливість даної галузі у виробничому секторі. Найменше кредитів отримала добувна промисловість – 2,4% та охорона здоров'я – 0,5% від загального обсягу. Це свідчить про слабку активність у залученні кредитних ресурсів у даних сферах.

Перевагу серед строків кредитування має короткострокове – до одного року, складає 390,9 млрд грн – 47,9%, що свідчить про низьку довіру або потребу в швидкому обігу коштів. Натомість кредитування понад 5 років складає лише 12,7% від усіх кредитів, що може бути пов'язано з обережністю щодо росту індексу інфляції.

Отже, відповідно до структури кредитів за строками, найбільші суми кредитів різні галузі економіки беруть строком від 2 до 5 років. Серед наведених даних винятком є лише сфера торгівлі та будівництва, які віддають перевагу короткостроковим кредитам. Також найбільший обсяг кредитів має галузь торгівлі та переробної промисловості.

Висновки. Проведений аналіз демонструє, що кредитно-депозитні операції нефінансових корпорацій мають галузеву специфіку. Найбільш активними в залученні кредитів є сектори торгівлі, промисловості та сільського господарства. У структурі депозитів переважають кошти на вимогу, що вказує на високу потребу підприємств у ліквідності. Збалансований розвиток кредитно-депозитних операцій є важливим чинником підтримки фінансової стійкості банківської системи та економіки загалом. Проте аби збалансувати кредитно-депозитні операції, користувачі повинні мати певні гарантії та впевненість у своїх діях. А це може забезпечити безпекова ситуація в державі та інфляційні процеси.

Список використаних джерел

1 Статистика фінансового сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#2fs>.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Максим МАЦІЄВСЬКИЙ

*магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к. е. н., доцент Сус Ю. Ю.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Банківська система України впродовж останнього десятиліття пережила трансформаційні зміни, зумовлені як внутрішніми інституційними реформами, так і зовнішніми шоками – фінансовими, геополітичними, воєнними. Її сучасна модель функціонування характеризується глибокими асиметріями в структурі капіталу, високим рівнем участі держави, концентрацією активів у обмеженій кількості банківських установ та зростаючим значенням цифрових платформ як каналів обслуговування. У таких умовах зростає потреба в системному і регулярному діагностуванні стану банківської системи з метою виявлення загроз, оцінки стійкості та формування політик превентивного реагування.

Проблема діагностики рівня розвитку банківської системи набуває особливої актуальності в умовах підвищеної фінансової турбулентності, що супроводжується девальваційними очікуваннями, ризиками втрати довіри вкладників та необхідністю докапіталізації системно важливих установ. Більше того, трансформація структури активів та зобов'язань банків відбувається на фоні надмірної залежності від рішень Національного банку України, який, фактично, став ключовим арбітром фінансової безпеки. У зв'язку з цим зростає значущість моніторингу стійкості та ефективності банківського сектору як в макроекономічному, так і в регіональному розрізі.

Аналіз сучасного наукового доробку свідчить про наявність ряду теоретичних і прикладних підходів до оцінки банківської стійкості. Так, у праці Вінниченка О. В. та Гудзя А. В. [1] запропоновано концептуальну модель діагностики фінансового стану банківських установ, що базується на поєднанні індикаторів ліквідності, прибутковості, платоспроможності та якості активів. Автори обґрунтовують необхідність використання інтегральних показників, які дозволяють не лише фіксувати критичні стани, а й оцінювати довгострокову стабільність кредитної установи.

Окрему увагу заслуговує аналітичне узагальнення Н. М. Матвійчук [2], яка акцентує на специфіці розвитку державного банківського сектору, його надмірній концентрації ресурсів і впливу на загальні тенденції в системі. Важливо, що державні банки виступають не лише стабілізаційним інструментом у кризові періоди, а й джерелом інституційного ризику через імовірність політичного впливу на кредитну політику. Такий дисбаланс породжує потребу у постійному моніторингу їх рентабельності, частки на ринку та рівня залучення недержавних інвесторів до управління.

У практичному вимірі значний внесок у систему моніторингу банківської стабільності здійснюють галузеві аналітичні платформи. Зокрема, індекс стійкості банків, що регулярно публікується на сайті «Мінфін» [3], дозволяє оцінити інтегральну надійність банків за ключовими показниками: обсяг активів, капіталізація, частка NPL, довіра вкладників, динаміка прибутковості. Перевагою цього ресурсу є його публічність, регулярність оновлення та можливість порівняльного аналізу між банками різного масштабу.

Основний матеріал. Становлення ефективної системи діагностики та моніторингу рівня розвитку банківської системи України передбачає поєднання аналітичних методів оцінки фінансової стійкості банків з регулярним відстеженням ключових індикаторів їх функціонування. У сучасних умовах, коли зовнішньоекономічна нестабільність, збройний конфлікт та внутрішні структурні дисбаланси накладають багатовекторний тиск на фінансову систему, критично важливою є здатність інституцій своєчасно виявляти негативні тренди, системні ризики та ознаки кризових явищ.

На сьогодні діагностика банківської системи України здійснюється за кількома напрямками. По-перше, це аналіз фінансової стійкості окремих банківських установ, що включає оцінку ліквідності, достатності капіталу, якості активів та рівня прибутковості. Вінниченко О. В. та Гудзь А. В. [1] пропонують застосовувати уніфіковану модель оцінки, що базується на комбінації абсолютних і відносних показників: коефіцієнт миттєвої ліквідності, відношення регулятивного капіталу до активів, динаміка чистого прибутку, частка проблемних кредитів у загальному портфелі. Такий підхід дозволяє не лише відстежувати поточний стан банку, а й прогнозувати його поведінку в умовах стресових сценаріїв.

По-друге, вагоме місце в системі моніторингу займає аналіз ролі державних банків, які на сьогодні акумулюють понад 50% усіх банківських активів. Як підкреслює Н. М. Матвійчук [2], з одного боку, їхня присутність стабілізує банківську систему в періоди ринкових шоків, з іншого — спричиняє загрозу надмірного регуляторного втручання, політичної залежності та зниження конкуренції. Державні банки демонструють вищу частку довгострокових кредитів та нижчу рентабельність, що вимагає особливого нагляду та звітності з боку регулятора.

По-третє, важливим інструментом в аналізі є рейтингові оцінки стійкості банків, зокрема публікації платформи «Мінфін» [3], яка щоквартально надає оновлені рейтинги банків України на основі таких показників, як рівень прибутковості, зміна обсягів депозитів, частка проблемних кредитів (NPL), обсяг капіталу на одного клієнта. Дані за II квартал 2024 року свідчать про поглиблення асиметрії між системно важливими банками та регіональними установами, що відображає концентрацію фінансового ресурсу та обмежену доступність кредитування у віддалених регіонах.

Особливу увагу в сучасному моніторингу варто приділяти індикаторам цифрової трансформації банківської системи: ступінь проникнення онлайн-банкінгу, рівень автоматизації процедур ідентифікації клієнтів (KYC), інтеграція

FinTech-рішень та використання алгоритмів машинного навчання у внутрішньобанківських процесах. Ці показники безпосередньо впливають на конкурентоздатність банку, зниження операційних витрат, підвищення якості обслуговування клієнтів та зменшення кредитного ризику.

Моніторинг банківської системи також потребує врахування інституційних змін, зокрема впровадження європейських стандартів регулювання (запровадження IRRBB, посилення вимог до стійкості ліквідності), та макроекономічного фону, який включає стан валютного ринку, рівень інфляції, політику НБУ щодо ключової ставки та рефінансування.

У процесі діагностики доцільним є використання інтегральних індексів фінансової стійкості, які поєднують в собі комплекс показників за методикою агрегування із застосуванням зважених коефіцієнтів, що дозволяє відобразити як поточний стан банківського сектору, так і динаміку його розвитку. Формування таких індексів дозволяє аналітикам та регулятору формулювати висновки щодо рівня системного ризику, ідентифікувати установи з ознаками нестабільності та прогнозувати ефективність коригуючих дій з боку Національного банку України.

Висновки та пропозиції. У підсумку проведене дослідження засвідчило, що діагностика та моніторинг банківської системи України повинні розглядатися як безперервний, аналітично обґрунтований процес, що забезпечує раннє виявлення дисбалансів і формування ефективної регуляторної політики. Сучасний стан сектору характеризується високою концентрацією ресурсів у державних банках, нерівномірним рівнем розвитку цифрових технологій та зростаючою чутливістю до зовнішніх шоків. У таких умовах важливо не лише збирати дані, а й інтерпретувати їх крізь призму системної стабільності, довіри споживачів та здатності до адаптації.

Подальший розвиток аналітичних підходів має бути спрямований на формування комплексної картини стійкості банків, у якій якісні характеристики діяльності – такі як гнучкість, прозорість і цифрова інтегрованість – оцінюються нарівні з традиційними фінансовими показниками. Водночас практична ефективність моніторингу значною мірою залежить від здатності регулятора поєднувати макрорівневу політику з мікроекономічним баченням ризиків.

Список використаних джерел

1. Вінниченко О. В., Гудзь А. В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69. С. 217–228.
2. Матвійчук Н. М. Сучасні тенденції розвитку державних банків в Україні. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 6(06). С. 86–91.
3. Рейтинг стійкості банків за підсумками 2 кварталу 2024. *Мінфін* : вебсайт. URL : <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/> (дата звернення: 23.05.2025).

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Віта ХАВОНОВА

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Сус Ю. Ю.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Банківська система є ключовим елементом фінансової інфраструктури держави, що забезпечує ефективний рух фінансових ресурсів та підтримує стабільність економіки. Її функціонування базується на визначених теоретичних засадах, які включають структуру, принципи діяльності та роль регуляторних органів. Розуміння цих основ є необхідним для глибокого аналізу сучасного стану та перспектив розвитку банківської системи України.

Теоретичним засадам функціонування банківської системи України приділяли увагу як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Зокрема, зарубіжні дослідники Д. Григорян, В. Маноле, О. Мертенс, Й. Ургі, Л. Кий та І. Айзік вивчали підходи до оцінки ефективності банківських систем. Вагомий внесок у розробку теоретичних та практичних аспектів діяльності банківського сектору України зробили І. Дьяконова, О. Васюренко, В. Геєць, В. Коваленко, Н. Внукова та інші, чії праці є важливою основою для розуміння сучасної моделі функціонування банківської системи.

Основний матеріал. Стабільне функціонування банківської системи є критично важливим для фінансової безпеки та економічного зростання будь-якої країни. Її ефективність визначається низкою ключових чинників, серед яких – наявність чіткої системи державного регулювання та нагляду за банківською діяльністю. Це дозволяє не лише забезпечити надійність функціонування банківських установ, але й підтримувати стабільність національної валюти, а також зменшувати ризики для вкладників і учасників фінансового ринку.

Окрім регуляторного аспекту, важливим чинником є збереження рівноваги між попитом і пропозицією на грошовому ринку, що охоплює як коротко- і довгострокові кредити, так і депозитні операції. Банківські установи, прагнучи максимізувати прибутковість, мають водночас враховувати соціальні та економічні потреби країни, дотримуючись принципів фінансової стабільності та відповідальності. Узгодження комерційних інтересів банків з загальнонаціональними цілями розвитку – ще один важливий аспект, що визначає ефективність банківської системи в цілому.

Попри значущість банківської системи як основного елементу фінансової інфраструктури, в українському законодавстві відсутнє чітке економічне визначення цього поняття. У нормативно-правових актах розкривається лише структура банківської системи. Зокрема, відповідно до статті 4 Закону України «Про банки і банківську діяльність», банківська система України включає

Національний банк України, інші банки, а також філії іноземних банків, які функціонують згідно з чинним законодавством. Такий підхід створює підґрунтя для подальших наукових досліджень щодо сутності, ролі та напрямів удосконалення вітчизняної банківської системи [1].

Окремі дослідники характеризують досліджуваний термін за інституційними та системними принципами. У цьому контексті інституційний принцип припускає наявність набору структурних компонентів у банківській системі, що породжує спірне питання про те, чи слід також включати небанківські установи до цієї структури. Водночас систематичне тлумачення категорії вимагає існування взаємопов'язаних елементів або відповідних зв'язків, які функціонують відповідно до чітких системних принципів, мають регулятивну та саморегулюючу основу та на які впливають як макроекономічні, так і мікроекономічні фактори.

Наголошуючи на необхідності розглядати «банківську систему» як мережу взаємопов'язаних компонентів, звернемося до розгорнутого визначення, наданого В.С. Стенд: «банківська система є складною самоорганізованою та динамічною системою, яка охоплює всі банки всередині країни, діяльність яких регулюється законом і спрямована на виконання вимог економіки та суспільства, одночасно забезпечуючи свою внутрішню стабільність». Водночас важливо, щоб банківська система взаємодіяла з іншими секторами та елементами фінансової системи держави, враховуючи інтереси різних зацікавлених сторін, а не зосереджувалася виключно на максимізації своєї прибутковості [2].

На тлі війни, політичної нестабільності, непередбачуваної економіки, яка характеризується відносно високим рівнем інфляції та падінням ВВП, надійна банківська система відіграватиме вирішальну роль у пом'якшенні несприятливих наслідків різних факторів для країни. Успішне функціонування банківської системи України залежить від конкретних макроекономічних і політичних елементів. Ми визначили фактори, які мають переважно негативний вплив (рис. 1).

Рис. 1. Чинники стримування ефективного розвитку банківської системи України

Джерело: складено автором на основі [3].

Враховуючи важливість нинішнього стану розвитку України та її фінансово-економічної структури, основним згубним впливом на ефективний розвиток банківської системи є «фактор війни». Така ситуація порушує всі фінансово-економічні зв'язки, характерні для ринкової економіки, часто зміщуючи фокус зацікавлених сторін на збереження персоналу та активів. Отже, гонитва за прибутковістю відсувається на другий план [3].

Вплив політичного впливу на ефективність банківської системи в першу чергу проявляється через «доларизацію» економіки, оскільки громадяни схильні віддавати перевагу заощадженням в іноземній валюті в умовах політичної нестабільності. Науковці відзначають певну кореляцію між зростанням обмінного курсу в періоди політичної кризи в Україні та фінансовими результатами банківських установ.

Крім того, існують можливості як добровільного, так і «добровільно-примусового» виведення банківського капіталу з ринку. Щодо недоліків, пов'язаних з організацією грошово-кредитних відносин у державі, доцільно виділити такі: недоліки у проведенні НБУ процентної політики; небажання суб'єктів застосовувати монетарні стратегії, спрямовані на таргетування інфляції; та відсутність чітко визначених програм підтримки, спрямованих на стимулювання реального сектору економіки, серед іншого.

Визначено, що банківська система України функціонує на двох рівнях, як це визначено національним законодавством. Проте нормативно-правові акти не дають формального визначення банківської системи. Банківську систему доцільно охарактеризувати як складну, самоорганізовану та динамічну сутність, що охоплює всі банки країни. Діяльність цих банків регулюється законодавством і спрямована на задоволення потреб як економіки, так і суспільства, забезпечуючи при цьому їхню внутрішню стабільність. Серед різних факторів, що негативно впливають на ефективність вітчизняної банківської системи, особливо вагомим є введення воєнного стану [3].

У процесі діагностики доцільним є використання інтегральних індексів фінансової стійкості, які поєднують в собі комплекс показників за методикою агрегування із застосуванням зважених коефіцієнтів, що дозволяє відобразити як поточний стан банківського сектору, так і динаміку його розвитку. Формування таких індексів дозволяє аналітикам та регулятору формулювати висновки щодо рівня системного ризику, ідентифікувати установи з ознаками нестабільності та прогнозувати ефективність коригуючих дій з боку Національного банку України.

Висновки та пропозиції. Банківська система України виступає ключовим елементом фінансової інфраструктури, здатним підтримувати економічну стабільність навіть в умовах значних внутрішніх і зовнішніх викликів. Її ефективне функціонування залежить не лише від якісного державного регулювання, але й від здатності адаптуватися до політичної нестабільності, воєнних загроз та економічної невизначеності. Попри структурну чіткість, закріплену в законодавстві, відсутність формального економічного визначення поняття «банківська система» створює передумови для подальших наукових

досліджень, зокрема в контексті її адаптивності, взаємодії з іншими секторами економіки та ролі в забезпеченні фінансової безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Банківська система : навчальний посібник / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 316 с.
2. Банківська система: підручник / М.І. Крупка, Є.М. Андрущак, Н.Г. Пайтра та ін.; за ред. д.е.н., професора М.І. Крупки. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 556 с.
3. Жирій К. Як банки допомагають вистояти економіці та громадянам у часи війни. Unian.ua. 2022. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasiviyini-novini-ukrajina-11753254.html>.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Тетяна СОЛОВЕЙ

здобувачка

Науковий керівник – к. е. н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Фінансова глобалізація стала ключовим фактором розвитку сучасної банківської системи. Вона сприяє інтеграції фінансових ринків, спрощує доступ до капіталу та підвищує конкуренцію серед банківських установ. Однак глобалізаційні процеси також породжують нові виклики, пов'язані з регулюванням, ризиками фінансових криз та кібербезпекою. «Сучасний ринок банківських послуг в Україні знаходиться на стадії активного розвитку і трансформації. В останні роки, особливо під час війни, він характеризувався значними змінами та викликами, що впливають на функціонування банківської системи» [1].

Основний матеріал. Банківські послуги можна охарактеризувати як сукупність організованих дій банку, спрямованих на обслуговування клієнтів, у процесі яких співробітники банку створюють додану вартість, яку клієнти споживають, без додаткового залучення накопичених коштів (банківського капіталу або кредитних ресурсів) і без підвищення ризику втрати активів [4].

Характеризуючи стан ринку банківських послуг, варто провести дослідження динаміки діючих банків в Україні.

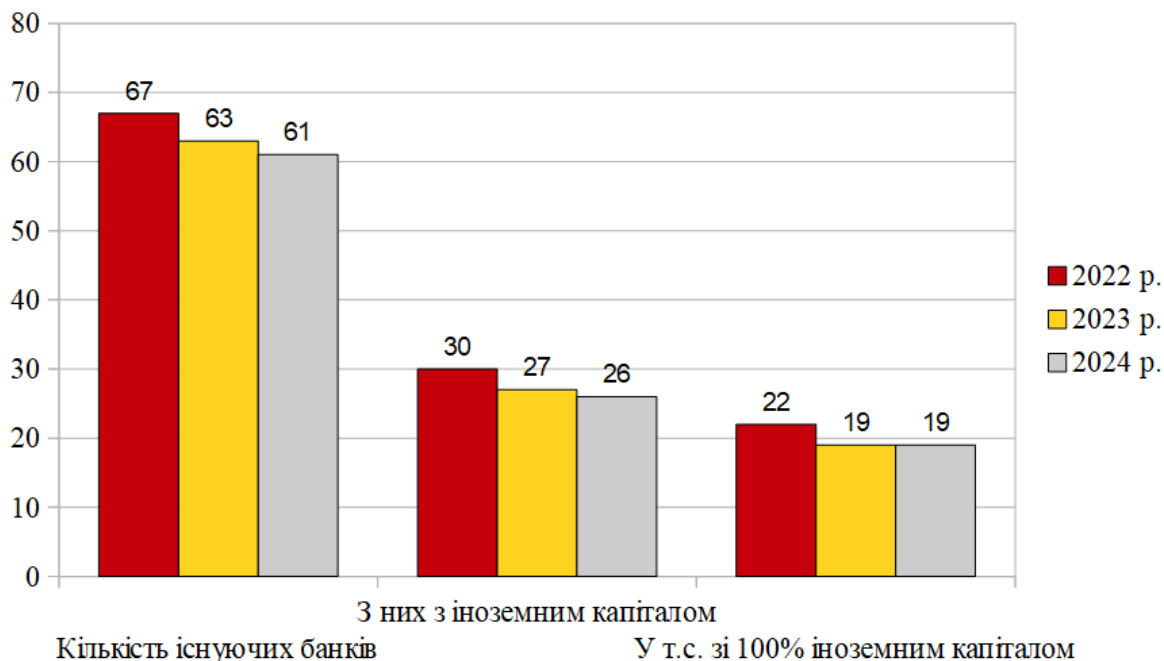

Рис. 1. Динаміка кількості діючих банків в Україні

Джерело: побудовано за даними [1]

За три роки кількість банків в Україні поступово зменшувалася, що свідчить про процеси консолідації та зміни в банківському секторі. У 2022 році функціонувало 67 банків, тоді як у 2024 році їхня кількість скоротилася до 61, що вказує на вихід окремих установ з ринку, ймовірно, через фінансову нестабільність.

Зменшення кількості банків з іноземним капіталом з 30 у 2022 році до 26 у 2024 році є наслідком зміни інвестиційної привабливості країни. Крім того, скорочення банків зі 100% іноземним капіталом з 22 до 19 за цей період свідчить про вихід деяких міжнародних фінансових груп та рішення про злиття з іншими установами [3].

Глобалізація суттєво трансформувала банківську індустрію, відкривши нові перспективи та водночас створивши значні виклики для фінансових установ. Посилена міжнародна конкуренція, розвиток цифрових технологій, уніфікація регуляторних стандартів та необхідність управління новими ризиками змушують банки адаптувати свої стратегії. В Україні цей процес спричинив зміну структури банківського ринку, зростання ролі інноваційних фінансових технологій та посилення регуляторного контролю.

Одним із ключових напрямів впливу глобалізації є впровадження новітніх технологій та інновацій. Вони змінюють традиційні банківські послуги, роблячи їх доступнішими та ефективнішими. Зокрема, розвиток мобільного банкінгу дозволяє клієнтам здійснювати фінансові операції без відвідування відділень, оформлювати кредити, управляти депозитами та отримувати консультації в режимі реального часу. Українські банки активно розвивають мобільні додатки та співпрацюють із FinTech-компаніями, такими як Monobank, Moneyveo та Portmone.com, які пропонують сучасні фінансові рішення, що спрощують доступ до банківських послуг [3]. Другим важливим аспектом є зміни у сфері регулювання. Уніфікація банківських стандартів відповідно до міжнародних вимог, таких як Basel III, дозволяє українським фінансовим установам працювати на глобальних ринках. Водночас підвищуються вимоги до боротьби з відмиванням грошей, що змушує банки приділяти більше уваги внутрішнім політикам контролю та безпеки.

Глобалізація також впливає на ризик-менеджмент банків. Зміни валютних курсів, міжнародні фінансові операції та інвестиційні потоки вимагають активного управління ризиками. Диверсифікація фінансових активів та розширення співпраці з міжнародними партнерами дозволяє зменшити потенційні загрози. Окрім цього, банки повинні приділяти увагу репутаційним ризикам, оскільки в умовах глобальної конкуренції довіра клієнтів стає одним із ключових факторів успіху.

Ще одним значним наслідком глобалізації є інтернаціоналізація банківської діяльності. Українські банки розширюють свою присутність на міжнародних ринках, відкриваючи філії та партнерські представництва за кордоном. Водночас міжнародні фінансові групи, такі як Raiffeisen Bank International, OTP Bank та UniCredit Group, активно працюють в Україні, сприяючи інтеграції банківського сектору у світову фінансову систему.

Не менш важливим є вплив соціальних та економічних викликів, що супроводжують глобалізаційні процеси. Зростає потреба у забезпеченні фінансової доступності для всіх верств населення, особливо в умовах економічної нестабільності та війни. Банки змушені адаптувати свої стратегії, створюючи нові продукти та послуги, які допоможуть подолати фінансові бар'єри та підтримати економічне зростання [2].

Важливим завданням є забезпечення стійкості банківської системи, підтримка клієнтів і бізнесу, а також інтеграція міжнародного досвіду та фінансових інструментів. Можна виділити декілька основних напрямів модернізації банківської сфери.

Один із головних напрямів модернізації банківської сфери – посилення фінансової стійкості банківських установ. Це включає достатню капіталізацію, формування резервів для покриття можливих ризиків та розробку ефективних антикризових стратегій. Важливим є і підвищення рівня довіри клієнтів до банківської системи, що можна досягти через прозорість діяльності та надійність фінансових операцій.

Підтримка клієнтів та бізнесу є ще одним важливим аспектом підвищення ефективності банківської діяльності. В умовах економічних труднощів та воєнних викликів банківські установи мають надавати пільгові кредити, запроваджувати кредитні канікули та пропонувати вигідні фінансові рішення для малого та середнього бізнесу. Це дозволить не лише зберегти економічну активність, але й сприятиме подальшому розвитку підприємницького середовища в країні.

Забезпечення безперервності роботи банківської системи – ще один ключовий фактор, який сприятиме стабільності та ефективності ринку фінансових послуг. Для цього необхідно розробити плани дій на випадок кризових ситуацій, активно впроваджувати цифрові технології та дистанційні формати обслуговування клієнтів. Використання онлайн-банкінгу, мобільних додатків та цифрових інструментів забезпечить доступність банківських послуг навіть у найскладніших умовах.

Не менш важливу роль відіграє співпраця банків з Національним банком України та урядом. Ефективне регулювання, моніторинг фінансового сектора, підтримка державних програм та міжнародне партнерство сприятимуть загальній стабілізації банківського ринку. Взаємодія з міжнародними фінансовими організаціями відкриє додаткові можливості для залучення інвестицій, отримання фінансової допомоги та використання передових практик управління ризиками.

Банківські установи мають сприяти фінансовій грамотності громадян, пропонувати консультаційні послуги та забезпечувати доступ до фінансових ресурсів у постраждалих регіонах. Розвиток мобільних банківських відділень та онлайн-платформ стане ефективним рішенням для надання якісних послуг у складних умовах [3].

Висновки та пропозиції. Фінансова глобалізація значно впливає на трансформацію банківської системи, відкриваючи нові можливості для інновацій, розвитку та інтеграції з міжнародними ринками. В Україні цей процес супроводжується зменшенням кількості банків, особливо з іноземним капіталом,

та посиленням регулювання банківської діяльності. Інтеграція новітніх технологій, таких як мобільний банкінг та цифрові платформи, дозволяє забезпечити доступ до фінансових послуг навіть у складних економічних умовах. Важливими факторами для стабільності ринку є підтримка фінансової стійкості банків, адаптація до глобальних стандартів та надання підтримки клієнтам і бізнесу в умовах війни та економічної нестабільності. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями та регулювання сектору сприятимуть подальшому розвитку банківської системи та забезпеченню економічної стабільності в країні [4].

Список використаних джерел

1. Гузар Б. Надання банківських послуг в контексті стійкості банківської системи: сучасні тенденції та напрями розвитку. *Економічний простір*. № 194. 2024: С. 107-113. URL: <https://surl.li/vdkiax>
2. Марценюк О. В., Руда О. Л., Буяльська В. М. Тенденції ринку банківських послуг в умовах воєнного стану та у післявоєнному відновленні України. *Агросвіт*. № 6. 2024. С. 134-142. URL: <https://salo.li/eFB4326>
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
4. Фімяр С. В. Розвиток банківських послуг в Україні. *Матеріали міжнародної наукової конференції : Perspectives of contemporary science: theory and practice*. № 13-15. Львів. Україна. 2025. 1429 с. URL: <https://salo.li/93F60eA>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Маргарита МАКСИМЧУК

*магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к. е. н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. У динамічному середовищі ринкової конкуренції управління прибутком є визначальним фактором успіху підприємства. Одним з найважливіших інструментів у цьому процесі виступає ефективне управління фінансовими ресурсами та грошовими потоками. Для досягнення високих показників прибутку та збільшення прибутковості підприємству необхідно приділяти першочергову увагу ефективному використанню своїх фінансових ресурсів та налагоджувати систему управління грошовими потоками. Ці аспекти є ключовими елементами фінансової стратегії та запорукою сталого розвитку підприємства.

Питання управління та формування прибутку підприємства у своїх наукових працях висвітлили такі науковці, як: Бланк І. О., Терещенко О. О., Єфименко Т. І., Поддєрьогін А. М., Линник В. Г., Савлук М. І. та ін. Проте дане питання потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності та значення прибутковості підприємства та важливість якісного управління та формування нього на підприємстві.

Основний матеріал. Прибутковість підприємства – це загальний показник його фінансової ефективності, який відображає відношення отриманого прибутку до використаних фінансових ресурсів або понесених витрат за досліджуваний період. Розрахунок прибутковості здійснюється через аналіз коефіцієнтів та показників, що показують ефективність використання активів, власного капіталу, обсягу продажів та інших ключових показників діяльності підприємства. Аналіз прибутковості базується на даних фінансової звітності підприємства, зокрема звіту про фінансові результати, звіту про фінансовий стан та інших облікових даних [1; 4].

Таким чином, Прибутковість підприємства – це ключовий відносний фінансовий показник, який відображає ефективність діяльності підприємства у генеруванні прибутку протягом певного звітного періоду. Прибутковість це співвідношення між отриманими доходами та понесеними витратами. Прибутковість показує, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси для створення вартості та отримання доходу за визначений період, і є важливим індикатором його фінансового стану. Оскільки, вона допомагає в оцінці ефективності управління ресурсами та здатності забезпечувати зростання власного капіталу.

Прибуток підприємства - абсолютний фінансовий показник (результат господарської діяльності суб'єкта господарювання), який кількісно відображає перевищення сукупних доходів над сукупними витратами за досліджуваний період.

Прибутковість підприємства - це відносний показник, який характеризує рівень дохідності підприємства в порівнянні з використаними ресурсами (тобто, активами, власним капіталом, витратами тощо). На відміну від абсолютного показника такого як прибуток, прибутковість дає змогу порівнювати ефективність діяльності різних підприємств або одного підприємства за різні періоди, незалежно від їхнього розміру [2].

«Результати діяльності підприємства характеризуються різними показниками, які відображають фінансовий стан та результативність його діяльності. Основні показники, що часто використовуються для оцінки результатів господарської діяльності підприємства: прибуток, обсяги продажів, рентабельність та оборотність активів. Проте, самим основним показником є прибуток, бо від його розміру залежать всі інші економічні показники» [3].

Провівши дослідження варто зазначити, що всі ці показники взаємопов'язані і впливають на прибутковість, платоспроможність та фінансову стабільність підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ефективності управління фінансовими ресурсами

Показник	Формула
Рентабельність операційної діяльності	$(\text{Операційний прибуток} / \text{чистий дохід від реалізації продукції}) * 100$
Валова рентабельність	$(\text{Валовий прибуток} / \text{чистий дохід}) * 100$
Рентабельність активів	$(\text{Чистий прибуток} / \text{середню вартість активів}) * 100$
Рентабельність власного капіталу	$(\text{Чистий прибуток} / \text{середню вартість власного капіталу}) * 100$
Рентабельність продажу	$(\text{Чистий прибуток} / \text{чистий дохід від реалізації продукції}) * 100$

Джерело: адаптовано [2]

Ці показники є "індикатором" того, наскільки ефективно підприємство використовує свої фінансові ресурси для отримання доходу та прибутку. Оцінювання ефективності управління ресурсами підприємства є важливим інструментом для досягнення прибутковості та стійкості на ринку [5]. Розуміння важливості цього процесу та вдосконалення методів та інструментів оцінювання допомагають підприємству залишатися конкурентоспроможним та досягати відповідного рівня прибутковості [5].

Прибутковість є результатом ефективного управління всіма аспектами діяльності підприємства, включаючи управління грошовими потоками, і водночас є джерелом для подальшого покращення грошових потоків та забезпечення фінансової стабільності. Завдяки правильно налаштованій і

злагодженій роботі систем управління фінансовими ресурсами та грошовими потоками, підприємство не лише підвищує свою прибутковість та оптимізовує витрати, але й зміцнює фінансову стійкість, відкриваючи шлях до подальшого збільшення прибутку [2].

Висновки та пропозиції. Висока прибутковості підприємства є результатом комплексного й результативного управління фінансовими ресурсами, ключовим елементом якого є налагоджена система управління грошовими потоками [4]. Прибуток, як абсолютний показник, є основною метою діяльності, проте саме прибутковість, як відносний індикатор, відображає ефективність використання ресурсів для його отримання. Аналіз показників рентабельності, що базуються на даних фінансової звітності підприємства, є важливим інструментом оцінки його ефективності та запорукою фінансової стійкості. Це базується на злагодженій роботі системи управління фінансовими ресурсами та грошовими потоками та створює міцний фундамент для зростання прибутку й забезпечення конкурентоздатності підприємства на ринку.

Список використаних джерел

1. Бланк І. О., Ситник Г. В., Андрієць В. С. Управління фінансами підприємств: підручник. 2 видання. *ІО Бланк, ГВ Ситник, ВС Андрієць–К.: КНТЕУ*, 2018. С. 786
2. Брагіна О. С., Бугенко С. І., Павлусь М. Г. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. *Бізнес Інформ*. 2021. С. 261-266.
3. Покровська Наталія; Катрич Діана. Дефініція терміну "прибуток" в економічній науці. *Економіка та суспільство*, 2024, С. 59.
4. Фінансовий менеджмент : підручник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук [та ін.]. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 320 с.
5. Шашина М.В., Недзельський А.О., Оцінювання ефективності управління ресурсами підприємства як інструмент забезпечення прибутковості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна)*. 2023. С. 125-132.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕДИКТИВНОЇ АНАЛІТИКИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ВНУТРІШНІХ РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВ

Наталія ОЛІЙНИК

*здобувачка освітнього ступеня магістр
спеціальності «Облік і оподаткування»*

Науковий керівник – к. е. н., доцент Гайдучок Т. С.

Постановка проблеми. Аналіз ефективності діяльності підприємства є безумовно важливим аспектом не тільки для стабільного функціонування, але й для забезпечення сталого розвитку в епоху швидко змінюваного бізнес-середовища. Технологічні трансформації загострюють конкуренцію, і лише ті підприємства, які вдосконалюють свої операційні процеси відповідно до ринкових тенденцій і проактивно шукають нові можливості, можуть зберегти свою позицію.

Життєво необхідним у веденні бізнесу є постійний пошук внутрішніх резервів – невикористаних або недостатньо інтегрованих можливостей для розширення діяльності. Замість традиційних методів аналізу підприємствам слід застосовувати сучасні аналітичні підходи, що включають обробку великих даних, прогнозування змін, ідентифікацію прихованих резервів та оптимізацію ресурсів. Без предиктивної аналітики, яка забезпечує системний підхід до виявлення внутрішніх резервів, підприємство ризикує втратити ключові можливості для розвитку.

Метою наукового дослідження є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій, спрямованих на використання предиктивної аналітики для аналізу внутрішніх резервів підприємства.

Основний матеріал. Предиктивна аналітика дедалі частіше стає ключовим інструментом аналізу для бізнесу, в тому числі у процесах виявлення внутрішніх резервів підприємства. Використовуючи великі об'єми даних і алгоритми машинного навчання, предиктивна аналітика дозволяє оцінювати ефективність існуючих бізнес-ресурсів і виявляти нові, приховані можливості для підвищення ефективності функціонування, забезпечивши зниження витрат та оптимізацію наявних бізнес-процесів. Даний підхід допомагає не лише знаходити внутрішні резерви, але й оцінити потенціал, тих резервів, які матимуть найбільший ефективний вплив в процесі діяльності.

Отже, внутрішні резерви підприємства – це можливості для підвищення ефективності діяльності шляхом оптимізації ресурсів або процесів.

Нижче наведено типи внутрішніх резервів, які можуть бути проаналізовані за допомогою предиктивної аналітики, з прикладами їхнього використання (рис. 1).

ТИПИ
ВНУТРІШНІХ
РЕЗЕРВІВ
ПІДПРИЄМСТВА

Резерви робочої сили: предиктивна аналітика може прогнозувати потребу в персоналі на підставі результатів попередніх років або за умови наявних моментів сезонного попиту. Даних підхід забезпечує оптимізацію кількості працівників у певний період, зменшуючи надмірну кількість або нестачу персоналу.

Матеріальні резерви: аналіз запасів на складах для прогнозування попиту дозволяє уникнути дефіциту чи надлишку товарів, знижує витрати на зберігання та сприяє зростанню продажів або обсягу наданих послуг.

Фінансові резерви: предиктивна аналітика може передбачати можливі коливання грошових ресурсів та вказувати на можливі ризики неплатоспроможності. Це дозволяє підприємствам краще планувати інвестиції та оптимізувати фінансові витрати.

Технологічні резерви: аналіз даних про використання обладнання дозволяє прогнозувати потребу в технічному обслуговуванні чи його заміні, що допомагає уникати простоїв і підвищувати ефективність виробничих процесів.

Інформаційні резерви: аналіз даних про клієнтів та їх споживчу поведінку дозволяє передбачити зміну їх потреб і розробити персоналізовані пропозиції.

Рис. 1. Типи внутрішніх резервів підприємства

Джерело: сформовано автором за даними [1,2]

Виявлення внутрішніх резервів за допомогою предиктивної аналітики може здійснюватися за такими етапами:

1. Збір даних – збираються всі необхідні внутрішні показники організації (фінансові, операційні, виробничі, тощо) для проведення аналізу наявності внутрішніх резервів підприємства.

2. Перевірка та фінальна підготовка даних – дані, зібрані на першому етапі, можуть бути неповними або невпорядкованими, тому необхідно їх перевірити на наявність дублікатів, пропусків та привести до єдиного формату.

3. Визначення ключових показників ефективності – на даному етапі визначаються основні показники, які є важливими для оцінки внутрішніх резервів підприємства. Прикладом таких показників є продуктивність персоналу, ефективність використання матеріальних ресурсів, фінансові результати тощо.

4. Побудова аналітичних моделей – на основі зібраних даних та визначених ключових показників ефективності створюються математичні моделі, які можуть прогнозувати майбутні показники та виявляти потенційні резерви. Це може бути модель, яка прогнозує продуктивність персоналу залежно від робочого навантаження або модель для визначення оптимальних виробничих запасів на основі попередніх продажів.

5. Аналіз та прогнозування – після побудови моделей проводиться прогнозування майбутніх процесів розвитку бізнесу та виявлення можливих

загроз, які можна мінімізувати або уникнути до реалізації стратегії. Аналізуються варіанти зниження витрат, підвищення продуктивності праці та шляхи збільшення прибутку.

6. Виявлення резервів – на основі отриманих прогнозів виявляються внутрішні резерви, які можуть бути зображені у вигляді надмірних запасів, нерівномірного розподілу робочої сили або недоцільного використання обладнання.

7. Реалізація та оптимізація – етап, що передбачає впровадження рішень для підвищення ефективності, зокрема автоматизацію процесів, оптимізацію витрат і графіків роботи працівників.

8. Моніторинг та вдосконалення – після реалізації рішень необхідно продовжувати моніторинг ефективності, коригуючи стратегії та моделі відповідно до отриманих результатів і нових даних, що може включати автоматизацію процесів, оптимізацію витрат і графіків роботи працівників.

Висновки та пропозиції. Отже, предиктивна аналітика допомагає підприємствам виявляти внутрішні резерви, підтримувати їх ефективне використання в довгостроковій перспективі.

Таким чином, предиктивна аналітика поступово стає ключовим інструментом ефективного управління підприємствами. У сучасних економічних умовах, де підприємства працюють у динамічному та складному ринковому середовищі, здатність виявляти приховані можливості визначає їх стійкість.

Головна перевага предиктивної аналітики полягає в тому, що вона дає змогу ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення на основі прогнозів, сформованих за допомогою аналізу великих обсягів даних. Використовуючи статистичні моделі та методи машинного навчання, вона допомагає оцінювати майбутні тенденції, ідентифікувати потенційні ризики та знаходити напрями для вдосконалення й оптимізації.

Завдяки цьому предиктивна аналітика не лише підвищує оперативність управлінських рішень, а й сприяє більш ефективному розподілу ресурсів, зниженню витрат і зростанню конкурентоспроможності. В умовах цифрової трансформації бізнесу впровадження таких інструментів стає необхідною умовою для досягнення сталого розвитку та підвищення ефективності функціонування підприємств.

Список використаних джерел

1. Бахарєва Я. В. Розвиток предикативної аналітики як пріоритетного напрямку бізнес-аналітики. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/152.pdf (дата звернення: 22.05. 2025)
2. Городецький Ю. Д. Предиктивна аналітика та її роль у прийнятті стратегічних рішень у маркетингу. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 5(16). С. 65-72.
3. Новохатній А. Д. Використання предиктивної аналітики в продуктовому рітейлі. URL: <https://blog.liga.net/user/anovokhatnii/article/50131> (дата звернення 21.05. 2025)

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Яна БЕЖЕВЕЦЬ

*здобувачка вищої освіти освітнього ступеня бакалавр
спеціальності «Облік і оподаткування»*

Науковий керівник – к. е. н., доцент Гайдучок Т. С.

Постановка проблеми. Післявоєнна модернізація економіки вимагає швидкого відновлення фінансової системи та підвищення ефективності управління підприємствами. Одним із ключових аспектів цієї трансформації є впровадження цифрових технологій у бухгалтерський облік. Використання сучасних інформаційних систем дозволяє оптимізувати облікові процеси, забезпечити прозорість фінансової діяльності та прискорити прийняття виважених управлінських рішень.

Зокрема, автоматизація рутинних завдань, таких як обробка фінансових транзакцій та формування звітності, зменшує кількість помилок і підвищує точність даних. Це, у свою чергу, дозволяє бухгалтерам зосередитися на аналітиці та стратегічному плануванні. Інтеграція хмарних технологій забезпечує доступ до фінансової інформації з будь-якого місця, що підвищує гнучкість управлінських команд та сприяє швидшому реагуванню на зміни в ринкових умовах.

Крім того, використання великих даних та аналітичних інструментів дозволяє підприємствам отримувати глибокі інсайти щодо фінансової діяльності та споживчих трендів, що допомагає в розробці більш ефективних стратегій. У результаті, цифровізація бухгалтерського обліку не тільки підвищує ефективність управлінських процесів, але й формує нові можливості для бізнесу на конкурентному ринку, що, в умовах постійних змін та викликів, є вкрай важливим.

Основний матеріал. Сучасною тенденцією розвитку української економіки є її діджиталізації, що є важливим фактором в економічному зростанні держави. Цифрова економіка передбачає широке використання цифрових інформаційно-комунікаційних технологій при здійсненні будь-якого виду економічної діяльності [1].

Цифрові технології відіграють ключову роль у сучасному бухгалтерському обліку, забезпечуючи ефективність та точність фінансових операцій. Автоматизовані системи обліку дозволяють мінімізувати людські помилки та підвищити продуктивність праці. Хмарні технології сприяють зручному доступу до фінансових даних у режимі реального часу. Використання штучного інтелекту та машинного навчання допомагає аналізувати великі масиви даних та прогнозувати фінансові тенденції. Таким чином, цифрові технології значно вдосконалюють процеси бухгалтерського обліку, роблячи їх більш швидкими та безпечними.

Цифровізація бухгалтерського обліку є необхідним кроком у післявоєнний період, оскільки вона сприяє: автоматизації облікових процесів; підвищенню точності фінансової звітності; зниженню витрат на ведення бухгалтерії; покращенню контролю за фінансовими потоками; забезпеченню безпеки та збереження даних.

Вітчизняними науковцями [2] визначено, що найбільш поширеними цифровими технологіями в обліку на українських підприємствах є хмарні технології та технології роботи з великими масивами даних. Ці інновації дозволяють підприємствам підвищити ефективність облікових процесів. Крім того, впровадження таких технологій сприяє більш швидкому та точному аналізу фінансової інформації, що дозволяє бізнесам ухвалювати своєчасні управлінські рішення на основі актуальних даних.

Розглянемо цифрові технології у бухгалтерському обліку та їх переваги (табл. 1), оскільки вони сприяють автоматизації рутинних процесів, підвищують точність фінансових розрахунків, забезпечують швидкий доступ до даних та допомагають підприємствам ефективніше керувати фінансами й адаптуватися до сучасних викликів.

Таблиця 1

Основні цифрові технології у бухгалтерському обліку та їх переваги

Технологія	Функціональні можливості	Переваги
Хмарні сервіси (SAP, QuickBooks, Xero)	Доступ до бухгалтерських даних у режимі реального часу з будь-якого місця	Гнучкість, зручність роботи, особливо важливо для відновлення бізнесу після війни
Штучний інтелект (ШІ)	Автоматизація обробки рахунків, класифікація витрат, виявлення аномалій	Зменшення рутинної роботи, підвищення точності фінансового аналізу
Машинне навчання	Прогнозування фінансових ризиків	Покращення точності оцінки фінансового стану підприємства
Блокчейн	Захист фінансових даних, забезпечення незмінності записів	Підвищення довіри до звітності, зниження шахрайства
Обробка великих даних	Аналіз фінансових показників, прогнозування тенденцій	Оптимізація витрат, ефективне податкове планування
RPA (Robotic Process Automation)	Автоматизація обробки платежів, звітності та аудиту	Скорочення часу на операції, зниження ризику людських помилок

Вчені Гельсінської школи економіки вважають, що майбутній облік на підприємствах базуватиметься на робототехніці та штучному інтелекті [3]. Ми погоджуємося з колективом науковців [2], які зазначають, що використання робототехніки та штучного інтелекту є важливим, проте не може повністю замінити висококваліфікованого аналітика у сфері обліку та аудиту. Водночас, у сучасних умовах кожне підприємство має впроваджувати цифрові технології у свою діяльність, особливо в обліково-аудиторській сфері, щоб забезпечити гнучкість і здатність адаптуватися до нових цифрових викликів у майбутньому.

Попри численні переваги, впровадження цифрових технологій у бухгалтерський облік має певні труднощі:

- висока вартість програмного забезпечення – сучасні бухгалтерські програми та хмарні сервіси потребують значних фінансових витрат на придбання ліцензій, оновлення та технічне обслуговування, що може бути обтяжливим для малих і середніх підприємств;
- необхідність навчання персоналу – впровадження нових технологій вимагає від бухгалтерів та фінансових аналітиків додаткових знань і навичок, що потребує часу та фінансових ресурсів на фахове навчання;
- ризики кібербезпеки – оскільки цифрові системи працюють із конфіденційними фінансовими даними, вони можуть стати мішенню для хакерських атак, що підвищує необхідність у надійних заходах безпеки, шифруванні та регулярному оновленні програмного забезпечення;
- складність інтеграції з існуючими системами – багато підприємств уже використовують традиційні бухгалтерські програми, тому впровадження нових цифрових рішень може вимагати значних змін у бізнес-процесах, що супроводжується технічними труднощами та додатковими витратами;
- юридичні та нормативні бар'єри – у деяких країнах законодавство не завжди встигає за розвитком цифрових технологій, що може створювати обмеження у використанні певних рішень для ведення бухгалтерського обліку.

Таким чином, незважаючи на численні переваги цифровізації бухгалтерського обліку, підприємствам слід завчасно враховувати потенційні труднощі та розробляти відповідні стратегії для їх подолання. Погоджуємося з позицією науковців [4], які підкреслюють, що результативне впровадження цифрових технологій потребує не лише чіткого планування технологічних змін, а й послідовної реалізації технічних рішень і наявності продуманого фінансового забезпечення. Дослідники акцентують увагу на тому, що саме ці чинники є визначальними для успішної цифрової трансформації.

Післявоєнна модернізація економіки потребує активного впровадження цифрових технологій у бухгалтерський облік для забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами. Інтеграція сучасних програмних рішень дозволяє підприємствам зменшити витрати на обробку даних, автоматизувати рутинні завдання та забезпечити високий рівень точності в обліку. Завдяки впровадженню електронних документів та хмарних технологій, доступ до фінансової інформації стає швидким і зручним, що значно полегшує оперативне прийняття рішень.

Крім того, новітні аналітичні інструменти та програмне забезпечення для прогнозування фінансових показників допомагають підприємствам ідентифікувати ризики та можливості на ранніх етапах, тим самим підвищуючи загальну стійкість бізнесу. Поліпшення комунікацій між різними підрозділами завдяки цифровим платформам сприяє не лише більшій ефективності, але й покращенню співпраці у рамках підприємства.

Висновки та пропозиції. Таким чином, активне впровадження цифрових технологій у бухгалтерський облік стане основою для стабільного та сталого розвитку економіки в поствоєнний період. Тому для ефективного переходу на цифрові системи необхідно розробити комплексні стратегії, що включатимуть фінансове планування, підготовку кадрів і посилення заходів кібербезпеки. Важливою передумовою успішної цифровізації є і державна підтримка, спрямована на стимулювання інновацій та адаптацію нормативної бази до нових умов. Загалом, цифрові технології у бухгалтерському обліку сприятимуть прискоренню економічного відновлення та підвищенню конкурентоспроможності підприємств у післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Соснін О. (2020). Цифровізація як нова реальність України. Отримано з <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/tsyfrovizatsiya-yak-nova-realnist-ukrayiny/> (дата звернення: 20.03. 2025)
2. Tenyukh, Z., Pelekh, U., & Khocha, N. (2022). Application of digital technologies in accounting and auditing at enterprises of Ukraine. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Economics"*, 9(4), 46-55. [https://doi.org/10.52566/msu-econ.9\(4\).2022.46-55](https://doi.org/10.52566/msu-econ.9(4).2022.46-55)
3. Kuzub, M., Zadniprotsky, O., Romashko, O., Avhustova, O., & Shushakova, I. (2022). Comparative analysis of Ukrainian and European accounting standards. *Scientific Horizons*, 25(1), 96-103. [https://doi.org/10.48077/scihor.25\(1\).2022.96-103](https://doi.org/10.48077/scihor.25(1).2022.96-103)
4. Плекан М. В., Гайдучок Т. С., Головчак Г. В. Переваги та недоліки програм автоматизації бухгалтерського обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 10–15.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ В МАЛОМУ І СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСІ

Єлизавета АВРАМЧУК

*магістрантка спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к. е. н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Сучасні підприємства функціонують в умовах економічної нестабільності, що зумовлює необхідність ефективного фінансового планування. Відсутність системного підходу до вибору методів планування може призвести до нераціонального використання ресурсів. Саме тому важливо дослідити методи фінансового планування, їх застосовність та ефективність. Різноманіття методів вимагає чіткого розуміння їх специфіки та умов використання. Це дозволить підвищити точність прогнозування діяльності та прийняття ефективних управлінських рішень.

Аспекти фінансового планування у сфері діяльності малих і середніх підприємств активно досліджуються як українськими, так і зарубіжними науковцями, зокрема І. Гончаруком, Б. Дергалюком, Н. Деркач, А. Станковою та О. Шульгою. Їхні роботи зосереджені на шляхах удосконалення цього процесу. Проте, актуальними залишаються питання щодо формування ефективної системи фінансового планування в умовах воєнного стану і потребують подальшого наукового опрацювання.

Основний матеріал. У сучасних умовах розвитку економіки фінансове планування набуває особливої важливості для кожного підприємства. Ефективне фінансове управління дозволяє забезпечити стабільність діяльності, оптимізувати витрати та підвищити прибутковість. Саме тому питання вибору найбільш результативного методу фінансового планування стає одним із пріоритетних у системі управління.

Фінансове планування охоплює комплекс дій, спрямованих на визначення обсягів і напрямів використання фінансових ресурсів підприємства. Залежно від мети планування, специфіки діяльності та зовнішніх факторів використовуються різні методи, що дозволяє досягати максимального ефекту в різних ситуаціях. Вибір методу планування значною мірою визначає ефективність реалізації фінансової стратегії підприємства [2].

У процесі розробки ефективної фінансової стратегії підприємства ключове значення має правильний вибір методів фінансового планування. Різноманітність підходів дозволяє адаптувати фінансову політику до специфіки діяльності, масштабів, галузі та ринкового середовища, в якому функціонує підприємство [2].

З метою кращого розуміння сильних та слабких сторін різних методів планування, доцільно провести їх порівняльну характеристику. У табл. 1

узагальнено основні переваги та недоліки сучасних методів фінансового планування, що допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення [1].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика методів фінансового планування

Метод	Переваги	Недоліки
Прогнозування доходів і витрат	Допомагає планувати ресурси; орієнтує на майбутнє	Потребує точних вихідних даних; висока залежність від змін зовнішнього середовища
Бюджетування	Забезпечує контроль за витратами; сприяє ефективному розподілу ресурсів	Може бути негнучким; потребує регулярного оновлення
Аналіз точки беззбитковості	Визначає мінімально необхідний обсяг реалізації; допомагає оцінити ризики	Не враховує зміну цін чи витрат у часі; орієнтований на короткостроковий період
Фінансове моделювання	Дає змогу оцінити різні сценарії розвитку; інтеграція даних	Складне в реалізації; потребує спеціалізованого ПЗ
Управління грошовими потоками	Забезпечує ліквідність; дозволяє уникнути касових розривів	Вимагає постійного моніторингу; потребує точного прогнозу
Стратегічне фінансове планування	Орієнтоване на довгострокові цілі; підвищує інвестиційну привабливість	Висока невизначеність; складність у практичній реалізації
Аналіз фінансових коефіцієнтів	Легко інтерпретувати; дозволяє порівнювати з конкурентами	Не дає повної картини без контексту; базується на історичних даних
Планування капіталовкладень	Підвищує ефективність інвестицій; забезпечує раціональне використання коштів	Високий ризик помилок у прогнозах; залежить від зовнішніх факторів
Фінансове консультування	Дозволяє залучити зовнішню експертизу; підвищує якість рішень	Може бути дорогим; існує ризик недостатньої адаптації до специфіки підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Проведений аналіз свідчить про те, що жоден із методів фінансового планування не є універсальним або достатнім сам по собі. Кожен метод має власну сферу застосування, переваги та обмеження, які варто враховувати при виборі фінансової стратегії [1]. Наприклад, стратегічне фінансове планування орієнтоване на довгострокові перспективи, дозволяє формувати бачення розвитку підприємства на роки вперед, однак вимагає наявності чітко сформульованих цілей, обґрунтованих прогнозів та професійної команди. Фінансове моделювання, у свою чергу, забезпечує гнучкість у прийнятті рішень, дозволяє аналізувати альтернативні сценарії, однак є ресурсозатратним та вимагає високого рівня технічної та математичної підготовки персоналу [1].

На противагу цим інструментам, бюджетування та управління грошовими потоками є більш прикладними методами, які орієнтовані на щоденну операційну діяльність. Вони дозволяють чітко контролювати фінансові ресурси, планувати витрати, запобігати касовим розривам і забезпечувати фінансову стабільність у

короткостроковому періоді. Водночас, при недосконалій системі обліку або нестабільному середовищі ці методи можуть виявитися неефективними без паралельного стратегічного аналізу [1].

Окремо слід виділити методи кількісного аналізу, такі як аналіз точки беззбитковості та аналіз фінансових коефіцієнтів. Вони дозволяють швидко і відносно просто оцінити стан підприємства, визначити критичні пороги та виявити відхилення у фінансових показниках. Проте ці методи не враховують якісні фактори, такі як динаміка попиту, поведінка конкурентів чи зміни законодавства, що може призвести до помилкових висновків у довгостроковій перспективі [1].

Важливим елементом фінансового управління є фінансове консультування та планування капіталовкладень. Вони забезпечують підтримку прийняття стратегічних рішень щодо інвестицій, розширення діяльності чи оновлення основних фондів. Але такі методи потребують ретельної підготовки, глибокого аналізу ризиків і врахування галузевих особливостей. Крім того, залучення зовнішніх консультантів може бути фінансово затратним для малого та середнього бізнесу.

Отже, у сучасних умовах найефективнішим підходом до фінансового планування є комплексне поєднання методів. Використання кількох взаємодоповнюючих інструментів дозволяє більш точно адаптувати фінансову стратегію до реалій ринку, своєчасно виявляти проблеми, приймати обґрунтовані рішення та забезпечувати довготривалу стійкість підприємства. Це дозволяє оптимізувати витрати та прибутковість та підвищити загальну гнучкість та адаптивність фінансової системи в умовах швидкоплинного економічного середовища.

Висновки та пропозиції. Фінансове планування залишається однією з найактуальніших сфер дослідження в умовах зростаючої економічної турбулентності. Аналіз наукових джерел підтверджує, що сучасні дослідники визнають потребу в адаптації фінансових методів до нових викликів, зокрема воєнного стану та пандемій. Незважаючи на значні напрацювання, існує брак комплексних рішень для практичного впровадження у малому і середньому бізнесі. Це свідчить про необхідність подальшого наукового вивчення ефективності застосування різних методів у нестабільних умовах. Відтак, дані дослідження мають не лише теоретичну, а й важливу прикладну цінність для підвищення життєздатності підприємств.

Список використаних джерел

1. Дорошенко О. О., Сорокати В. М. Фінансове планування на підприємстві як метод мінімізації фінансових ризиків. *Ефективна економіка*, 2021. № 10. С. 97–108.

2. Недільська Л. В., Сус Ю. Ю., Кондратюк Д. О. Концептуальна модель фінансового планування діяльності малих підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-37>. (дата звернення: 18.04.2025).

ДИНАМІКА ТА СТРУКТУРА ГРОШОВОГО ПОТОКУ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГРОІНВЕСТКОНТАКТ»

Володимир МЕЛЬНИК

здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Сус Ю. Ю.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Стабільність функціонування підприємства багато в чому визначається раціональністю та ефективністю організації руху грошових потоків. На сучасних підприємствах часто поставлено облік, контроль та планування грошових потоків, але при цьому не досягається ефективність управління. Це визначає необхідність розробки та впровадження вдосконалених технологій фінансової оцінки руху грошових потоків, побудованих на взаємозв'язку з урахуванням специфіки діяльності конкретного підприємства.

Аналіз сучасних наукових публікацій свідчить, що оцінки руху грошових потоків підприємств представляє предмет наукового інтересу таких науковців, як: В.В. Волошина-Сідей та О.С. Портненко [1], С. М. Ганзюк та В. Є. Михайлова [2], М. Ю. Криворучко та Д.І. Постолюк [3], Т. Є. Кучеренко та Г. Ю. Аніщенко [4], Т. Г. Щепіна та А. Д. Тітаренко [7] та інших. Незважаючи на широке висвітлення теми, що вивчається в роботах перерахованих авторів, системний підхід до дослідження грошових потоків підприємства для цілей ефективної організації їх руху, що враховує особливості функціонування конкретного підприємства потребує постійного доповнення та вдосконалення.

Основний матеріал. Представляючи собою вихідну форму руху капіталу, грошовий потік обслуговує основні цілі та опосередковує більшість операцій економічних агентів. У фінансовому аспекті грошовий потік є фактором, що коригує багато фінансових та інвестиційних рішень. У технологічному аспекті він пов'язує суб'єкта господарювання з контрагентами і є характеристикою його взаємин з постачальниками капіталу. В оцінному аспекті він характеризує зміну економічного потенціалу і є індикатором ступеня досягнення цілей підприємств.

Для забезпечення ефективного та цілеспрямованого управління грошовими потоками грошові потоки класифікують за такими видами діяльності: операційна, інвестиційна, фінансова.

На діючому підприємстві, поточна діяльність включає надходження та використання коштів, що забезпечують виконання виробничо-комерційних функцій підприємства [3]

В табл. 1 наведена динаміка та структура вхідного грошового потоку від операційної діяльності ТОВ «Агроінвестконтакт» за 2022-2024 рр.

Таблиця 1

Динаміка та структура вхідного грошового потоку від операційної діяльності ТОВ «Агроінвестконтакт» за 2022-2024 роки

Статті балансу	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Зміни за 2024-2022 рр.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	+, -	в %
Грошовий потік всього	288468	100,0	311117	100,0	274520	100,0	-13948	-4,8
реалізації продукції	222496	77,1	287430	92,4	238016	86,7	15520	7,0
надходження авансів від покупців	35696	12,4	3852	1,2	18325	6,7	-17371	-48,7
надходження від повернення авансів постачальниками	16108	5,6	4962	1,6	5205	1,9	-10903	-67,7
надходження від % за залишками коштів на поточних рахунках	256	0,1	375	0,1	412	0,2	156	60,9
інші надходження	13912	4,8	14498	4,7	12562	4,6	-1350	-9,7

Джерело: сформовано автором на основі [5]

Аналіз позитивних грошових потоків операційної діяльності ТОВ «Агроінвестконтакт» за період 2022-2024 років виявив найбільшу позитивну динаміку, зокрема від зростання реалізації продукції на 15520 тис. грн чи на 7%.

Таблиця 2

Динаміка та структура вихідного грошового потоку від операційної діяльності ТОВ «Агроінвестконтакт» за 2022-2024 роки

Статті балансу	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Зміни за 2024-2022 рр.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	+, -	в %
Грошовий потік всього	310351	100,0	310220	100,0	247174	100,0	-63177	-20,4
на виробничі запаси	121551	39,2	140261	45,2	123525	50,0	1974	1,6
оплату праці	16842	5,4	17384	5,6	17134	6,9	292	1,7
відрахування на соціальні заходи	4357	1,4	4600	1,5	4533	1,8	176	4,0
оплата податків і зборів	10643	3,4	12285	4,0	13383	5,4	2740	25,7
на оплату авансів	107452	34,6	82158	26,5	46143	18,7	-61309	-57,1
інші витрачання	49506	16,0	53532	17,3	42456	17,2	-7050	-14,2

Джерело: сформовано автором на основі [5]

Однак підприємству варто звернути увагу на зниження авансів – падіння на 17371 тис. грн чи на 48,7%. і інших надходжень. Підвищення відсотків на залишках коштів на 156 тис. грн чи на 60,9 % вказує на покращення ліквідності, хоча грошові надходження від боржників залишаються, але вони зменшилися на 10903 тис. грн чи 67,7%.

У табл. 2 наведена динаміка та структура вихідного грошового потоку від операційної діяльності ТОВ «Агроінвестконтакт» за 2022-2024 рр.

Аналіз вихідного грошового потоку операційної діяльності ТОВ «Агроінвестконтакт» за період 2022-2024 років виявив такі ключові моменти: витрати на запасів зросли на 1974 тис. грн чи на 1,6%, витрати на оплату праці збільшилися на 292 тис.грн чи на 1,7%; сплачено податків більше на 2740 тис.грн чи на 25,7%; інші витрати зменшилися, що свідчить про покращення управління витратами. Загалом, вихідний грошовий потік зменшився на 20,4%.

Висновки. Операційний грошовий потік є головним важелем у характеристиці господарської діяльності ТОВ «Агроінвестконтакт». Розмір цього грошового потоку є основною варіантою для розрахунку чистого грошового потоку підприємства, а також обчислення багатьох інших фінансових показників та коефіцієнтів, які менеджмент використовує для потреб управління грошовими потоками. У 2024 році від руху коштів операційної діяльності надійшло 27346 тис.грн грошових коштів, що краще 2022 року на 49229 тис.грн, так як у 2022 році від операційної діяльності ТОВ «Агроінвестконтакт» вибуло коштів на суму 21883 тис.грн.

Список використаних джерел

1. Волошина-Сідей В. В., Портненко О. С. Аналіз та оцінка грошових потоків на ТОВ СП "Нібулон" задля їх оптимізації. *Бізнес-навігатор*. 2021. Вип. 5. С. 44-53.
2. Ганзюк С. М., Михайлова В. Є. Управління грошовими потоками страхової компанії в умовах невизначеності. *Ефективна економіка*. 2024. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_10_63 (дата звернення: 15.05.2025)
3. Криворучко М. Ю., Постоловка Д. І. Аналіз грошових потоків у системі управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів аграрного бізнесу в умовах дисфункції соціально-економічного розвитку. *Бізнес Інформ*. 2024. № 3. С. 225-234.
4. Кучеренко Т. Є., Аніщенко Г. Ю. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємств. *Ефективна економіка*. 2022. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=10022>.
5. Річна звітність ТОВ «Агроінвестконтакт». URL: <https://clarity-project.info/edr/38500619/yearly-finances> (дата звернення: 15.05.2025)
6. Сторожук Т. М. Звіт про рух грошових коштів як інформаційне джерело управління грошовими потоками підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 235-240.
7. Щепіна Т. Г., Тітаренко А. Д. Комплексний аналіз грошових потоків державного підприємства "Антонов". *Modern economics*. 2021. № 26. С. 178-184.

СУТНІСТЬ І ПОНЯТТЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Олександр ПАНЧЕНКО

здобувач

*Науковий керівник – к. е. н., доцент кафедри
менеджменту та маркетингу Бездітко О. Є.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В умовах глобальної турбулентності та надшвидких змін у світовій економіці питання ефективного та сталого функціонування підприємств набувають постійно нового, важливого та необхідного значення. Сучасне підприємство має формувати та реалізовувати стратегію розвитку в суворій відповідності з чинним законодавством, яке регулює правила ведення бізнесу в складних ринкових умовах. Економічні реформи та корпоративна реорганізація, що тривають, призводять до зростання потреби в стратегічному управлінні окремими підприємствами та економікою в цілому. Дослідження ділової практики показує, що багато часу керівництва витрачається на створення та реалізацію дієвих стратегій розвитку. Отже, у взаємозв'язку стратегічних орієнтирів виробництва та економічної ефективності суб'єкт господарювання отримує можливість приймати обґрунтовані управлінські рішення. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю стабілізації економічного становища українських підприємств з використанням максимально наявного стратегічного потенціалу. Кожне підприємство унікальне зі своїми особливостями та індивідуальним стратегічним профілем. Тому все більшого значення набувають загальнометодологічні підходи до формування та реалізації стратегії їх розвитку.

Поняття стратегії розвитку підприємства висвітлюють праці багатьох вітчизняних науковців, таких як М. Д. Балджи [1], Т. В. Гринько та К. О. Соколова [2], Б. Б. Стасюк [3], С. В. Філіна, О. В. Дрига та О. В. Кужель [4], В. В. Швед та А. П. Горобець [5] та інших.

Основний матеріал. Стратегія допомагає підприємству зосереджуватися на цілях і чітко розуміти, у якому напрямі буде рухатися підприємство. З допомогою стратегії керівництво та працівники можуть приймати правильні рішення. Крім того, стратегія дає можливість оцінити результати виконаної роботи та визначити, скільки кроків ще необхідно виконати. Стратегія розвитку підприємству необхідна завжди.

Розглянемо найпоширеніші і найактуальніші на даний момент часу визначення, в яких розкрито сутність і поняття стратегії розвитку.

Одне з найпоширеніших визначень дав американський математик і економіст І. Ансофф: стратегія розвитку – це системний підхід, який забезпечує організації збалансованість та загальний напрямок зростання [1, с. 41]. Д. Чандлер відстоює, що стратегія розвитку – це метод виявлення, який орієнтує

спрямування і використання ресурсів на довгострокові цілі підприємства, виробничі та функціональні програми дій та пріоритетні напрями [3, с. 194].

М. Д. Балджи докладно обґрунтовано: стратегія розвитку – це набір правил прийняття рішень, який охоплює всі аспекти діяльності підприємства, ефективно використання ресурсів та реалізацію ключових цілей [1, с. 40].

Т. В. Гринько та К. О. Соколова зазначають: стратегія розвитку – це довгостроковий якісно певний напрямок розвитку організації, що стосується сфери діяльності підприємства, засобів і форм його діяльності, системи взаємовідносин всередині підприємства, а також позиції підприємства в зовнішньому середовищі, що приводить підприємство до цілей [2, с. 435].

Б. Б. Стасюк вважає: стратегія розвитку підприємства - це визначена з урахуванням мінливих ринкових обставин за результатами вивчення зовнішніх впливів на бізнес і можливих внутрішніх резервів переорієнтація діяльності [3, с. 198].

Змістовне визначення стратегії розвитку запропонували В. Філіна, О. В. Дрига та О. В. Кужель: стратегія розвитку підприємства – це довгостроковий план, який містить ряд кількісних та якісних рішень щодо вибору напрямів діяльності, які направлені на покращення стану підприємства шляхом збільшення його потенціалу, внутрішньої інтеграції та адаптації до зовнішнього середовища [4, с. 123].

В. В. Швед та А. П. Горобець найточнішим вважають визначення: стратегія розвитку – це довгостроковий гнучкий план дій інноваційного спрямування з прорахованим рівнем ризику, який розробляється на детальному аналізі внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, потребує інвестицій для досягнення ефективних результатів щодо конкурентоспроможності продукції і підприємства [5, с. 38].

Виходячи з наведених вище цитувань, можна також визначити важливість аналізу зовнішнього середовища, в якому знаходиться підприємство, обліку ризиків, що виникають під час цього аналізу, і можливих вимушених втрат у разі, якщо подолати ризики вчасно не вийде. Стратегічний розвиток підприємства може бути методом управління, одночасно сприяти його розвитку, визначати цілі та завдання для подальшого просування та утримання на ринку. Варто врахувати, що стратегію розвитку розглядають не лише як допоміжний спосіб визначення постійної мети підприємства для його розвитку, а й як вимушену реакцію в умовах ринкової конкуренції. Стратегія розвитку спирається на сутність концепції сталого розвитку підприємства і повинна враховувати зовнішні та внутрішні чинники навколишнього середовища, сильні та слабкі якості всіх внутрішніх структур, наявність та доступність ресурсів та організувати найбільш ефективну стратегію роботи з урахуванням усіх наявних можливостей та обмежень.

При формуванні стратегії розвитку повинні враховуватися всі можливі фактори, що стосуються підприємства та потенційно впливають на нього, потрібно регулярно проводити аналіз вихідних даних власної діяльності та зовнішніх факторів, з чого припускати можливі ризики. Мета стратегії полягає в

тому, щоб обрати напрямки розвитку, які є пріоритетними, та визначити методи управління підприємством. Це дозволяє менеджерам та співробітникам зрозуміти майбутнє підприємства для кожного проекту. Це допомагає стратегії координувати роботу відділів, визначати фінанси, час та інші ресурси, а також оцінювати ризики та запобігати їм.

Стратегія розвитку розробляється як для кожної з малих компаній, що розвиваються, так і для великих компаній – для будь-якої компанії, яка хоче стати лідером у своїй ніші. З огляду на це стратегія розвитку необхідна керівникам підприємств у цілях визначення способів придбання прогресу всередині компанії, але й створення єдиного орієнтиру для персоналу, тих, хто також впливає на ефективність і якість робіт у міру своїх посадових обов'язків.

Вибір стратегії підприємства впливає на якість і спосіб використання власних ресурсів, форму управління співробітниками, їх підтримку, заохочення та зростання мотивації, технологічний розвиток виробничого процесу, вибір постачальника, асортимент наданих послуг, рівень надання їх кінцевому споживачеві або клієнту і т. д. Це необхідний аспект у житті підприємства, його невід'ємний вплив, а також всі можливі процеси всередині підприємства.

Висновки. Підсумовуючи, можна узагальнити, що стратегія розвитку бізнесу сприяє довгостроковому плануванню цілей та завдань підприємства, регулює його діяльність від керівників до рядових працівників та їх посадових обов'язків, створюючи загальну політику просування позиції підприємства на ринку та його утримання там. Стратегія – це скорочена формула для керівництва про те, як отримати бажані результати та яким способом йти до них. Вона так само може бути постійною і змінюватися з часом, задля збереження своєї актуальності щодо організації.

Список використаних джерел

1. Балджи М. Д. Формування стратегії розвитку підприємства сфери послуг. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. 2025. № 2. С. 38-51.
2. Гринько Т. В., Соколова К. О. Управління стратегією розвитку підприємства. *Бізнес Інформ*. 2024. № 10. С. 433-444.
3. Стасюк Б. Б. Стратегії розвитку підприємств: актуальні тенденції. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2024. Вип. 2. С. 191-202.
4. Філіна С. В., Дрига О. В., Кужель О. В. Теоретичні та методичні аспекти стратегії розвитку підприємства. *Економічний простір*. 2024. № 192. С. 120-124.
5. Швед В. В., Горобець А. П. Стратегія розвитку підприємства: сутність та значення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2023. Вип. 49. С. 36-43.
6. Сторожук Т. М. Звіт про рух грошових коштів як інформаційне джерело управління грошовими потоками підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 235-240.

ОБГРУНТУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ВЕЛИЧИНИ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Ігор ГРОЦЬКИЙ

*здобувач спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник – к. е. н., доцент Шубенко І. А.*

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Забезпечення стабільного прибутку є ключовим фактором фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства. Дослідники, зокрема І.А. Бланк [1], Н.В. Бахур [2], І.Ю. Єпіфанова [3], З.В. Герасимчук [4] та А.О. Поддєрьогін [5], підкреслюють важливість управлінського обліку, бюджетування та стратегічного фінансового планування для зростання прибутковості.

Н.В. Бахур [2] акцентує на фінансовому стимулюванні розвитку, І.Ю. Єпіфанова [3] — на зв'язку рентабельності й оборотності, І.А. Бланк [1] — на комплексному підході до управління доходами. Водночас практичні аспекти адаптації цих інструментів у малому бізнесі залишаються недостатньо дослідженими. Формування прибутковості підприємства — це складний процес, що охоплює управління витратами, доходами, обсягами реалізації та фінансовими ризиками [1]. Прибуток відображає фінансовий стан підприємства і є основою стратегічного розвитку [5].

Основний матеріал. Особливу увагу слід приділити засобам фінансово-економічного аналізу, які дозволяють комплексно оцінити чинники формування прибутковості та визначити резерви її зростання. До таких інструментів належить аналіз рентабельності, який дозволяє встановити ефективність використання ресурсів у розрізі окремих напрямів діяльності. Оптимізація витрат як метод управління прибутком забезпечує зниження собівартості продукції та підвищення маржинального прибутку.

Суттєве аналітичне значення має також CVP-аналіз (cost-volume-profit), що дає змогу визначити точку беззбитковості, оцінити чутливість прибутку до змін у витратах і доходах та здійснювати моделювання фінансових результатів за альтернативних сценаріїв [6]. З огляду на потребу контролю фінансових параметрів, важливим інструментом виступає бюджетування — як засіб планування й моніторингу відхилень від цільових показників [4].

Доповненням до зазначених методів є використання системи фінансових коефіцієнтів, які дають змогу об'єктивно оцінити ефективність діяльності підприємства за ключовими фінансовими параметрами. Прогнозування грошових потоків, у свою чергу, сприяє підтриманню фінансової рівноваги та забезпеченню сталого функціонування підприємства у середньо- і довгостроковій перспективі [1, 3].

Дослідження у сфері фінансового менеджменту підтверджують ефективність комплексного підходу до використання цих інструментів з урахуванням галузевої специфіки, масштабу діяльності та ринкових умов [5, 6].

Така система управління сприяє адаптивності підприємства й забезпечує його стабільний розвиток навіть за умов економічної нестабільності та конкуренції [3].

ТОВ «Смарт-Трейд 2021» спеціалізується на оптовій торгівлі будівельними матеріалами на внутрішньому ринку України. Для оцінки динаміки фінансової діяльності ТОВ «Смарт-Трейд 2021» проведено аналіз ключових показників за 2021–2024 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Основні фінансові показники ТОВ «Смарт-Трейд 2021» за 2021–2023 роки

Показник	2021	2022	2023	2024
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	1 878,80	503,6	1 042,30	271,9
Собівартість реалізації, тис. грн	1 174,90	—	444,5	123,8
Інші доходи, тис. грн	0	0,2	0	0
Інші витрати, тис. грн	46,6	597,2	398,3	328,2
Загальні витрати, тис. грн	1 221,50	597,2	842,8	452
Чистий прибуток / збиток, тис. грн	657,3	–93,4	199,5	–180,1
Рентабельність продажів, %	35	–18,5	19,1	–66,2

Джерело: сформовано автором на основі [7]

У 2021–2024 роках фінансові результати ТОВ «Смарт-Трейд 2021» були нестабільними, що свідчить про залежність підприємства від зовнішнього середовища та внутрішніх управлінських рішень.

У 2021 році підприємство досягло високої ефективності: прибуток склав 657,3 тис. грн, рентабельність продажів — 35%. У 2022 році спостерігалось різке падіння доходів і зростання витрат, що призвело до збитку –93,4 тис. грн. У 2023 році ситуацію частково стабілізовано: прибуток зріс до 199,5 тис. грн, рентабельність — до 19,1%. Проте у 2024 році підприємство знову зазнало збитків (–180,1 тис. грн), а рентабельність знизилась до –66,2%.

У зв'язку з фінансовою нестабільністю у 2022–2024 роках, ТОВ «Смарт-Трейд 2021» потребує впровадження управлінських заходів, спрямованих на оптимізацію витрат, стабілізацію доходів та підвищення ефективності діяльності.

Передусім доцільно впровадити систему бюджетування з деталізацією змінних і постійних витрат та використанням СVP-аналізу для контролю фінансових результатів. Раціоналізація асортименту із фокусом на маржинальні товари сприятиме підвищенню рентабельності. Важливо також оптимізувати логістику та складські процеси для зниження витрат і підвищення оборотності активів.

Активізація маркетингу, особливо в цифрових каналах, дозволить розширити клієнтську базу без зростання постійних витрат. Реалізація цих заходів на основі аналітичного підходу сприятиме зміцненню фінансової стійкості підприємства в середньостроковій перспективі.

Висновки та пропозиції. Отже, стабільний прибуток є основою фінансової стійкості, інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності підприємства. У наукових джерелах доведено ефективність використання управлінського обліку, бюджетування, СVP-аналізу та фінансового планування для зростання прибутковості.

Аналіз фінансових результатів ТОВ «Смарт-Трейд 2021» за 2021–2024 роки засвідчив нестабільність: після прибутку у 2021 році підприємство двічі зазнавало збитків. Основні чинники негативної динаміки — зменшення доходів, збільшення витрат та слабка цінова стратегія. Значні коливання рентабельності вказують на високу чутливість до ризиків.

На основі фінансово-економічного аналізу ТОВ «Смарт-Трейд 2021» за 2021–2024 роки, що виявив нестабільність прибутковості, збиткові періоди та коливання рентабельності, сформовано рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності. Аналіз засвідчив проблеми в управлінні витратами, відсутність належного фінансового контролю та недосконалість асортиментної політики.

У контексті виявлених проблем впровадження інструментів бюджетного планування та CVP-аналізу (аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів і прибутку) видається доцільним і економічно обґрунтованим. Це дозволить підвищити точність фінансового прогнозування, забезпечити регулярний контроль за витратами та формувати більш реалістичні орієнтири для досягнення цільового прибутку. Запровадження зазначених механізмів сприятиме більш гнучкому реагуванню на зміни у ринковому середовищі та зниженню рівня фінансових ризиків.

Окрім цього, встановлено низьку оборотність запасів, що свідчить про неефективну логістику й потребує цифрової автоматизації обліку. Це сприятиме зниженню витрат на зберігання та ефективнішому використанню оборотного капіталу.

З метою покращення загальної прибутковості доцільним є також перегляд асортиментної політики підприємства із фокусом на товарні позиції з високою маржинальністю та стабільним попитом.

Список використаних джерел

1. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2022. 728 с.
2. Бахур Н.В. Інструменти фінансового стимулювання розвитку регіонів та громад при децентралізації. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2020/64.pdf (дата звернення: 25.04.2025).
3. Спіфанова І.Ю. Аналіз фінансової стійкості підприємств в умовах економічної нестабільності. *Фінанси України*. 2021. № 2. С. 24–33.
4. Герасимчук З.В. Економічна безпека підприємства: монографія. Рівне: НУВГП, 2020. 256 с.
5. Поддєрьогін А.О. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 488 с.
6. Савчук В.С. Аналіз прибутковості підприємства на основі CVP-моделі. *Фінанси, облік і аудит*. 2021. № 2. С. 45–52.
7. Clarity-project. Фінансова звітність ТОВ «Смарт-Трейд 2021». URL: <https://clarity-project.info/edr/44645188/yearly-finances>

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Артем БОНДАРЕЦЬ

*магістрант спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к. е. н., доцент Куровська Н. О.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Система соціального захисту – це фундаментальний механізм підтримки громадян, що визначає рівень соціальної справедливості, гуманізму та цивілізованості держави. Її завдання полягає не лише в реагуванні на критичні ситуації в житті окремих осіб, а й у превентивному забезпеченні гідного рівня життя, рівних можливостей та соціальної стабільності. З моменту зародження концепції соціального захисту у західних країнах на початку XX століття, і до її формального закріплення у міжнародних актах, таких як Декларація прав людини, ця сфера перетворилась на складну, багаторівневу систему. В Україні, особливо у світлі останніх криз – війни, внутрішнього переміщення мільйонів громадян, зростання вразливих категорій населення – значення соціального захисту зросло в рази [5].

Основний матеріал. Сучасна система соціального захисту України характеризується трансформаційною динамікою, що супроводжується децентралізацією, цифровізацією, інституційними злиттями та пошуком ефективних моделей фінансування. Серед ключових суб'єктів цієї системи – Міністерство соціальної політики, Пенсійний фонд, органи місцевого самоврядування, а також нові гравці – громадські організації та приватні надавачі соціальних послуг. Система охоплює широкий спектр напрямків: пенсійне забезпечення, соціальну допомогу, реабілітаційні програми, підтримку внутрішньо переміщених осіб, а також програми для людей з інвалідністю, дітей, ветеранів та інших вразливих груп.

Концепція соціального захисту має глибокі історичні корені, що сягають кінця XIX – початку XX століття. Її формування було зумовлено стрімким розвитком індустріального суспільства, посиленням класових суперечностей, а також необхідністю державного втручання у врегулювання соціальних проблем, викликаних урбанізацією, безробіттям та масовими міграційними процесами. У широкому соціологічному контексті термін «соціальний захист» уперше почав активно використовуватись у США в 30-х роках XX століття, особливо в період Великої депресії, коли уряд Франкліна Рузвельта ініціював нову соціальну політику, яка мала на меті надати державні гарантії громадянам у разі втрати роботи, хвороби, інвалідності або старості [2]. Згодом ця концепція поширилася на інші країни Заходу, де соціологічна та правова наука почала трактувати соціальний захист як комплекс заходів, спрямованих на запобігання соціальній маргіналізації осіб, які з об'єктивних причин опинилися в скрутному становищі. У центрі цієї системи – захист прав людини, гідності, свободи від страху

залишитись без засобів до існування через незалежні від волі обставини, що відповідає положенням статті 25 Загальної декларації прав людини, де наголошується, що кожен має право на такий рівень життя, який забезпечує добробут його самого і його сім'ї, зокрема щодо харчування, одягу, житла, медичного обслуговування та необхідного соціального обслуговування. У цьому контексті соціальний захист розглядається не лише як державна функція, а як правова гарантія і суспільне благо, необхідне для стабільності соціальної системи [1].

У сучасному світі соціальний захист перестав бути суто економічною або адміністративною категорією. Він перетворився на багаторівневу соціальну інституцію, що функціонує як за допомогою правових механізмів, так і через систему суспільних інститутів, таких як держава, профспілки, громадські організації, благодійні фонди та приватні установи. Ця система виконує як захисну, так і регуляторну функцію, сприяючи відновленню соціальної рівноваги, підвищенню соціальної справедливості та запобіганню глибоким соціальним кризам. У цьому процесі важливу роль відіграє інституційний підхід, відповідно до якого соціальний захист забезпечується комплексною взаємодією структур, відповідальних за реалізацію державної соціальної політики, а також недержавних організацій, які беруть участь у виконанні соціальних замовлень, наданні послуг та здійсненні моніторингу ефективності заходів. З іншого боку, функціональний підхід до соціального захисту орієнтується на визначення конкретних сфер, у яких відбувається реалізація соціальних прав і гарантій, включаючи сферу зайнятості, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення, допомоги в разі безробіття чи народження дитини, а також адресної підтримки вразливих груп населення.

Національні особливості соціального захисту в Україні мають подвійне підґрунтя. З одного боку, система соціального забезпечення України увібрала в себе радянську модель централізованого державного патерналізму, за якого основним суб'єктом захисту була держава, що гарантувала громадянам повний соціальний пакет у межах трудової участі. З іншого боку, в умовах ринкової трансформації пострадянського суспільства, становлення незалежної України та посилення європейської інтеграції відбулося поступове переосмислення функцій соціального захисту. Це спричинило формування змішаної моделі, де поєднуються елементи державного регулювання із принципами субсидіарності, партнерства між державою і громадянським суспільством та активізації відповідальності особи за власне благополуччя. Водночас виклики сучасності, серед яких вагоме місце посідають повномасштабна війна, внутрішня міграція, економічна нестабільність, інфляція, скорочення трудових ресурсів, вимагають оперативних змін у системі соціального захисту, з урахуванням нових потреб, особливо зосереджених на підтримці ветеранів, переселенців, малозабезпечених і людей з інвалідністю [4].

У 2024 році система соціального захисту в Україні зазнала суттєвих реформ, спрямованих на модернізацію структури, механізмів надання послуг та інституційного забезпечення. Одним з головних досягнень стало створення

конкурентного середовища у сфері соціальних послуг. В умовах децентралізації було розширено повноваження місцевих органів влади щодо формування соціальної політики на рівні громад, що дало змогу краще адаптувати послуги до реальних потреб населення. На місцевому рівні почали активно функціонувати центри надання соціальних послуг, які забезпечують громадян консультаціями, допомогою у працевлаштуванні, доглядом за людьми похилого віку, підтримкою для багатодітних та малозабезпечених сімей, а також надають спеціалізовані послуги для ветеранів та осіб з інвалідністю. Крім того, об'єднання Пенсійного фонду України з Фондом соціального страхування сприяло оптимізації управління фінансовими потоками, що дозволило не лише уникнути дублювання функцій, а й забезпечити оперативніше ухвалення рішень стосовно виплат та призначення пенсій.

З ключових реформ у сфері соціального захисту стало впровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема електронного документообігу та цифрових сервісів. Це дозволило громадянам отримувати доступ до необхідних послуг без фізичної присутності в установах, що особливо важливо в умовах військових дій та внутрішньої міграції. Ресурси на кшталт soc.gov.ua стали інструментами для автоматизованої подачі заяв, отримання довідок, моніторингу статусу звернень, а також платформи dity.gov.ua забезпечують батьків консультаційною та матеріальною допомогою при народженні та вихованні дітей. Така цифровізація є не лише ознакою модернізації, а й свідченням нової державної політики, що орієнтується на прозорість, підзвітність і громадський контроль [6].

Особливої уваги заслуговує фінансування соціального захисту. У сучасних умовах джерелами надходжень залишаються державний та місцеві бюджети, а також єдиний соціальний внесок, який сплачують суб'єкти господарювання та фізичні особи-підприємці. Відсутність сталого балансу між потребами в соціальному захисті та фінансовими можливостями держави часто призводить до дефіциту ресурсів, що ускладнює своєчасну виплату пенсій, субсидій та інших соціальних гарантій. Водночас розвиток добровільної участі в системі ЄСВ дозволяє громадянам забезпечити себе соціальними гарантіями незалежно від офіційного працевлаштування. Це не лише підвищує фінансову дисципліну, але й сприяє формуванню відповідального ставлення до соціального страхування.

Незважаючи на проведені реформи, в системі соціального захисту України зберігається низка проблем. До них належать недосконалість законодавчої бази, бюрократичні бар'єри, недостатній рівень міжвідомчої координації, низький рівень залучення приватного сектору та недостатня конкурентність у сфері надання послуг. Особливої критики зазнає монополізм державних та комунальних закладів, що часто не мають стимулу до покращення якості обслуговування. Розв'язання цих проблем можливе лише за умови посилення державно-громадського партнерства, впровадження механізмів соціального замовлення, забезпечення публічності прийняття рішень та розвитку системи моніторингу якості наданих послуг [3].

Висновки та пропозиції. Таким чином, концепція соціального захисту, що виникла як відповідь на загрози індустріального суспільства, в Україні набула нових рис в умовах сучасних соціальних трансформацій. Вона перестала бути лише сферою державної відповідальності й поступово перетворюється на багатовимірну систему з елементами громадянської участі, цифровізації, ринкових механізмів та правового регулювання. Еволюція цієї концепції демонструє гнучкість і здатність адаптуватися до нових викликів, зберігаючи при цьому основну мету – забезпечити гідне життя кожного громадянина, незалежно від його життєвих обставин.

Список використаних джерел

1. Соціальна безпека людини в умовах війни: сутність, особливості та шляхи забезпечення: матеріали круглого столу 28-30 червня 2023 р. за заг. ред. проф. З.С. Варналія, – Київ-Одеса : Знання України. 2023. 89 с.
2. Соціальне забезпечення в Україні. Навч. посіб. За редакцією А. Я. Кузнецової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів Львів Університет банківської справи 2021 URL: <https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/SOTSIALNE-ZABEZPECHENNYA.pdf>
3. Система соціального захисту в Україні : навч. посіб. МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. О. О. Матрос. Умань : Візаві, 2021. 175 с.
4. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник. Б. І. Сташків. Чернігів : ПАТ "ПВК "Десна", 2016. 692 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3FMB_Pravo/Styshkiv.-Pravo-sots.-zabezpechennya.pdf
5. СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ БОРТНИК, ІРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА ССВІДОВА. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ УМОВ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ URL: <https://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/download/731/566>
6. Трансформаційні процеси економічної системи в умовах сучасних викликів: монографія / За заг. редакцією В.І. Гринчуцького. – Тернопіль: Крок, 2014. 544 с.

РІВЕНЬ КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Крістіна МАРЧЕНКО

*здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник – к. е. н., доцент Сус Л. В.

Постановка проблеми. Банківська система України відіграє ключову роль у функціонуванні національної економіки. Вона забезпечує акумуляцію тимчасово вільних коштів, кредитування бізнесу та населення, а також стабільність фінансового сектору в умовах воєнного стану й макроекономічної турбулентності. Одним із найважливіших аспектів аналізу її ефективності є рівень концентрації - тобто ступінь зосередженості фінансових ресурсів у руках обмеженої кількості банків.

Станом на квітень 2025 року в Україні функціонує 63 банки, серед яких сім є державними, а чотирнадцять входять до групи банків з іноземним капіталом, решта – приватні з українською формою власності. Однак незважаючи на таку кількість установ, більшість ринку сконцентрована в руках декількох найбільших банків, зокрема державних.

Основний матеріал. Аналізуючи депозитний портфель фізичних осіб, можна чітко простежити домінування державного капіталу. За діаграмою, що представлена нижче, найбільшим учасником є АТ КБ «ПриватБанк», який акумулює 42% усіх депозитів фізичних осіб. Друге місце займає АТ «Ощадбанк» із часткою 20%. Таким чином, тільки два державні банки зосередили 62% заощаджень українців.

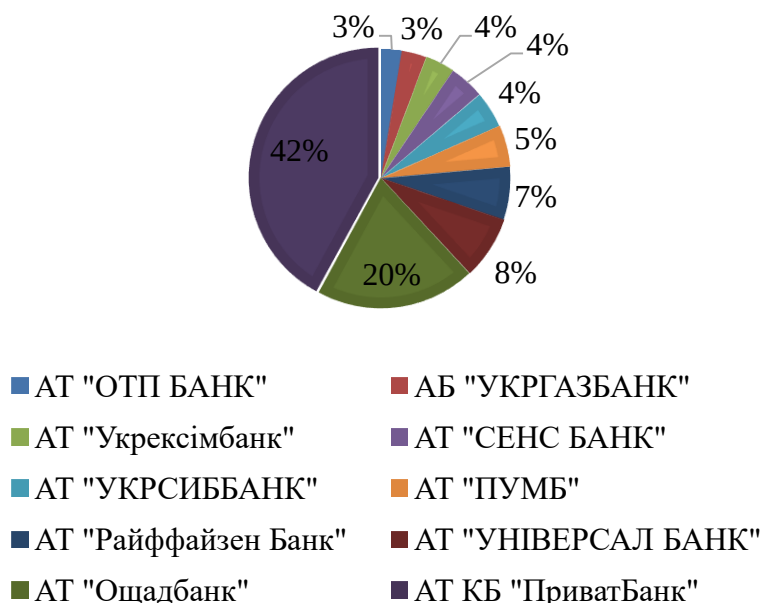

Рис. 1. Рейтинг банків України
за розміром депозитного портфеля фізичних осіб, тис. грн
Джерело: сформована за даними НБУ[1]

Такі високі показники зумовлені декількома факторами: об'єктивно вищий рівень довіри населення до державних банків; «ПриватБанк» та «Ощадбанк» активно залучені у соціальні та бюджетні програми - від виплат пенсій до обслуговування карток для отримання грошової допомоги. Участь у таких проєктах забезпечує стабільний приплив клієнтів та збереження високих залишків на рахунках. Отже, концентрація депозитного ринку є прямим наслідком поєднання функціональної ролі державних банків з очікуваннями населення щодо безпеки коштів.

Схожа ситуація спостерігається і в сегменті кредитного портфеля фізичних осіб. Найбільшу частку роздрібного кредитування знову ж таки утримує АТ КБ «ПриватБанк» з 39%, далі слідує «Ощадбанк» з 20%, а також приватні «ПУМБ» з 10%, «А-Банк» з 8% і «СЕНС Банк» із 7%. П'ять установ разом обслуговують понад 84% загального обсягу кредитів, наданих фізичним особам.

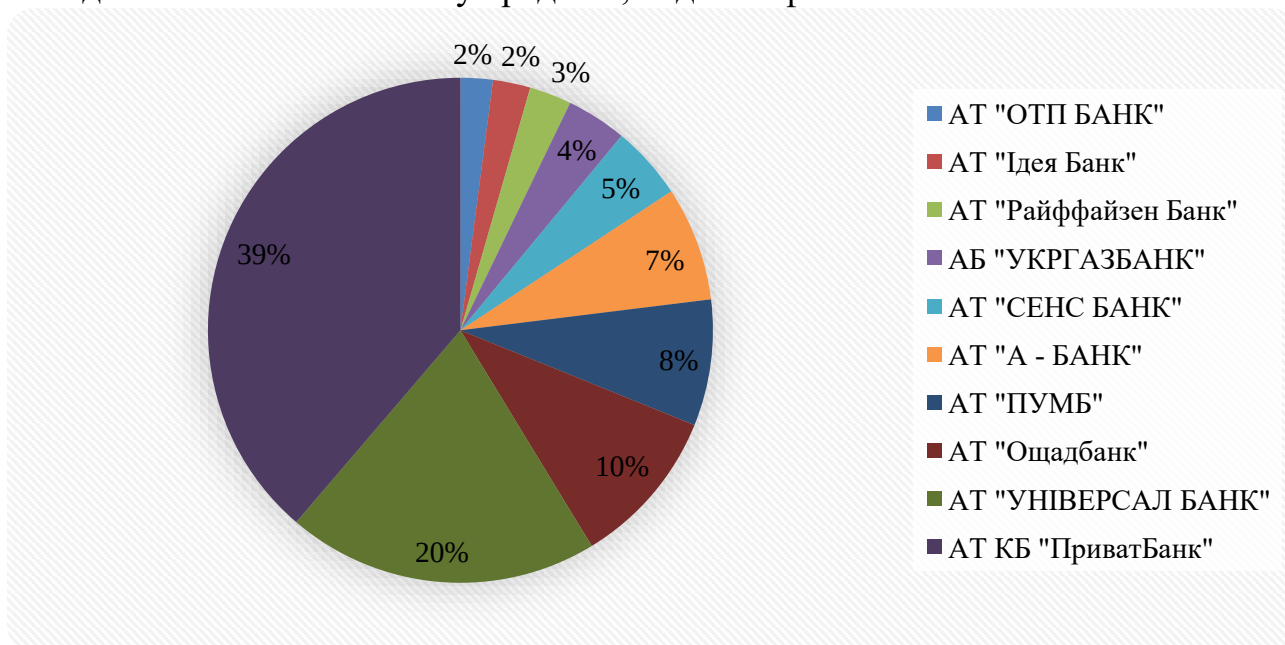

Рис. 2. Рейтинг банків України

за показниками кредитного портфеля фізичних осіб, тис. грн

Джерело: сформована за даними НБУ[1]

Причина такої концентрації полягає не лише в капіталізації установ, а й у доступі до масштабної клієнтської бази. Наприклад, «ПриватБанк» володіє найрозвиненішою цифровою інфраструктурою, що дає змогу обслуговувати величезну кількість клієнтів дистанційно та швидко ухвалювати кредитні рішення. Водночас невеликі банки не мають достатніх ресурсів для конкуренції, що ще більше посилює залежність населення від кількох основних гравців. Важливо також враховувати, що частка кредитів фізичних осіб у загальному кредитному портфелі банківської системи України становить 27,4 %, що свідчить про переважання корпоративного кредитування. Водночас роздрібний сегмент стає дедалі важливішим і демонструє ще вищу концентрацію, ніж усього ринку.

Якщо проаналізувати банківську систему за формами власності, то стає очевидним, що державні банки мають безумовну перевагу як за обсягами залучених депозитів, так і за кредитними зобов'язаннями. Іноземні банки,

зокрема АТ «Райффайзен Банк», хоч і не відіграють домінуючу роль, демонструють стабільні показники завдяки прозорості, «Національний банк перевіряє ділову репутацію всіх власників та керівників банків, щоб захистити їхніх клієнтів від можливих зловживань»[2], міжнародним стандартам управління ризиками та поміркованій політиці кредитування. Приватні банки зазвичай орієнтовані на споживче кредитування та працюють з клієнтами в більш ризикованих сегментах, однак їхня ринкова частка залишається обмеженою через нижчий рівень довіри та менший обсяг капіталу.

У зв'язку з вищенаведеним важливо підкреслити причинно-наслідкову динаміку. Висока концентрація є прямим результатом політики держави, яка виступає не тільки регулятором, а й активним учасником ринку через державні банки. Така участь забезпечує фінансову стійкість та підтримку під час криз, однак водночас створює конкурентні обмеження для недержавних банків, стримуючи розвиток справжньої ринкової конкуренції.

Висновки. Рівень концентрації банківської системи України залишається надзвичайно високим, особливо у роботі з фізичними особами. У 2025 році два державні банки – «ПриватБанк» і «Ощадбанк» – контролюють понад 60 % депозитного ринку та майже 60 % роздрібного кредитування. Усього п'ять банків формують понад 80 % основних показників. Така структура робить ринок вразливим до державних управлінських рішень і водночас утруднює конкуренцію. Це створює значні ризики для розвитку банківської системи.

В умовах зростання обсягів роздрібного кредитування та посилення ролі фізичних осіб як клієнтів банківського сектору, Україна має переглянути принципи регулювання фінансового ринку. Необхідно сприяти посиленню позицій приватних та іноземних банків через прозору політику підтримки, стимулювати зменшення частки державної власності у банках, створювати умови для зростання конкуренції. Такий підхід дозволить забезпечити баланс між стабільністю і розвитком, зменшити залежність від кількох учасників та надати споживачам реальну альтернативу у виборі фінансових послуг.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Згруповані балансові залишки. URL:https://bank.gov.ua/files/stat/aggregation_2025-04-01.xlsx
2. Національний банк України. Банківський нагляд. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/about#section-3>

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Єлизавета СТАНІШЕВСЬКА

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., доцент Недільська Л. В.

Постановка проблеми. Фінансування малих підприємств є основним сегментом їх діяльності, оскільки спостерігається обмеження ресурсів на стадіях створення або розширення. Мобільність підприємств малого бізнесу потребує залучення додаткових ресурсів для удосконалення свого розвитку, а також їх ефективного використання.

Основний матеріал. Успіх розвитку підприємств малого бізнесу залежить від ефективного використання різних джерел фінансування. Наразі фінансування малого бізнесу здійснюється за підтримки низки загальнодержавних програм:

- «єРобота» – грантова безповоротна підтримка. Основною є програма з надання мікрогрантів «Власна справа»;
- «Доступні кредити 5-7-9%» – програма передбачає фінансову державну підтримку суб'єктів малого бізнесу;
- «Доступний факторинг» – фінансова державна підтримка суб'єктів малого бізнесу;
- Програма мікрокредитування від ФРП [3].

У цьому контексті необхідно вивчити умови фінансування та дослідити, які з них є найбільш ефективними для розвитку бізнесу, а також проаналізувати такі чинники: ризиковість, потребу в коштах, пріоритетність малого бізнесу, порядок подання звітності та умови повернення коштів. Враховуючи вказані чинники можна представити велику кількість способів фінансування суб'єктів малого бізнесу, від звичайних до новітніх джерел.

Сучасною тенденцією у фінансуванні розвитку підприємств малого бізнесу є посилення значення альтернативних джерел фінансування (рис. 1) [2]. Водночас, суб'єкти малого бізнесу в Україні ще не повною мірою використовують ці можливості, що вказує на їх недостатню готовність до співпраці з відносно новими для вітчизняного ринку інструментами залучення капіталу.

Рис. 1. Джерела фінансування інвестиційного розвитку підприємств малого бізнесу

Джерело: [2]

При створенні малого підприємства набагато легше одержати фінансування з використанням інноваційних технологій, а саме застосовуючи краудфандингові платформи, особливо у сфері стартап проєктів чи впровадження інноваційних технологій. При цьому, інвестори враховують тип активів за сферою, строками та видами, у які вони інвестують. Наразі краудфандинг справедливо вважається ефективним інструментом одержання коштів на різноманітні проєкти, серед яких можуть бути як мистецькі чи дизайнерські технології, так і складні технологічні продукти. Досить поширеною платформою, яка здійснює діяльність за цим принципом, наразі є майданчик Kickstarter..

Особливий вид інвесторів, які називають бізнес-ангелами, інвестують в проєкти на ранніх етапах їх реалізації, що дає можливість активного старту і приваблює суб'єктів малого бізнесу завдяки розширенню можливостей їх розвитку.

Фінансування діяльності новостворюваних підприємств, які націлені на використання інноваційних продуктів чи технологій можливе завдяки венчурному капіталу, а саме довгостроковим фінансовим інвестиціям, які однак для інвестора характеризуються високим рівнем ризику.

Нині в Україні набув розвитку специфічний вид фінансування - P2P-кредитування без посередників, Зокрема, першою в Україні платформою P2P-кредитування без участі посередників стала електронна платформа FinHub. Основні риси такого рівноправного кредитування полягають в особливих умовах: надання позик на комерційній основі, зниження витрат завдяки онлайн-формату, відсутність попередніх контактів між позичальниками та кредиторами тощо. Серед переваг P2P-кредитування через FinHub варто відзначити [5]: можливість оформлення як довгострокового кредиту (до 15 тис. грн на строк до одного року), так і короткострокового (до 5 тис. грн на період до 30 днів); повне онлайн-оформлення і зарахування коштів; мінімальні вимоги до пакету документів; зручне погашення позики через особистий кабінет; а також нижча вартість кредиту порівняно з банківськими продуктами. Таким чином, фінансування за допомогою P2P дає можливість формування капіталу за рахунок внесків фізичних та юридичних осіб через різноманітні онлайн-платформи. Заключення договорів для одержання позики відбувається на онлайн платформах, як на самостійних сайтах (наприклад, сайти сервісів “Fingoaroo”, “Loanberry”, “Webtransfer”), так і сайти сервісів, які мають іншу мету функціонування (наприклад, кредити на “WebMoney”) [4].

Однією з альтернативних форм фінансування розвитку малого бізнесу виступають балансові позики, які надаються через онлайн-платформи шляхом списання суми позики з балансу фінансової установи [2]. В Україні прикладом такої платформи є проєкт «Країна успішного бізнесу» [1], ініційований «Приватбанком». Умови кредитування за цим проєктом подані в таблиці 1.

Сучасною та затребуваною формою фінансування малого бізнесу є «онлайн-факторинг» – продаж підприємством існуючих рахунків-фактур фізичним та юридичним особам через онлайн-платформи [5].

Таблиця 1

Кредитування в рамках проекту «Країна успішних можливостей»

Умови кредитування в рамках проекту «КУМ»	
Учасники	Приватні підприємці або юридичні особи
Термін	12 місяців
Щомісячна ставка	1,8 % від суми кредиту
Застава кредиту	Не оформляється, поручителем за кредитом виступає бенефіціарний власник бізнесу з часткою у власності не менше 30%.
Сума кредиту	Від 50000 до 1000000 грн
Отримання коштів	На поточний рахунок
Умови погашення	Для клієнтів, що працюють у агробізнесі – перші 6 місяців тільки відсотки, останні 6 місяців – борг з відсотками рівними частинами. Для клієнтів, що не працюють у агробізнесі – борг з відсотками щомісячно рівними частинами (ануїтет).

Джерело: [2]

Також, одним із альтернативних джерел фінансування суб'єктів малого бізнесу є допомога від міжнародних фондів та організацій. Перевагою такого виду фінансування є змога залучати великі розміри фінансових ресурсів на сприятливих умовах. Наразі актуальною є фінансова підтримка міжнародних організацій: програми від ЄБРР, Європейська програма підтримки малого та середнього бізнесу, «USAID», програма ЄС «Цифрова Європа» 2021-2027 р., програма ЄС «Горизонт Європа» 2021-2027 р.

Досліджуючи традиційні та інноваційні джерела, які можна використати при фінансуванні інвестиційного розвитку суб'єктів малого підприємництва, варто зазначити, що обсяг фінансування залежить від цілей їх діяльності.

Висновки. Основним джерелом фінансування суб'єктів малого бізнесу є власні та залучені фінансові ресурси. Але наразі актуальними у фінансуванні малих підприємств особливої актуальності набувають моделі альтернативного онлайн-фінансування, зокрема: peer-to-peer бізнес-кредитування, акціонерний краудфандинг, краудфандинг з розподілом прибутку, краудфандинг із нефінансовою винагородою, а також онлайн-фінансування дебіторської заборгованості. Враховуючи довгострокову обмеженість та високу вартості фінансових ресурсів, військові ризики, застосування новітніх джерел фінансування малого бізнесу є альтернативною складовою формування їх фінансових ресурсів і забезпечення ефективного розвитку.

Список використаних джерел

1. Гавриш О., Зозульов О., Гавриш Ю. Альтернативні форми фінансування малого та середнього бізнесу в Україні: можливості та перспективи. *Економіка та суспільство*, 2022. №35. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-50>
2. Кузьменко А. Ю., Свистун Л. А. Джерела фінансового забезпечення інвестиційного розвитку малих підприємств в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6801>

3. Мельник М. І., Мединська Т. В. Механізми підтримки і стимулювання розвитку підприємницького сектору України в умовах війни. *Академічні візії*, 2024. №36. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/139>
4. Носань Н., Мартінович В. Альтернативні форми фінансування суб'єктів малого підприємництва: перспективи використання в Україні. *Економіка та суспільство*. 2020. №21. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index>
5. Рубанов П. М. Альтернативне онлайн-фінансування для малого підприємництва: крос-країновий аналіз. *Інтелект XXI*. 2017. № 5. С. 89-95.

ОЦІНКА СТАНУ КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Анастасія СЕМЧЕНКО

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник – к. е. н., професор Дема Д. І.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. У період воєнного стану малий бізнес в Україні зазнає значних труднощів, зокрема обмеженого доступу до фінансових ресурсів. Кредитування, як ключове джерело оборотного капіталу, стало менш доступним через зростання ризиків, зниження платоспроможності підприємств та обмеження банків у видачі нових позик. Це створює загрозу для збереження і розвитку малого бізнесу, який є важливою складовою економіки та джерелом зайнятості.

Питанню фінансування малого бізнесу в умовах війни присвячено низку публікацій українських економістів, зокрема О. Кириленка, І. Ліщини, Т. Мостенко, Л. Прокопенко, А. Пересади та В. Лагутіна. У їхніх працях розглядаються особливості змін у банківському кредитуванні, роль державних програм, а також проблеми доступу підприємців до фінансових ресурсів у кризовий період. Дослідники наголошують на потребі удосконалення механізмів підтримки МСП, включаючи запровадження спеціалізованих фінансових інструментів, адаптованих до умов воєнної економіки.

Основний матеріал. В умовах воєнного стану в Україні відбуваються глибокі трансформації у сфері банківського кредитування суб'єктів малого підприємництва. Із початку 2022 року фінансова система країни змушена адаптуватися до нових економічних викликів, спричинених руйнуванням інфраструктури, зміною логістичних ланцюгів та загальним зниженням ділової активності. У відповідь держава активізувала реалізацію низки антикризових фінансових програм, серед яких найбільш дієвими стали «Доступні кредити 5-7-9%» та механізми портфельних гарантій. Попри високий рівень кредитних ризиків і зниження попиту на позики, саме державна підтримка забезпечила мінімально необхідний рівень доступу суб'єктів малого бізнесу до фінансових ресурсів, сприяючи збереженню їх операційної діяльності в умовах нестабільності [1].

Кредитування малого бізнесу залишається одним із головних інструментів підтримки економіки, оскільки цей сектор відіграє ключову роль у формуванні валового внутрішнього продукту, забезпеченні зайнятості населення та розвитку регіонів. Забезпечення безперервного доступу МСП до кредитних ресурсів є критично важливим для підтримки їх платоспроможності, інвестиційної активності та здатності адаптуватися до нових ринкових умов [1].

Аналіз динаміки обсягів кредитування малого бізнесу дозволяє оцінити не лише ефективність реалізованих державних заходів, але й здатність банківського сектору відповідати на потреби підприємництва в умовах високої невизначеності.

Крім того, дослідження цих процесів дає змогу виявити наявні бар'єри, що обмежують розвиток МСП, а також сформувані обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення політики підтримки бізнесу в післякризовий період. Це особливо актуально в сучасних умовах, коли збереження підприємницького потенціалу є одним із пріоритетів національної економічної безпеки (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягу кредитування малого бізнесу в Україні, млрд грн

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютна зміна
Загальний обсяг кредитів МСП	62,4	68,9	93,0	30,6
Із них за держпрограмами	23,7	27,5	31,8	8,1
Частка кредитів МСП у загальному портфелі банків (%)	15,6	16,4	17,2	1,6

Джерело: складено автором на основі [2]

Як видно з табл.1 протягом трьох років у воєнний період відбулося поступове, але стійке зростання обсягів кредитування суб'єктів малого бізнесу. Найбільший приріст спостерігався у 2024 р., коли загальний портфель кредитів МСП сягнув 93 млрд грн. Це свідчить про адаптацію банківської системи до кризових умов та про потребу бізнесу у відновленні операційної діяльності.

Значну роль у такому зростанні відіграли державні програми, які дозволили залучити додаткове фінансування на пільгових умовах. Збільшення частки МСП у загальному кредитному портфелі банків на 1,6 відсоткових пункти підтверджує, що попри високі ризики, малий бізнес залишається важливим і перспективним сектором для кредитування.

Для кращого розуміння пріоритетних напрямів кредитної підтримки МСП у воєнний період доцільно проаналізувати галузеву структуру пільгового фінансування. Державна політика у 2022-2024 рр. була орієнтована на підтримку бізнесу в критично важливих сферах - сільському господарстві, логістиці, торгівлі та виробництві. Відповідно, розподіл кредитів за галузями відображає як економічну політику уряду, так і реальні потреби ринку.

Таблиця 2

Структура пільгового кредитування МСП за галузями у 2024 р.

Галузь	Обсяг кредитів, млрд грн	Частка у загальному обсязі пільгового кредитування, %
Сільське господарство	12,1	38,10
Торгівля	8,3	26,10
Виробництво	5,7	17,90
Транспорт і логістика	3,2	10,10
Послуги	2,5	7,80
Усього	31,8	100

Джерело: складено автором на основі [2]

Аналіз структури пільгового кредитування суб'єктів малого підприємництва за галузевим розподілом у 2024 році демонструє пріоритетність державної підтримки у сферах, що мають стратегічне значення для національної економіки. Найбільше фінансування було спрямовано на сільське господарство -

понад 38% від загального обсягу, що свідчить про визнання аграрного сектору як критично важливого для продовольчої безпеки країни в умовах війни. Торгівля та виробництво отримали відповідно 26,1% та 17,9%, що відображає їхню ключову роль у внутрішньому товарообігу, постачанні необхідних ресурсів і створенні доданої вартості.

Меншу частку пільгового кредитування отримали підприємства сфери послуг та логістики, хоча їхнє значення в умовах воєнного часу також є суттєвим. Такий розподіл свідчить про наявність певної концентрації державної фінансової допомоги у найбільш уразливих і водночас економічно активних галузях. Загалом структура пільгового кредитування у 2024 році відображає спробу держави збалансувати економічні пріоритети, підтримати галузі з високим мультиплікативним ефектом та зберегти функціональність національного бізнес-середовища в умовах війни.

Дослідження показало, що воєнні умови суттєво вплинули на кредитування малого бізнесу в Україні. Проте завдяки державним програмам підтримки, зокрема «Доступні кредити 5-7-9%», вдалося зберегти доступ МСП до фінансування та забезпечити поступове зростання обсягів кредитів. Позитивною тенденцією є також спрямування пільгових ресурсів у ключові для економіки галузі. Разом з тим, залишаються виклики - нерівномірність розподілу коштів, обмежений доступ для нових підприємств та потреба в удосконаленні механізмів фінансування. Надалі важливо зберігати державну підтримку та розвивати більш гнучкі й доступні фінансові інструменти для сталого розвитку малого бізнесу в умовах відновлення економіки.

Висновки. У період війни кредитування суб'єктів малого бізнесу в Україні зазнало значних змін, однак завдяки державній підтримці вдалося забезпечити поступове зростання його обсягів. Програми «Доступні кредити 5-7-9%» та портфельні гарантії стали ключовими інструментами збереження фінансової життєздатності МСП. Найбільшу підтримку отримали стратегічно важливі галузі – сільське господарство, торгівля та виробництво. Разом з тим, існує потреба у вдосконаленні механізмів фінансування та розширенні доступу до кредитів для ширшого кола підприємців. У подальшому важливо зберегти цілісну систему підтримки малого бізнесу як основу для економічного відновлення країни.

Список використаних джерел

1. Блащук-Дев'яткіна Н., Себестянович І. Кредитування малого та середнього бізнесу на сучасному етапі розвитку економіки України. *Молодий вчений*. 2021. № 3 (91). С. 341–344.
2. Наглядова статистика : офіційний сайт НБУ. URL : <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 22.05.2025)

PEST-АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ В УКРАЇНІ

Аліна ЯНЗЮК

здобувачка спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник – к. е. н., професор Дема Д. І.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Одним із основних джерел надходжень до державного бюджету є податок на додану вартість (ПДВ). Ефективне адміністрування цього податку впливає на наповнення бюджету та загальну стабільність податкової системи. Проте в умовах політичної нестабільності, економічних викликів, змін у законодавстві, цифровізації та глобалізації виникає потреба у стратегічному переосмисленні підходів до адміністрування ПДВ. В даному випадку особливого значення набуває використання аналітичних інструментів, зокрема PEST-аналізу, який дозволяє комплексно оцінити зовнішні чинники впливу на систему адміністрування ПДВ та сформулювати обґрунтовані рекомендації щодо її вдосконалення [6].

Основний матеріал. PEST-аналіз (англ. Political, Economic, Social, Technological) — це метод стратегічного аналізу, що дає змогу виявити вплив зовнішнього середовища на певну галузь або сферу діяльності [6].

Застосування PEST-аналізу для адміністрування ПДВ дає можливість (Рис.1.):

Рис. 1. Ключові фактори впливу на процеси адміністрування ПДВ в Україні

- визначити загрози, пов'язані із законодавчими змінами та державною політикою;
- врахувати стан економіки, рівень інфляції, обсяг тіньового сектору;
- проаналізувати громадське ставлення до податкової політики;
- визначити можливості, які відкриваються через цифровізацію обліку та звітності;

Таким чином, сукупність факторів, які впливають на процеси адміністрування ПДВ в Україні, зважаючи на специфіку макро- та мікрорівнів, можна розподілити за чотирма групами:

1. Політичні фактори: часті зміни податкового законодавства, нестабільність у відносинах із платниками. Політичне середовище значною мірою визначає правила функціонування податкової системи. В Україні законодавча база адміністрування ПДВ постійно змінюється, зокрема у зв'язку з євроінтеграційними зобов'язаннями, війною, а також потребою наповнення бюджету [2, 4]. Крім того, створення та початок функціонування Бюро економічної безпеки України як органу, що має посилити боротьбу з податковими правопорушеннями, є важливим кроком у політичному контексті реформування адміністрування ПДВ [2].

2. Економічні виклики: великий обсяг тіньової економіки, заниження податкових зобов'язань, фіктивне ПДВ. Економічне середовище справляє безпосередній вплив на податкову дисципліну. В умовах економічної нестабільності, падіння ВВП та тінізації бізнесу зростає ризик уникнення сплати ПДВ. За оцінками Міністерства фінансів України, рівень податкового розриву з ПДВ (VAT Gap) у 2022 році становив понад 20%, що свідчить про значну втрату доходів бюджету через уникнення, фіктивне кредитування та схеми з блокуванням податкових накладних [7]. З іншого боку, стимулювання експорту та підтримка малого й середнього бізнесу через спрощення процедури відшкодування ПДВ може позитивно впливати на економічну активність і бюджетну наповнюваність [5].

3. Соціальні бар'єри: податковий тиск сприймається як надмірний, існує відчуття недовіра до державних інституцій. Суспільне ставлення до податків в Україні довгий час залишалося низьким. Більшість платників сприймають ПДВ не як обов'язок, а як навантаження, якого бажано уникнути [8]. Це є наслідком як низького рівня податкової культури, так і недовіри до ефективного використання державних коштів. За результатами дослідження Київського міжнародного інституту соціології (2023), лише 27% опитаних вважають сплату податків громадянським обов'язком [8]. Проте за останні роки спостерігається поступове підвищення прозорості адміністрування податків, зокрема ПДВ, що може позитивно вплинути на поведінку платників [3].

4. Технологічні обмеження: попри впровадження електронних сервісів, частина бізнесу залишається поза цифровим контролем. Інноваційні технології стали ключовим чинником удосконалення процесу адміністрування ПДВ. Впровадження електронного адміністрування ПДВ (СЕА ПДВ), система моніторингу податкових накладних (СМКОР), електронні кабінети платників —

усе це дозволило автоматизувати перевірки, мінімізувати ручне втручання та скоротити обсяг фіктивного кредиту [6]. Попри це залишаються проблеми з доступністю цифрових інструментів для окремих категорій платників, технічними збоями в роботі СМКОР, а також зловживаннями через автоматичне блокування накладних [3].

За результатами PEST-аналізу можна підсумувати, що для того, щоб підвищити ефективність адміністрування ПДВ доцільно було б уникати частих змін законодавства, впроваджувати прозорі та зрозумілі правила, розширити можливості ЄРПН, впровадити інтеграцію з іншими державними базами даних. Також потрібно проводити просвітницьку роботу серед підприємців щодо переваг добровільного оподаткування.

Висновки. Отже, PEST-аналіз – можна вважати інструментом виявлення проблем і перспектив у сфері адміністрування ПДВ в Україні. Нестабільне політичне середовище, тіньова економіка, недостатня довіра до податкових органів та нерівномірне впровадження технологій залишаються основними викликами. Проте за умови системного підходу до вдосконалення адміністрування з урахуванням зовнішніх факторів, Україна має потенціал побудови ефективної, прозорої та справедливої системи оподаткування ПДВ.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Офіційний сайт Державної податкової служби України. <https://tax.gov.ua>
3. Бюро економічної безпеки України. <https://esbu.gov.ua>
4. Deloitte Ukraine. Огляд податкових змін 2023–2024. <https://www2.deloitte.com/ua> (дата звернення: 19.05.2025).
5. Ігнатенко С.І. Адміністрування ПДВ в умовах цифрової трансформації // *Економіка і держава*. 2023.
6. Васильєва Т.А. Проблеми адміністрування ПДВ в Україні. *Вісник ХНЕУ*. 2022.
7. USAID Ukraine Tax Reform Project – Аналіз фіскального навантаження та ефективності ПДВ. <https://www.usaid.gov/ukraine-tax-reform-project>
8. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС). Податкова поведінка громадян України: результати опитування. – К.: КМІС, 2023. – 28 с. <https://www.kiis.com.ua>

Наукове видання

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Матеріали
ІХ науково-практичної студентської конференції
(м. Житомир, 30 травня 2025 року)

Комп'ютерна верстка Суса Ю.Ю.

Авт. арк. 6,39
Поліський національний університет, 2025.
10008, м. Житомир, бульвар Старий, 7